

1985/86:161

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

Onsdagen den 4 juni fm.

Kl. 09.00

*Kompletteringsval till
riksdagens revisorer
och fullmäktige i riks-
gäldskontoret*

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

**1 § Kompletteringsval till riksdagens revisorer och fullmäktige
i riksgäldskontoret**

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som ny suppleant hos riksdagens revisorer efter Egon Jacobsson anmält Ulla-Britt Åbark och som ny suppleant i riksgäldsfullmäktige efter Egon Jacobsson anmält Åke Wictorsson.

Förste vice talmannen förklarade valda till

suppleant i riksdagens revisorer

Ulla-Britt Åbark (s)

suppleant i riksgäldsfullmäktige

Åke Wictorsson (s)

2 § Justerades protokollet för den 27 maj.

3 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1985/86:29, 30, 33 och 34

Skatteutskottets betänkanden 1985/86:38 och 50–52

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1985/86:24

4 § Föredrogs

socialutskottets betänkande

1985/86:28 om ekonomiskt stöd till barnfamiljer (prop. 1985/86:100 delvis.

1985/86:96, 1985/86:135 och 1985/86:137 delvis).

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

socialförsäkringsutskottets betänkande
1985/86:22 om föräldraförsäkringen m. m. (prop. 1985/86:100 delvis och
1985/86:137 delvis) samt

socialutskottets betänkanden
1985/86:30 om anslag m. m. till Omsorg om barn och ungdom (prop.
1985/86:100 delvis),
1985/86:31 om fritidshemsverksamheten (prop. 1985/86:152) och
1985/86:29 om underhållsbidrag och bidragsförskott (förs. 1985/86:17).

Anf. 2 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Voteringsarna om socialutskottets betänkande 28, socialförsäkringsutskottets betänkande 22 samt socialutskottets betänkanden 30, 31 och 29 äger rum sedan debatten beträffande alla dessa betänkanden har avslutats.

Först upptas socialutskottets betänkande 28 om ekonomiskt stöd till barnfamiljer och socialförsäkringsutskottets betänkande 22 om föräldraförsäkringen m. m. I fråga om dessa betänkanden hålls gemensam överläggning.

Ekonomiskt stöd till barnfamiljer, m. m.

Anf. 3 DANIEL TARSCHYS (fp):

Fru talman! I förra veckan kom en ny rapport från statistiska centralbyrån om inkomstfördelningen. Den visade att de stora förlorarna under de senaste tio åren har varit ensamstående föräldrar. Deras reala inkomster efter skatter och bidrag har minskat med i genomsnitt 4 300 kr. mellan 1975 och 1984, medan sammanboende utan barn under samma period har fått 5 100 kr. mera om året att röra sig med.

Det här är bara den senaste i en lång serie undersökningar som alla visar samma tendens. Barnfamiljer i allmänhet och ensamstående föräldrar i synnerhet har en knackig ekonomi. De har hankat efter de grupper i samhället som för tillfället inte har försörjningsplikt gentemot andra än sig själva. Detta är grunden för de krav som vi fört fram från folkpartiet med en till tjatighet gränsande envishet. Det behövs en rejäl familjepolitisk reform för att stärka barnfamiljernas ekonomi. Det duger inte med de småpotatis som socialdemokraterna från tid till annan har haft att erbjuda.

I valrörelsen formulerade vi ett program, som vi också har slagits för här i riksdagen. Vi sade så här: Lat oss under tre år höja barnbidraget till 8 000 kr. per barn. Låt oss därtill ge flerbarnstillägg redan från andra barnet, och låt oss se till att studiebidragen och de förlängda barnbidragen utgår under hela året i stället för som nu under enbart nio månader. Låt oss slutligen se till att de föräldrar som har störst behov av att ge mer tid åt barnen får chansen att göra det genom vårdnadsbidrag för barn mellan ett och sju år. Allt det här tillsammans skulle ge ett betydande lyft åt barnfamiljernas ekonomi, och särskilt åt föräldrar som har två eller flera barn.

Vi har också sagt att ett sådant här program måste finansieras. Vill man stötta barnfamiljerna, går det oundgängligen ut över inkomsttagare som för tillfället inte har någon försörjningsbörda för andra än sig själva. Och vi har

hederligt och utförligt redovisat hur en sådan finansiering skulle kunna utformas.

När vi i valrörelsen förde fram de här idéerna mötte vi ett starkt gensvar, också bland socialdemokratiska väljare. Den saken bekräftas för övrigt av den valundersökning som Tidens förlag publicerade förra veckan. Men hos regeringen har gensvaret varit mycket svagare.

Efter den intensiva familjepolitiska reformperioden 1976–1982 har vi fått en regering som alldeles tycks ha tappat sugen. Under förra mandatperioden lyckades riksdagen genom idog bearbetning till sist driva fram en barnbidragshöjning. Sedan fick vi vara med om en valrörelse, där regeringen inte hade någonting att säga om barnfamiljernas ekonomi. Budgeten i januari var lika tom, och i stället för att ta egna initiativ inbjöd regeringen till samtal för att höra efter vad oppositionen hade att föreslå. Återigen är det alltså samma bild: Oppositionen driver på, och regeringen följer långsamt och tvekande efter. Det ansvariga statsrådet återkommer då och då med kloka funderingar om att man måste kunna förena föräldraskap med arbete och personlig utveckling, men när dessa tankar skall omsättas i praktisk handling blir det alldeles tyst.

Vi tillstyrker gärna det som regeringen, sent omsider, har kommit med – en ökning av barnbidragen, en mindre justering av föräldraförsäkringen och den förlängning av studiebidragen som vi själva har föreslagit – men det är ju samtidigt något beklämmande visionslöst över dessa åtgärder. Någonting måste ha gått i baklås inom socialdemokratin. Om det är finansdepartementet, kvinnoförbundet eller doktrinära motståndare till barnomsorg i andra former än förskola som spärrar vägen är svårt att veta, men resultatet kan ändå avläsas – och det är mycket nedslående för barnfamiljerna.

Fru talman! De tre borgerliga partierna har i många år presenterat olika förslag om hur barnfamiljerna skall stödjas, och det gör vi även i år. Men vi har också i långa stycken gemensamma värderingar om det familjepolitiska reformarbetet, som kommer till uttryck i reservation 1. Min bedömning är att avståndet har minskat under senare år och att vi har mycket goda förutsättningar att komma varandra närmare. De meningsskiljaktigheter som finns hindrade ju inte ett intensivt reformarbete under perioden 1976–1982, och den gemensamma plattform som nu presenteras i reservation 1 bör kunna bilda grund för ett fortsatt programarbete. Låt mig yrka bifall till den reservationen liksom reservationerna 3, 4, 6, 8, 12 och 14.

Så några ord om ett ytterst allvarligt problem för många barnfamiljer, nämligen marginaleffekterna. Vi har ju inte bara progressiva skatter i det här landet utan också progressiva taxor och förmåner. Just för barnfamiljerna kan det här ge katastrofala resultat. Hundratusentals ensamstående föräldrar och sammanboende med barn befinner sig i dag i det som brukar kallas fattigdomsfällan: de får bara behålla några få tior av en inkomstökning på 100 kr. och saknar därmed i stort sett möjlighet att påverka sin egen ekonomi.

Den skattereform som påbörjades under den s. k. underbara natten hade till syfte att de allra flesta inkomsttagare inte skulle ha mer än 50 % marginalskatt. Kjell-Olof Feldt har gång på gång återkommit till att detta fortfarande är ett viktigt mål. Men hur kan man, Bengt Lindqvist, förklara och försvara att de som får behålla minst av en inkomstökning numera inte är

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

höginkomsttagare utan folk med låga eller normala inkomster, t.ex. tvåbarnsfamiljer med inkomster en bit över 100 000 kr. från två försörjare tillsammans eller ensamstående med låga eller normala inkomster. En ensamstående småbarnsmamma som tjänar mellan 6 800 och 10 000 kr. i månaden får i dag behålla omkring 27 kr. av den sist intjänade hundralappen – resten försvinner genom att barnomsorgstaxan går upp och bostadsbidraget trappas av.

Det här, Bengt Lindqvist, har vi larmat om i många år. Men från regeringens sida rör ni faktiskt inte en fena för att komma till rätta med marginaleffekterna. Jag tror att man fattade ett beslut om saken vid en socialdemokratisk partikongress, men det beslutet har inte lett till någon åtgärd. Det enda ni gör är faktiskt att förvärra problemet, för i stället för att frysa bostadsbidragen och successivt ersätta dem med andra stödformer, som vi föreslagit, har ni valt att höja bostadsbidragen och därmed förvärra problemen. I årets budget förslogs höjningar både från 1986 och 1987, och därutöver har bostadskommittén, med socialdemokratisk majoritet, nyligen föreslagit ytterligare höjningar.

I höst kommer marginaleffekterna att diskuteras på L.O.-kongressen. I den rapport om den offentliga sektorn som en representativ kommitté inom LO har arbetet fram föreslås nästan exakt de åtgärder som folkpartiet länge har kämpat för, nämligen en successiv avveckling av bostadsbidragen och en övergång till enhetstaxor inom barnomsorgen.

Får jag genast ställa den frågan direkt till Bengt Lindqvist: När sådana här tankar nu kommer från Stig Malm, Sigvard Marjasin och många andra förtjänta förtroendevalda inom LO, tycker ni fortfarande att det är lika reaktionärt och felaktigt som när sådana tankar kommer från oss? Eller kan vi äntligen få se litet aktivitet från regeringens sida i fråga om marginaleffekterna?

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, utom i de delar där jag tidigare yrkat bifall till reservationer.

Anf. 4 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Det lider mot sommaren, och vi står i den finaste tiden ute i naturen. Då är det tradition att vi här i kammaren diskuterar familjepolitik.

Man kan säga att det är synd att det inte också våras för barnfamiljerna, inom ramen för familjepolitiken. Den socialdemokratiska regeringen och majoriteten i Sveriges riksdag har verkligen inte visat någon större ambition när det gäller att uppfylla de målsättningar som vi diskuterat under flera år här i kammaren.

År 1982 aktualiserade socialutskottet en översyn av familjepolitiken. Det gjordes i ett betänkande som kom till riksdagen i vanlig ordning, och sedan tog riksdagen förslaget som sitt eget. Utskottet konstaterade vidare att samhällets stöd till barnfamiljerna ger en splittrad bild och att det är svårt att överblicka effekterna av olika stöd i form av generella och riktade bidrag, matsubventioner, föräldraförsäkring, subventioner via skattesystemet m. m. För det fortsatta reformarbetet inom familjepolitiken ansåg utskottet att det behövdes en helhetssyn. Olika åtgärder borde samordnas, så de samlade åtgärderna åstadkommer en ekonomisk utjämning dels mellan olika typer av

barnfamiljer, dels mellan barnfamiljer och andra i samhället.

Vid 1983/84 års riksmöte noterade utskottet att man fått bekräftat att det inledda översynsarbetet på familjepolitikens område skulle komma att fortsätta med mera långsiktig inriktning.

Våren 1985 konstaterar utskottet att man har samma uppfattning och skriver: "Det långsiktiga översynsarbetet på familjepolitikens område måste därför fortsätta i syfte att åstadkomma en bättre samordning mellan olika former av stöd och en större rättvisa mellan olika grupper."

År 1986, i det betänkande som vi nu diskuterar och skall besluta om, erinrar socialutskottet om sina tidigare uttalanden, att det behövs ett fortsatt långsiktigt översynsarbete på familjepolitikens område och att detta arbete bör bedrivas förutsättningslöst. Utskottet anser fortfarande att det finns stort behov av en helhetssyn på familjepolitikens område.

Vad har hänt mellan åren 1982 och 1986? Man har i princip upprepat samma konstaterande, nämligen att det finns mycket stora brister i familjepolitiken. Men sedan har man från regeringens och utskottsmajoritetens sida fortsatt med att lägga fram samma gamla förslag, som har inneburit ny rundgång och nya margineffekter.

Det är ganska betecknande att regeringen och utskottsmajoriteten tydligt är medvetna om problemen på familjepolitikens område men inte har styrkan att lägga fram konkreta förslag.

Jag måste först fråga Evert Svensson i socialutskottet: Hur kan en socialistisk majoritet i utskottet år efter år komma till kammaren och göra konstateranden om stora brister i familjepolitiken men samtidigt acceptera att regeringen inte vidtar åtgärder för att komma till rätta med de fundamentala bristerna?

Under samma period har riksdag och regering vid två tillfällen förhandlat om familjepolitiken. Det första var våren 1984. Även då var socialdemokraterna medvetna om de fundamentala problemen när det gäller den totala familjepolitiken och bristen på helhetssyn.

Sedan 1984 har det i vårt land fötts ungefär en kvarts miljon barn. Men fortfarande för den socialdemokratiska regeringen samma gamla felaktiga familjepolitik. Man ställer sig frågan: Hur många barn skall födas innan socialdemokraterna är beredda att vidta effektiva och vettiga åtgärder?

Alla är medvetna om att problemen finns, men styrkan eller viljan att rätta till dem saknas.

Vi kan i vissa sammanhang märka känselspröt från socialdemokraterna när det gäller en nyorientering. Statsrådet Bengt Lindqvist har i något läge talat om en nyordning på en del områden. Margareta Persson skrev i kvinnoförbundets tidning Morgonbris en artikel, där hon visade på nya tankegångar inom socialdemokratien.

Man ställer sig frågan: Var gårdagens socialdemokrater medvetna om vart deras familjepolitik skulle leda? Den frågan kanske vi inte får något svar på, men dagens socialdemokrater är medvetna om vart familjepolitiken har lett. Men de vagar ändå inte rätta till bristerna i den totala familjepolitiken. De är ideologiskt blockerade i olika sammanhang.

Jag skulle vilja ställa en del frågor till statsrådet Bengt Lindqvist. Statsrådet sade för någon månad sedan, tror jag, att han tänker inbjuda till

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

nya överläggningar om familjepolitiken. Det skulle vara intressant att veta vilka ambitioner statsrådet har när det gäller eventuellt nya överläggningar om familjepolitiken. Vart skall sådana överläggningar leda? Vilken målsättning har regeringen? Vilka vägar ämnar regeringen presentera?

Jag upplever det som ganska meningslöst att diskutera med utgångspunkt i samma förutsättningar som vi två gånger tidigare har utgått från. Oppositionen har då i reservationer lagt fram en samlad aktionsplan, men regeringen har inte varit beredd att över huvud taget vika från den inslagna vägen, som har visat sig ha sådana brister.

Det är här i kammaren som statsrådet Lindqvist bör redovisa eventuellt nya tankegångar när det gäller regeringens syn på den samlade familjepolitiken.

Fru talman! Till utskottets betänkande har från de borgerliga partierna fogats en reservation om inriktningen av familjepolitiken och målsättningen för framtiden. Det är en viktig reservation. I denna slår vi fast föräldraansvaret och att detta måste stärkas och betonas. Vi pekar vidare på behovet av trygghet för barnen. Vi påtalar de brister i skattesystemet och de negativa margineffekter som drabbar barnfamiljerna. Vi säger att vi måste få rättvisa i barnomsorgen. Vi pekar på vardnadsersättning och på valfrihet i barnomsorgen.

Det skulle vara intressant att någon gång få en sakdiskussion med socialdemokraterna på de här punkterna. Varför avvisar socialdemokraterna ständigt de förslag som presenteras och som skulle kunna skapa bättre förutsättningar för barnfamiljerna totalt sett i vårt land? Bristerna finns – vi är medvetna om dem. Det är familjerna och barnen som drabbas.

I en artikel i Svenska Dagbladet den 27 maj konstaterar en amerikansk professor att det i vårt svenska samhälle finns en skillnad mellan de drömmar och förväntningar som familjerna har och den verklighet de lever i. Då måste man ställa sig frågan: Vad är det som orsakar denna skillnad? Är det inte så att vi har skapat en politik som gör det omöjligt för vanliga svenska familjer att förverkliga sina drömmar? Vilket ansvar tar vi politiker för de svårigheter som finns för barnfamiljerna? Hur har vi format samhället, eftersom drömmarna inte kan förverkligas för väldigt många familjer i vårt svenska samhälle?

Jag tror att problemen i stor utsträckning beror på att vi som politiker har tagit över föräldrarollen. Familjefunktionen har försvagats. Från moderat sida har vi varnat för detta. Vi har gång efter gång lagt fram förslag till åtgärder som skulle kunna neutralisera den här inriktningen.

Häromdagen fick jag hemma i min bostad ett kort i brevlådan. Det var avsänt från en svensk småstad, och två unga människor hade undertecknat kortet. De hade skrivit med anledning av den diskussion som nu förs beträffande fritidshemmen. I sitt meddelande vädjade de till Sveriges riksdag att inte ändra på förutsättningarna för fritidshemmens verksamhet, eftersom barnen inte bör få vistas på gatorna eller i varuhusen. Säkert har många ledamöter fått liknande brev.

Man frågar sig då: Vad är det som egentligen sägs i ett sådant brev? Jo, man säger att föräldraansvaret har försvagats. Det måste ändå vara föräldrarna som skall ha ansvaret för barnen. De har huvudansvaret för att barnen inte

skall behöva vistas i varuhus och på gator och torg när de är lediga från skolan. Men i stället för att betona föräldraansvaret vänder man sig till Sveriges riksdag med sina problem.

Jag kritiserar inte dem som skrev till mig för att ställa frågorna till Sveriges riksdag. Jag kritiserar inte heller de föräldrar som inte klarar tillsynen av sina barn. De är nämligen fängna i det system som vi politiker har skapat. I stället för att ge föräldrarna valfrihet när det gäller att ordna för barnen, vilket måste vara det riktiga, har vi bundit dem vid barnomsorgsformer i enkelriktade system, som styrs utifrån politiska beslut. Det är detta som är det allvarliga.

När det gäller familjepolitiken har vi tidigare sagt och hävdar fortfarande att oberoende är ett honnörsord. Oberoende är viktigt och värdefullt när det t. ex. gäller flickors och pojkars möjlighet till yrkesutbildning, att klara sin försörjning osv. Om vi i diskussionen för in frågan om oberoende i ett större sammanhang och ett vidare perspektiv, kan vi emellertid konstatera att de svenska barnfamiljerna lever i ett beroende. De är beroende av staten och av politiska beslut, eftersom valfriheten är begränsad. Detta beroende innebär också att de svenska barnfamiljernas trygghet försvagas.

Den socialistiska majoriteten satsar på ett enda socialt skyddsnät för familjerna. När detta skyddsnät sviktar, drabbas barnfamiljerna hårt. Det är intressant att notera att det, när man ensidigt satsar på det statliga, politiska skyddsnätet, ofta är de svagaste grupperna som drabbas hårdast och som drabbas först. Det är de minsta som ramlar igenom de små halen i maskorna i detta skyddsnät. Det visar sig i dag. Fritidshemmen är ett exempel.

När vi på grund av den samhällsekonomiska situationen inte kan fortsätta att satsa utan i stället måste göra begränsningar, drabbas barnfamiljerna, eftersom man har satsat på ett enda skyddsnät. Det är detta som vi moderater har varnat för. Vi säger att man måste utgå från flera olika trygghetsgrunder i samhället. Det är familjen som måste vara den främsta trygghetsfaktorn. Familjens trygghet måste vara stark i flera avseenden.

Fru talman! Från moderat sida har vi flera gånger påtalat att vi nu måste gå in för en helhetssyn när det gäller familjepolitiken. Jag vill här peka på några viktiga delar i den moderata familjepolitiken och dess helhetssyn. Vi har sagt att vi vill förstärka föräldrarätten i grundlagen. Vi menar att de politiska beslut som har fattats har varit negativa för barnfamiljerna och för föräldrars möjlighet att själva bestämma över sin tillvaro.

Vi har vidare sagt att vi måste se till att vanliga svenska familjer kan leva på sin lön. Vi kräver därför att man skall betala skatt efter försörjningsbörda. Vi har lagt fram ett förslag om ett grundavdrag som, fullt genomfört, ger sänkt skatt med ca 4 500 kr. per barn och år. Orsaken till att vi vill ge barnfamiljerna skattelättnader i stället för barnbidragshöjningar är att vi tycker att det helt enkelt är fel att öka rundgången i svensk ekonomi.

Det är också intressant att notera att vårt förslag om ett grundavdrag ger mera pengar för barnfamiljerna redan första året i förhållande till utskotts-majoritetens förslag om en barnbidragshöjning. Till detta kommer att vi slipper den rundgångseffekt som en fortsatt utbyggnad av enbart barnbidragen innebär. Barnbidragen finansieras ju genom skattehöjningar – skattehöjningar som sedan på nytt drabbar barnfamiljerna.

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

Utskottets motivering för att avstyrka vårt förslag är märkligt. Utskottet skriver: "Bl. a. påpekades att det senare" – rätt till avdrag vid beskattningen – "skulle leda till olika komplikationer i skattesystemet och till att familjer utan eller med låg skattepliktig inkomst ändå skulle behöva kompenseras genom bidrag."

Man motiverar således högskattepolitiken för barnfamiljerna med att skattesystemet skulle bli komplicerat om man sänkte skatten för barnfamiljerna. Detta är ju en mycket knepig motivering. Man gör där skattesystemet till huvudfråga och familjeekonomin till en bisak. Det faktum att det finns – och alltid kommer att finnas – familjer som behöver stöd i form av bidrag rättfärdigar ju inte en argumentering som innebär att vi måste ta så mycket skatt från alla barnfamiljer att alla barnfamiljer blir beroende av bidrag. Jag tycker att detta visar hur fast man sitter i ett gammalt felaktigt tänkande när det gäller synen på skatt kontra avgifter och bidrag.

Vi har sagt att vi måste skapa ett system som ger mindre marginaleffekt. Och vi har bl. a. därför föreslagit att bostadsbidragen successivt skall begränsas. I första hand skall bostadsbidragen vara baserade på disponibel inkomst efter skatt.

Vi vill ha en vårdnadsersättning, eftersom vi menar att vård av egna barn måste ses som lika värdefull som vård av andras. En vårdnadsersättning skapar också förutsättningar för valfrihet i barnomsorgen. Även kommunal vårdnadsersättning kan vara bra, säger vi. Det är fel att tro att kommunalpolitikerna skulle ha en sämre social ambition än vad vi har i Sveriges riksdag.

Vi har sagt att socialtjänstlagen skall kompletteras så att man får rätt till ekonomiskt bistånd om man vill vårda egna barn och om man inte har möjlighet att leva på endast den ena makens inkomster. Det är fel, menar vi, att tvinga båda makarna till förvärvsarbete om de har små eller minderåriga barn som behöver vård och omsorg i hemmet. Detta gäller också ensamstående föräldrar med flera barn, t. ex. en ensamstående mamma som inte orkar förena ett förvärvsarbete med barntillsyn och barnomsorg. Vad är det för fel i att man ger denna ensamstående mamma ett bistånd som ger förutsättningar och valfrihet att ägna mera tid åt barnen?

Jag vill här citera vad Margareta Persson skriver i Morgonbris: "Jag vill att kvinnor ska överleva, och inte duka under i dubbelarbetets tunga börda."

Vi moderater har här redovisat en väg, som skulle ge dessa ensamstående mödrar och fäder möjlighet att ägna mera tid åt barnen, och jag beklagar att utskottsmajoriteten inte har ställt sig bakom detta krav.

Vi har sagt att vi måste ha valfrihet i barnomsorgen, eftersom vi tror att föräldrarna bäst kan ordna för barnens framtid. Ann-Cathrine Haglund kommer senare att ta upp de frågor som gäller barnomsorgen.

Fru talman! Den moderata familjepolitiken går ut på att vi skall befria familjen, att vi skall ge familjen ökad valfrihet och att vi skall förstärka familjens integritet. Vi vill göra detta genom en förbättrad lagstiftning, genom ett förbättrat skattesystem, genom vårdnadsersättning, genom att förstärka rättigheterna för föräldrar och barn i sociallagstiftningen och genom att ge valfrihet i barnomsorgen. Detta är en ny inriktning av familjepolitiken. Och vi tror att om vi får forma framtidens familjepolitik utifrån en sådan målsättning, då kommer vi också att övervinna mycket av de

problem och svårigheter som svenska barnfamiljer har för närvarande.

Fru talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till reservationerna 1, 5, 9, 10, 11, 13, 15 och 16, som är fogade till socialutskottets betänkande.

Anf. 5 RUNE GUSTAVSSON (c):

(På grund av Rune Gustavssons röstindisposition framförs hans anförande av Rosa Östh.)

Fru talman! En familjepolitik som vill göra anspråk på att sätta barnen och deras bästa i centrum måste inrymma mer än enbart barnbidrag och daghemsplatser. Det är alla vuxnas ansvar att barn och ungdomar får växa upp under goda förhållanden. Därför är barnens villkor och förhållanden en mycket viktig samhällsfråga. Olika samhällsåtgärder som vi fattar beslut om måste också inrymma barnens perspektiv samt hänsyn till barnen och deras behov. Det är inte fråga om enbart de materiella behoven utan också och inte minst de emotionella behoven. Barns behov av bättre mänskliga relationer kan inte kompenseras med materiella ting.

Barn behöver få större del i de vuxnas vardag. Bäst tillgodoses behoven av ökad kontakt mellan barn och vuxna, närhet mellan boende, arbete och fritid, möjligheter till ökad mänsklig gemenskap och ansvarstagande för varandra i det decentraliserade samhället. En närmiljö som innehåller boende, service, arbete och skola måste vara inriktningen i samhällsplaneringen. En sådan miljö underlättar kontakten mellan människor och innebär ökad trygghet för både barn och vuxna.

I första hand är det föräldrarna som har ansvar för sina barn och deras uppväxt, fostran och utveckling till trygga och harmoniska människor.

Barn behöver kärlek och gemenskap för att växa upp till stabila vuxna med omtanke och känsla för andra. Barn behöver nära och varaktiga kontakter med sina föräldrar och med andra vuxna. Barn behöver känna att de behövs, att de har en uppgift att fylla och att de är delaktiga i de vuxnas värld. Barn behöver också stimulansen av att umgås med andra barn. Barn behöver vuxnas tid, omsorg och respekt, och vuxna behöver för sin egen utveckling umgås med barn. I den familjepolitiska debatten borde vi ha med också något av den glädje som ligger i att ha barn och att ha tid med barn.

I centerns familjepolitiska arbete, som bl. a. formulerats i partimotioner med konkreta förslag, har vi sammanfattat några viktiga principiella utgångspunkter för vårt arbete. Utifrån detta hävdar vi att alla barn har rätt till trygg uppväxt och god omsorg, ekonomisk grundtrygghet och föräldrar som har och tar sig tid.

Detta förutsätter att alla barn kan få god omsorg när det finns valfrihet i barnomsorgen, dvs. när barnfamiljerna kan få ekonomisk ersättning för sin insats att vårda egna barn i hemmet och när samhällsstödd barnomsorg i olika former täcker behoven.

Alla barn kan få ekonomisk grundtrygghet, när barnstödet fördelas rättvist mellan barnfamiljerna och när rättvis fördelning sker mellan hushåll utan barn och hushåll med barn.

Alla barn kan få föräldrar med tid, när föräldrar får reell möjlighet att välja mellan förvärvsarbete och vård av egna barn på hel- och deltid och när rätten

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

till förkortad arbetstid, t. ex. sex timmars arbetsdag, kombineras med ekonomisk ersättning.

Ett förverkligande av detta ställer krav på ett långsiktigt reformprogram. I detta program och arbetet för dess förverkligande är valfriheten en av hörnstenarna. Samhällets familjepolitiska uppgift är att skapa förutsättningar för barn och föräldrar att tillsammans och utifrån egna förutsättningar forma tillvaron så att den bäst passar den egna familjen. Ingen känner bättre familjens önskemål och förutsättningar än familjemedlemmarna själva. Därför är det familjen som måste göra valet av omsorgsform för barnet. Med barnomsorg menar vi inom centern all omsorg om barn, oavsett om den sker i hemmet, familjedaghem, daghem, föräldrakooperativ, ideella organisationer eller fritidshem.

Det ekonomiska stödet till barnfamiljerna skall vara så utformat att det är utjämnande mellan hushåll med resp. utan barn. Barnbidraget har den uppgiften. Det är en av grundpelarna i det familjepolitiska stödet. Socialministerns förslag om en höjning av barnbidraget har vi anslutit oss till, vilket framgår av utskottets betänkande.

En annan viktig del av familjepolitiken är enligt centerpartiet vårdnadsersättningen. Vårdnadsersättningen är en ersättning för vård av egna små barn. Det är inte ett konsumtionsstöd eller ett extra barnbidrag. Vårdnadsersättningen är ett uttryck för det värde som vård av egna barn utgör för samhället. Det är en ersättning för utfört arbete och skall därför betraktas som inkomst och som sådan vara beskattad och socialt trygghetsgrundande. Vårdnadsersättningen främjar valfriheten i barnomsorgen, värderar vårdarbetet och ger föräldrarna möjlighet att öka sin tid tillsammans med barnen.

Centern har under en lång följd av år – som enda parti – arbetat för en trygghetsgrundande beskattad vårdnadsersättning. Centern har en klar linje, som lades fast under Thorbjörn Fälldins regeringstid, då ett första steg togs genom att föräldraförsäkringen från den 1 juli 1980 byggdes ut med tre månader enligt vårdnadsersättningens princip. Det är en beskattad vårdnadsersättning. Den gången ställde både moderaterna och folkpartiet upp bakom förslaget. Det är att beklaga att moderaterna och folkpartiet hoppat av och därmed omöjliggjort en fortsatt utbyggnad.

Vi har i årets partimotion, So604, återkommit med kravet på en skattepliktig vårdnadsersättning på 24 000 kr. per år för familjer med barn i förskoleåldern, då ersättning enligt föräldraförsäkring inte utgår. Centern har i samma motion krävt ändrade regler för statsbidrag till barnomsorgen, ändrade regler för arbetsgivaravgiften för privat barnomsorg, lindrad beskattning för privata dagmammor, ökad skattereduktion för familjer med en inkomst och höjt barnbidrag.

Det är ett heltäckande familjepolitiskt program, vars inriktning har en klar fördelningspolitisk profil samt ger ökad valfrihet och jämställdhet. I sina överväganden erinrar utskottsmajoriteten om sina tidigare uttalanden, att det behövs ett fortsatt långsiktigt översynsarbete på familjepolitikens område, att detta arbete bör bedrivas förutsättningslöst och att utskottet fortfarande anser att det finns ett stort behov av en helhetssyn på barnfamiljernas ekonomiska situation.

Utskottet förutsätter att man inom regeringskansliet fortsätter arbetet

med en reformering av familjepolitiken. Och utskottsmajoriteten avstyrker våra yrkanden, bl. a. yrkandet på vårdnadsersättning, på samma grunder som tidigare är.

Ärade socialdemokratiska utskottsledamöter! Vad är det för reformering av familjepolitiken som ni säger att regeringskansliet håller på med? Höjning av barnbidraget är ingenting nytt. Barnbidraget infördes på förslag av centern på 1940-talet. Och sedan har det höjts undan för undan.

Har inte utskottsmajoriteten lagt märke till statsrådet Lindqvists uttalanden beträffande de tre garantimånaderna i föräldraförsäkringen, att dessa kan vara av stort värde även för heltidsarbetande föräldrar. "Genom att ta ut hel föräldrapenning med ersättning motsvarande garantinivån kan de få hela eller delar av inkomstbortfallet vid en arbetstidsförkortning med två timmar ersatt med hjälp av garantibeloppet", säger statsrådet. Statsrådets uttalande har tydligen inte alls uppmärksammats av eller intresserat utskottets majoritet. Men jag utgår ifrån att statsrådet själv haft en mening om en socialdemokratisk nyordning inom familjepolitiken. Eftersom statsrådet nu är i kammaren, vill jag fråga: Vad är innebörden av det uttalande som statsrådet gjort och som jag citerade?

Statsminister Carlsson sade i ett av sina första tal som statsminister att socialdemokraterna har mycket att lära av centerpartiet. Det gällde den gången miljöpolitiken. Uttalandet gäller i hög grad också för familjepolitiken.

Socialdemokraterna har under årens lopp sagt nej till ett antal förslag som vi har lagt fram här i riksdagen, men efter hand har man accepterat dem. Så var det med bl. a. förslaget om statsbidrag till familjedaghemmen. Andra exempel är förslagen om enskilda daghem och fritidshem, deltidsförskola och öppen förskola. Lagen om rätt till ledighet för vård av barn antogs inte utan knorr. På samma sätt var det med förslagen om ATP-år för vård av barn, flerbarnstillägg och tre garantimånader i föräldraförsäkringen.

Socialdemokraterna har helt inriktat sig på institutionsvård. Ändra kurs nu, Bengt Lindqvist! Lär av centerpartiet!

Fru talman! Jag ber härmed att få yrka bifall till reservationerna angående det familjepolitiska reformarbetet, införande av vårdnadsersättning, möjligheterna att införa kommunal vårdnadsersättning samt till den reservation som gäller barnbidrag vid längre utlandsvistelse.

I detta anförande instämde Ulla Tillander, Kersti Johansson, Martin Olsson och Karin Israelsson (alla c).

Anf. 6 INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! I betänkande 28 från socialutskottet behandlas stödet till barnfamiljerna. Vpk deltar inte i den allmänna överbudsauktionen, där det gäller att bjuda mest pengar till barnfamiljerna. Vpk:s familjepolitik bygger på andra värderingar, där kampen för en bättre livsmiljö och livskvalitet går hand i hand med kampen för ekonomisk rättvisa.

Det är sant att barnfamiljerna – precis som de flesta andra vanliga människor i vårt land – har förlorat 10–15 % av sina inkomster under senare år och att barnfamiljerna måste kompenseras för detta. Men att stödja

barnfamiljerna handlar inte bara om att dela ut pengar, utan i hög grad om andra saker såsom att ha tillgång till bra barnomsorg, bra skolor och en bra barnhälsovård på nära håll, att kunna bo i en levande och fungerande bostadsmiljö och att ha en bostad till ett rimligt pris, att kunna äta bra och billig mat, få en kortare arbetsdag och – framför allt – att ha ett arbete som känns meningsfullt och med en lön som räcker att leva på. Dessa ting utgör viktiga delar i grunden för den livskvalitet som vårt parti eftersträvar.

Den försämring av den offentliga sektorn som nu pågår är ett mycket allvarligt hot mot de flesta barnfamiljers livssituation. De borgerliga föreslår en utförsäljning av stora delar av den offentliga sektorn. I stället för att ha en gemensam, solidariskt skattefinansierad sektor skulle vi få ett system som bygger på att var och en betalar för sig. Det skulle gå bra för dem som har det gott ställt i vårt samhället, men för de många som inte har det skulle det betyda att man inte har råd att efterfråga den service och hjälp vi nu kan få.

Vpk:s krav på att slå vakt om och bygga ut den offentliga sektorn är förslag som i hög grad gynnar barnfamiljerna men också andra grupper i samhället. Barnfamiljerna måste stödjas på andra sätt än bara med pengar. Vpk föreslår att barnomsorgen byggs ut och att den görs bättre. Vi vill minska kostnaderna för boendet genom att öka bostadsbidragen. Vi vill minska matkostnaderna genom att slopa matmomsen. Frågan om matmomsens slopande är en viktig fördelningspolitisk fråga. En vanlig tvåbarnsfamilj betalar nu 8 000 kr. i matmoms varje år.

Vpk har under många år krävt att barnbidraget skall uppgå till 25 % av basbeloppet. Detta vårt krav har nu tillgodosetts på 5 kr. när. Jag tycker det är glädjande att också regeringen har insett behovet av ett rejält tilltaget barnbidrag. Vi har också föreslagit att barnbidraget skall indexregleras på den här nivån. Det kan inte vara rimligt att varje nödvändig barnbidragshöjning skall behöva föregås av en så långsam process som en prövning av regering och riksdag innebär. För att slippa denna cirkus varje år då barnbidragen diskuteras borde faktiskt alla partier kunna vara överens om en indexreglering.

Frågan om vårdnadsbidrag är en ständigt återkommande käpphäst för de borgerliga. Den frågan blir allt farligare, och det är viktigt att arbetarpartierna i riksdagen gör en klar markering mot den reaktionära syn på barn, kvinnor och män som förslaget om vårdnadsbidrag står för. I tider av ekonomisk åtstramning som återverkar på kommunernas utbyggnad av barnomsorgen och i tider av ökad arbetslöshet, där kvinnoarbetena hotas, är det än mer viktigt att klart ta avstånd från tanken på vårdnadsbidrag, oavsett hur bidraget avses vara utformat.

Även om de vårdnadsbidrag som erbjuds kan synas väl tilltagna, så kan de aldrig ersätta en lön från ett förvärvsarbete. Inte heller kan ett vårdnadsbidrag ge den ekonomiska självständighet som ett arbete med en riktig lön kan ge. Ett vårdnadsbidrag kan heller aldrig bli ett alternativ för t. ex. ensamstående kvinnor och arbetslösa kvinnor.

Ett vårdnadsbidrag riktar sig mot kvinnorna, även om man inte säger det rakt ut. Det är kvinnorna som skall stanna hemma, och man tycker nog från borgerligt håll att det är alldeles riktigt. Annars skulle man förespråka en kraftigt utbyggd barnomsorg för att förverkliga alla barns rätt till en god

barnomsorg, när de har förvärvsarbetande mödrar. Men det vill man inte. Det är en gammaldags kvinnosyn som man bakvägen försöker smyga på kvinnorna. De flesta kvinnor vill arbeta – gång på gång kommer man fram till det i olika undersökningar. De vill arbeta för arbetets egen skull, och jag tror i och för sig inte att kvinnor kommer att överge den position inom arbetslivet som man har tillkämpat sig under de gångna 20 åren.

Under täckmantel av det användbara ordet valfrihet vill de borgerliga partierna ta pengar från den kommunala barnomsorgen och från bostadsbidrag, de vill urholka sjukförsäkring m. m. – allt detta för att omfördela så att kvinnorna kan få valfrihet att stanna hemma med sina barn. Det är bara det att om man skär ner på de statliga bidragen till den kommunala barnomsorgen, så kommer kommunerna snabbt att förlora intresset för att upprätthålla kvaliteten på daghemmen, taxorna kommer att höjas än mer osv. En sämre utbyggnad kommer givetvis också att bli följden. Det innebär att fler kvinnor än i dag tvingas söka privata lösningar för sin barnomsorg. Det är dyrt, och för dem som inte har råd blir det kanske i stället att stanna hemma. Och då får den i familjen som har den lägsta inkomsten bli hemma. Så fiffigt har borgarna tänkt ut det hela, under täckmantel av valfrihet.

Ett vårdnadsbidrag, i vilken form det än skulle utgå, är mycket dyrt. Skulle man beräkna efter 150 kr. per dag, skulle kostnaden under ett år uppgå till 17–18 miljarder kronor.

Fru talman! Det har i debatten talats om en helhetssyn på familjepolitiken. Jag håller med om att det behövs en helhetssyn på familjepolitiken, men jag vill ha andra förtecken än de tidigare talarna vill.

Den helhetssyn som de borgerliga förespråkar leder till kraftiga försämringar för de flesta vanliga barnfamiljer, medan de redan välbeställda samhällsgrupperna får det bättre. Det är ideologin bakom de borgerliga partiernas förslag, framför allt givetvis högerns.

Högerns helhetssyn leder t. ex. till att en höginkomsttagarfamilj med två barn får sin standard höjd med 9 000 kr. per år, medan barnfamiljer som befinner sig i normala inkomstlägen får sin standard sänkt med 3 000 kr. Så ser sanningen ut när det gäller den barnfamiljsvänlighet som moderaterna vill ha.

Fru talman! Jag skall be att få yrka bifall till vpk-reservationerna.

Anf. 7 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att vi måste få klart för oss vad det är som Inga Lantz menar med reaktionär kvinnosyn.

Är det, Inga Lantz, en reaktionär kvinnosyn att tänka sig att småbarnsföräldrar skall arbeta kortare tid än andra förvärvsarbetande?

Anf. 8 ROSA ÖSTH (c) replik:

Fru talman! Jag vet inte om det lönar sig särskilt mycket att diskutera den här frågan med Inga Lantz. Jag måste konstatera att antingen har hon inte lyssnat på de förslag vi har framfört eller också har hon ingenting lärt eller ingenting förstått.

Vi har aldrig gjort anspråk på att vårt förslag till vårdnadsersättning skall täcka bortfallet av en hel arbetsinkomst. Vi har understrukit att det ger

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

möjlighet att förkorta arbetstiden, t. ex. till den sextimmarsdag som Inga Lantz och vpk släss så mycket för i andra sammanhang!

Jag vill också säga några ord om jämställdheten. I dag är det bevisat att det är kvinnorna, mammorna, som utför det mesta arbetet i hemmen och när det gäller vården av barnen. De gör det i dag helt utan ersättning. Skulle det då inte, Inga Lantz, kunna vara en jämställdhetsfråga att de får en ersättning för detta arbete, som de i alla fall utför?

Anf. 9 GÖTE JONSSON (m) replik:

Fru talman! Jag förmodar att Inga Lantz, när hon säger högerns helhetssyn, menar den helhetssyn som jag presenterade i talarstolen. De effekter som Inga Lantz pekade på är definitivt felaktiga. Våra förslag innebär att de vanliga barnfamiljerna i vanliga inkomstlägen får en förstärkt familjeekonomi. Det är de som i första hand kommer att gynnas. Det är deras valfrihet som kommer att stärkas beroende på just den konstruktion som vi föreslår när det gäller grundavdraget, när det gäller vårdnadsersättningen, över huvud taget när det gäller ett rättvisare stöd till barnomsorgen. Det är de svaga grupperna som nu inte får stöd på grund av en felaktig socialistiskt inriktad familjepolitik men som kommer att få stöd med vår familjepolitik.

Anf. 10 INGA LANTZ (vpk) replik:

Fru talman! Oavsett om man utgår från barnfamiljernas ekonomiska situation eller om man som Rosa Östh väljer att ta jämställdheten i samhället som utgångspunkt, är det viktigaste för mig och för vpk att man skall kunna förena hem, familj, arbete och ekonomiskt oberoende. För att det skall bli möjligt måste förstas rätten till arbete och rätten till barnomsorg garanteras. Om skillnaderna skall utjämnas mellan män och kvinnor, både när det gäller förvärvsarbete och när det gäller ansvar för hemarbetet, måste sex timmars arbetsdag införas.

Det är väl bara att konstatera att vi har olika synsätt, och det vore kanske märkligt annars. Vad som är viktigt i familjepolitiken är att familjerna har tillgång till bra sjukvård, bra utbildning, bra kultur, billig mat och billig bostad. För att betala de bitarna skall vi använda den solidariska skattepolitiken. Det måste vara så det skall gå till och inte på det vis som de borgerliga förespråkar, med en omfattande privatisering av den offentliga sektorn.

För att få den helhetssyn som moderaterna och de borgerliga i stort förespråkar fördras en familjepolitik, som också innefattar t. ex. skatter och bostads- och utbildningspolitiska insatser. Den sammanlagda effekten av de förslag som moderaterna, centern och folkpartiet har framfört, bl. a. i valrörelserna, är kraftiga försämringar inte bara för de verksamheter som jag har räknat upp – utbildning, kultur osv. – utan faktiskt också i reda pengar för familjerna.

Anf. 11 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Fru talman! Inga Lantz blir nu totalt obegriplig. I hennes första inlägg lät det som om det var fel att småbarnsföräldrar kunde arbeta mindre än andra förvärvsarbetande. Det lät som om det var fullkomligt reaktionärt att

framföra tanken att småbarnsföräldrar skulle få en ekonomisk ersättning som gav dem den möjligheten.

Nu säger Inga Lantz att det är självklart att småbarnsföräldrar skall kunna arbeta sex timmar. Skall de då arbeta sex timmar med mindre betalning än andra? Det måste ju bli konsekvensen.

Om man inte skall få ge särskilda ekonomiska förmåner till småbarnsföräldrar – och det anser Inga Lantz vara reaktionärt – innebär det ju lägre standard för småbarnsföräldrar. Logiken i vpk:s hållning är faktiskt obefintlig.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 12 ROSA ÖSTH (c) replik:

Herr talman! Om man slår ihop alla de förslag som vpk har fört fram i valrörelsen och i andra sammanhang, står det helt klart att vpk utgår ifrån att alla barn är lika, att alla barnfamiljer är lika och att alla föräldrar har precis samma förutsättningar att forma sin tillvaro efter eget val. Följden blir då att barnen skall vistas på institution, oavsett vad föräldrarna egentligen skulle önska sig.

Nu är ju förhållandet det att barnen är olika sinsemellan. Barnfamiljerna har olika förutsättningar och bör enligt vårt förmenande ges sådan valfrihet att de själva kan forma sin tillvaro.

Inga Lantz brukar i många andra sammanhang värna om ensamstående mödrar. Vpk har ingenting att erbjuda dem som av olika skäl vill förkorta sin arbetstid för att orka med den svåra uppgift som det är att ensam ta vård om sina barn.

Anf. 13 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Inga Lantz gör sig till tolk för en vedertagen kommunistisk politisk syn, och det är inte märkligt. Inga Lantz säger: *Vi* anser att föräldrarna skall förvärvsarbeta. *Vi* anser att barnen skall vara på kommunala daghem. *Vi* anser att, *vi* anser att, *vi* anser att! Men var finns föräldrarna, Inga Lantz? De finns i det kommunistiska systemet.

Så till ekonomin. Våra samlade förslag i fråga om grundavdrag och vårdnadsersättning skulle ge barnfamiljer som tjänar 100 000 kr. ungefär 19 000 kr. i förstärkt köpkraft, förutsatt att de har tre barn och att ett barn är under tre år. Detta visar att just de familjegrupperna tjänar på moderat familjepolitik. Jämför det med den höjning av barnbidraget med några hundralappar eller någon tusenlapp som Inga Lantz vill ha.

Anf. 14 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall ta några exempel på borgerlighetens dubbelmoral.

Centern har sedan länge förespråkade att man skall ta bort karensdagarna. Det skulle betyda ett minus på över 3 000 kr. per år för en vanlig industriarbetarfamilj.

Folkpartiet vill ta bort livsmedelssubventionerna. Det skulle betyda över 1

kr. mer per liter mjölk. Bara det skulle göra 1 500 kr. mer i matkostnad för en tvåbarnsfamilj.

Bengt Westerberg förespråkade i valrörelsen att man skulle spara 40 miljarder. Det skulle betyda ett minus på 14 000 kr. för en tvåbarnsfamilj och 22 000 kr. för en trebarnsfamilj.

Moderaterna gynnar förstås i sin politik allra mest höginkomsttagarna. De vill försämma t. ex. bostadssubventionerna genom räntebidragen. Det gör 1 500 mer i månaden för en ny trerumslägenhet. Man vill vidare försämma sjukförsäkringen, och man vill i större utsträckning avgiftsfinansiera barnomsorg, äldreomsorg och sjukvård.

Allt detta måste naturligtvis räknas ihop, och då får vi de effekter som har angetts. Det speglar det synsätt som borgerligheten har på familjepolitiken.

Sedan vill jag säga till folkpartiet att vad vi i vpk förespråkar inte är någon hemlighet – det har vi framfört i många år. Det är att alla – både kvinnor och män – skall ha rätt till sex timmars arbetsdag med full lön. Det skulle främja jämställdheten, och det skulle främja moderaternas tanke att man skall ägna mer tid åt barn. Men kvinnorna behöver faktiskt inte vara hemma för att ägna mer tid åt barnen. En mycket viktig reform är alltså sex timmars arbetsdag.

Som en replik till moderaterna vill jag säga att det flesta kvinnor faktiskt vill förvärvsarbeta. Många enkätundersökningar visar att två tredjedelar av de tillfrågade vill arbeta för arbetets egen skull och för allt vad arbetet ger. En tredjedel säger sig vilja arbeta därför att man behöver lönen när mat- och bostadskostnaderna är så höga.

Sa till centern! Undersökning på undersökning, där man frågat vad det är föräldrarna vill ha, visar att de faktiskt vill ha en kommunal barnomsorg. De vill inte ha familjedaghem, utan de vill faktiskt ha kollektiv barnomsorg.

För att vi skall få en bra familjepolitik måste de här bitarna passa ihop: det skall vara möjligt att förena barn, familj och förvärvsarbete, dvs. ett förvärvsarbete som omfattar sex timmar om dagen. Detta tillsammans med billigare mat och lägre hyror ger en bra familjepolitik. På det sättet skulle ekonomin också bli bättre.

Talmannen anmälde att Daniel Tarschys, Rosa Östh och Göte Jonsson anhängit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 15 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Vad skall vi socialdemokrater ta oss till med de utskottsbetänkanden om familjepolitiken som vi nu diskuterar. Om jag har räknat rätt finns det inte mindre än 70 reservationer från oppositionens sida i de fyra betänkanden om familjepolitiken och därmed sammanhängande frågor som vi nu diskuterar.

Några få reservationer är gemensamma för de borgerliga partierna. I socialutskottets betänkande 28 inleds raden av reservationer med en gemensam borgerlig motivreservation om hur man vill ha det i framtiden. Sedan följer sakbehandlingen, och då är man återigen djupt oenig. Denna oenighet var också orsaken till att så litet egentligen hände under de sex borgerliga regeringsåren. I tio punkter redogör de borgerliga partierna nu för

vad som utträttades. Såvitt jag kommer ihåg vållade ingen av åtgärderna strid här i riksdagen. Vi gick med både på ett förbud mot aga av barn och på en utbyggnad av föräldraförsäkringen och allmän föräldrautbildning samt på en utbyggnad av barnomsorgen. I den senare frågan ville vi gå fortare fram än de borgerliga partierna. Flerbarnsstödet, som också är aktuellt, accepterade vi senare.

Det är bra att vi har kunnat vara eniga om detta. Men vi tycker för övrigt inte att den borgerliga tidens familjepolitik var mycket att skryta över. De borgerliga var delade, som jag sade, och påminde mest om den lilla ramsan om prästens kråka, som än slank hit och än slank dit och än slank ner i diket.

Det första socialutskottet gjorde hösten 1982 efter regeringsskiftet var att föra fram frågan om barnfamiljernas ekonomiska situation. Utskottet konstaterade då, som redan sagts här, att barnfamiljerna fått en utomordentligt svår tid med sjunkande reallöner, stigande priser och hyror. Vidare sades att detta hårdast drabbat familjer med låga inkomster och flera barn. Utskottet hänvisade vidare till arbetslösheten och bristen på barnomsorg. Man påpekade att det behövdes en helhetssyn. Det är många faktorer som samspelar, och familjerna lever inte isolerade i samhället utan utgör en del av detta. Utskottet fortsatte: "Olika åtgärder borde samordnas, så att de samlade åtgärderna åstadkommer en ekonomisk utjämning dels mellan olika typer av barnfamiljer, dels mellan barnfamiljer och andra i samhället."

Vid detta tillfälle fanns flera utredningar på gång. Vi ville att man skulle påskynda arbetet. Det blev också en regeringsskrivelse om detta.

Efter detta följde som bekant många turer i politiken. Det hela slutade emellertid med att vi kunde genomföra den största barnbidragshöjningen någonsin. Den trädde i kraft den 1 januari 1985. Nu står vi inför en ny höjning, som den nya socialministern föreslagit och som inte ligger mycket efter den förra höjningen.

Vi har räknat på utvecklingen av barnbidragshöjningarna och flerbarnsstödet under den senaste tioårsperioden, varav hälften faller på den borgerliga regeringens tid och hälften på den socialdemokratiska. Jag beklagar, herr talman, att siffrorna härvidlag är många.

En familj med ett barn hade 1 800 kr. i barnbidrag år 1976. År 1982 hade detta ökat till 3 000 kr. Nu får familjen från den 1 januari 1987 nästan dubbelt så mycket, nämligen 5 820 kr.

En trebarnsfamilj hade 5 400 kr. i barnbidrag 1976 och 9 750 kr. år 1982. Nu får den 20 370 kr.

Slutligen får en fembarnsfamilj, som 1976 hade 9 000 kr. i barnbidrag och 1982 18 750 kr. med flerbarnstillägget, inte mindre än 43 650 kr. år 1987.

Detta är räknat i löpande priser. Om vi räknar om enligt konsumentprisindex och antar att inflationen 1986 är 3,5 %, får vi följande förändringar. En familj med ett barn fick 1976 enligt denna beräkning 4 420 kr. År 1982 var bidraget 4 055 kr., dvs. faktiskt en minskning med litet över 8 %. Från den 1 januari 1987 ökar barnbidraget från 1982 med 43 % till 5 820 kr.

En trebarnsfamilj fick år 1976 13 260 kr. och 1982 13 180 kr., dvs. ungefär oförändrat. 1987 kommer denna familj att få sitt barnbidrag och flerbarnstillägg ökat till 20 370 kr., dvs. med inte mindre än 54,6 %.

Slutligen fembarnsfamiljen. 1976 hade denna familj 22 100 kr. i barnbi-

drag och 25 340 kr. 1982. Det gör en ökning med 14,7 %. Men 1987 blir ökningen 72,3 % räknat mellan 1982 och 1987.

Herr talman! Nog talar siffrorna sitt tydliga språk – för oss här i kammaren och för barnfamiljerna.

Nu vill jag passa på och vända mig till moderaterna – det är ju de i denna kammare som ställer sig vid sidan av barnbidragshöjningen. Det är en gammal högerideologi att byta ut barnbidraget mot avdrag vid beskattningen. En gång ville man ta bort barnbidraget för det första barnet, och nu är man tydligen inne på ungefär samma linje. Jag lyssnade till Runc Gustavssons upplästa anförande. Han påpekade, som man ofta gör från centerns sida, att barnbidraget är en av grundstenarna i familjepolitiken. Här finns alltså en oöverstiglig klyfta mellan två av oppositionspartierna.

Den gemensamma borgerliga reservationen 1 räknar upp en del goda saker, som den borgerliga regeringen genomförde och som vi slöt upp bakom. Jag kan kvittera med en liknande uppräknings:

Den 1 januari 1983 höjdes barnbidraget med 300 kr. per barn och år, och flerbarnstillägget fördubblades. Den 1 juli 1983 infördes flerbarnstillägg för studerande barn.

Den 1 januari 1985 höjdes barnbidraget med 1 500 kr. per barn och år. Barnbidraget betalas ut varje månad. Studerande barn fick statligt bostadsbidrag även efter det att de fyllt 17 år. Förlängt bidragsförskott infördes för studerande barn som fyllt 18 år. Särskilt bidrag för vissa adoptivbarn infördes. Garantnivån i föräldraförsäkringen höjdes till 48 kr. per dag.

Den 1 januari 1987 skall barnbidraget höjas med 1 020 per barn och år. Studiebidrag skall utgå för tolv månader. Barnbidrag betalas ut månaden efter födelsen. Garantnivån i föräldraförsäkringen höjs till 60 kr. per dag. Jag vill påminna om att detta motsvarar 22 000 kr. per år, och när centern begär 24 000 kr. är skillnaden egentligen väldigt liten.

Herr talman! Detta är inte så dåligt i en kärv ekonomi, då det gällt att få ned budgetunderskottet och då både regeringen och vår riksdagsgrupp har fått gnetta och spara på alla kanter. Det har ju också kunnat ske utan att det gemensamma skatteuttaget ökat. Vi kan faktiskt tala om en omfördelning till barnfamiljernas fördel. Nu hoppas jag också att dessa reformer skall lyfta ut en del barnfamiljer ur socialbidragsregistret.

Familjepolitiken måste ses i sin helhet, eftersom familjerna inte lever i ett isolerat tomrum. Arbete, lön, arbetslöshetsförsäkring, barnbidrag, hyror och bostadsbidrag, arbetstidens längd, sjukförsäkring, utbildning, barnomsorgens utbyggnad, skatterna – allt detta hänger ihop för barnfamiljernas ekonomiska standard.

Jag tror man tryggt kan säga att socialdemokratin, tvärt emot vad de borgerliga partierna säger, fört en framgångsrik familjepolitik. Men än återstår mycket, och det påpekar vi också i betänkandet.

Det är ett ambitiöst program som faktiskt ligger bakom det konstaterandet. Det gäller full behovstäckning för barnomsorgen fram till 1991, en utbyggnad av föräldraförsäkringen upp till 1,5 år – om vi klarar det ekonomiskt, vilket jag hoppas. Det kommer att betyda att en av föräldrarna kan vara hemma under barnets första år. Men jag vill här i kammaren erinra om att detta faktiskt kostar pengar. En månad kostar ungefär en halv miljard,

vilket betyder att om vi bygger ut med ytterligare nio månader, som vi föreslår, blir kostnaden 4,5 miljarder.

Herr talman! Också jag vill säga något om barnen, föräldrarna och samhället i ett vidare perspektiv. Det är helt klart att barnen behöver sina föräldrar och att barnen också har rätt till sina föräldrar. Samhällets insatser är till för att stödja familjerna, och barnomsorgen kan aldrig vara något annat än ett komplement och ett stöd till föräldrarna i deras ansvar.

Om familjepolitiken pågår också en frihetsdebatt. Men återigen måste vi socialdemokrater fråga: Vilken frihet, och frihet för vem? Vi vill t. ex. inte ha ett segregerat samhälle, där vi ser rikemansbarn och fattigmansbarn vandra till olika skolor och olika daghem. Vi vill att barn skall ha samma chans, ja, i själva verket att de som har en svag utgångspunkt i livet skall få mer omsorg än dem som har en stark utgångspunkt.

Den enskilda familjen, vare sig det är en enföräldersfamilj eller tvåföräldersfamilj, utgör kärnan i vårt samhälle, den minsta sociala gruppen. Samhällets uppgift är att stärka denna grupp och ge föräldrarna en starkare jagkänsla och ett större självförtroende.

De individuella stöden av typ barnbidrag och de gemensamma, t. ex. barnomsorgen, är beroende av varandra. Vad har den familj för frihet som inte får samhällets kollektiva stöd? Hur skulle det gå för den, Göte Jonsson? Det finns inte mycket att lita till, om inte samhället och alla vi andra hjälper den här familjen. Och det är stora kostnader som samhället och skattebetalarna tar på sig för att ge denna familj friheten.

I socialberedningens arbete med barnens behov och föräldrarnas rätt har vi nyss lagt fram ett betänkande. Där försöker vi skissera upp barnens behov och gav det formen av ett träd. Vi sade: Först behöver barnen omvårdnad och skydd. De behöver mötas med respekt, känna sig accepterade och omtyckta, i första hand av sina föräldrar. De behöver känna samhörighet med båda föräldrarna, även om dessa skulle vara i konflikt med varandra. Vi ritade också ett annat träd, där barn far illa. Det gör de om de lämnas utan omvårdnad och skydd, att utnyttjas för de vuxnas behovstillfredsställelse. De far illa av att känna sig otrygga genom separation från föräldrarna och genom att vara ett slagträ i de vuxnas konflikter.

Kanske, herr talman, har barn i vår tid större behov av familjens trygghet och samhällets stöd än i tidigare generationer. Det är så många obestämda hot som ligger över dem genom massmedia och genom det kommersiella utbud som vi har.

Världen kan för många verka minst sagt hotfull. När Olof Palme hade mördats fann en familj, som står mig nära, mitt i natten sin dotter gråtande och skakande av rädsla ensam i köket.

Vi behöver understryka att barn faktiskt inte är till salu, som statens ungdomsråd sade i ett betänkande för några år sedan.

Det är samhällets skyldighet att tillsammans med föräldrarna skapa trygghet för barnen. Det är, herr talman och kammarens ledamöter, den ambition som socialdemokratin har när vi nu lägger fram ett nytt förslag på vägen mot en bättre barnomsorg och högre barnbidrag och när vi säger att vi också i framtiden måste fortsätta på den inslagna vägen.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till hemställan i socialutskottets betänkande nr 28 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 16 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Evert Svensson hade räknat oppositionens reservationer i de betänkanden som vi nu diskuterar och funnit att de var ovanligt många. Jag kvitterar med att säga att jag har räknat de socialdemokratiska reservationerna och funnit att också de är ovanligt många.

Den jämförelse som Evert Svensson gör av barnbidragsökningen under den borgerliga perioden och den period som följt därefter är missvisande. De reformer som genomfördes under den borgerliga regeringstiden syftade i stor utsträckning till annat än att höja barnbidragen. Det var under den borgerliga perioden som föräldraförsäkringen byggdes ut från sju till tolv månader, som ledighetslagstiftningen förändrades så att det skapades större möjligheter till ledighet i samband med barns födelse och sjukdom och som barnomsorgen byggdes ut oerhört kraftigt. Vi hade en fördubbling av antalet daghemsplatser och antalet platser i fritidshem. Den utbyggnadstakten har sedan aldrig uppnåtts. Det går alltså inte att bara sikta in sig på barnbidragen och säga att den familjepolitiska reformtakten har ökat efter 1982.

Det var en förbluffande upplysning som Evert Svensson lämnade när han sade att det som nu föreslås kan genomföras utan att det gemensamma skatteuttaget ökar. Om det var något som Bengt Lindqvist underströk i sina överläggningar med de andra partierna så var det att varje familjepolitisk reform måste finansieras till sista kronan. Och vi har under våren suttit här i kammaren och tryckt fram den ena skattehöjningen efter den andra – höjningen av charterskatten, oljeskatten, skatten på aktieomsättning och en del andra skatter.

Jag vill fråga Evert Svensson: Är det verkligen sant att de nu föreslagna åtgärderna kan vidtas utan att det gemensamma skatteuttaget ökar? Hur finansieras de i så fall?

Anf. 17 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Evert Svensson talade mycket vackert om familjers valfrihet. Jag tycker att det är bra, och jag tror att han har ambitionen att öka deras valfrihet. Men varför formar man då inte politiken så, att föräldrarna får valfrihet?

Varför säger Evert Svensson nej till att öka förutsättningarna när det gäller val av arbete och vård av egna barn? Varför säger Evert Svensson nej till att skapa en barnomsorgspolitik som gör det möjligt för föräldrarna att välja, inte på politikernas villkor utan med utgångspunkt i barnens behov? Varför säger Evert Svensson nej till att ändra socialtjänstlagen på ett sätt som medför att en ensamförsörjare med flera barn får möjlighet att ägna mer tid åt barnen i stället för att tvingas in på en AMS-kurs för att stå till arbetsmarknadens förfogande? Svara mig på dessa frågor!

Det går inte, Evert Svensson, att bara stå här och hålla ett fint anförande om föräldrarnas valfrihet och integritet. Man måste också leva upp till de deklarationer som man gör genom att visa på konkreta förslag.

Evert Svensson pekade på det livsträd som socialberedningen beskrivit.

Jag tycker det verkar som om det socialdemokratiska livsträdet har bara en enda gren. Det är felet med det socialdemokratiska livsträdet när det gäller familjepolitiken. Man binder upp allting kring politiska beslut, och på så vis försvagar man föräldransansvaret och familjefunktionen.

Enligt Evert Svensson är vi moderater negativa till barnbidrag. Men vi har inte sagt att barnbidragen skall slopas. Däremot har vi sagt att det är fel att höja skatter och att därefter höja bidrag. Vi vill i stället låta föräldrarna behålla de pengar de förtjänar, och vi vill inte höja skatten för att sedan öka möjligheterna till nya bidrag. Vårt förslag ger mer pengar till barnfamiljerna än barnbidragshöjningen. Det ger lika mycket pengar till de barnfamiljer som tjänar litet eller inget som till dem som tjänar mycket. Det är alltså helt neutralt från den synpunkten. Evert Svensson försökte framställa det på ett helt annat sätt.

Evert Svensson säger att socialdemokraterna inte vill ha en politik som innebär att de rikas barn skall gå i en skola och de fattigas barn i en annan. Men det är ju just ett sådant samhälle vi har, även om det bara är ett fåtal rika barn som kan gå i skolor där föräldrarna själva betalar kostnaderna. Det är precis samma sak när det gäller sjuka barns besök hos läkare. Vi säger: Skapa en välfärdspolitik som innebär att det stöd som samhället ger föräldrarna för barnens utbildning och sjukvård följer eleven eller patienten! Det gör det möjligt för barnfamiljerna att välja den skola de vill ha, att välja den läkare de vill ha, att välja den barnomsorg de vill ha och att välja den livsföring de vill ha utan att politikerna blandar sig i vad som är bäst för föräldrarna och för barnen.

Anf. 18 ROSA ÖSTH (c) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i det som Daniel Tarschys sade angående värdet av barnbidragshöjningar som genomförts av borgerliga och socialdemokratiska regeringar. Jag vill tillägga beträffande det belopp som Evert Svensson var så stolt över och som kommit framför allt flerbarnsfamiljerna till del att detta inte enbart är ett resultat av barnbidragshöjningen utan kanske mera en effekt av flerbarnstilläggen. Det är inte så, Evert Svensson, att socialdemokraterna stödde den borgerliga regeringens förslag till flerbarnstillägg, utan det är något som de i efterhand har accepterat och t. o. m. byggt ut. Det finns andra exempel som pekar i samma riktning. Det gäller bl. a. uthyggnaden av föräldraförsäkringen med de tre sista månaderna. Inte heller de borgerliga förslagen på den punkten accepterades av den socialdemokratiska oppositionen.

Det här kan man se som exempel på att socialdemokraterna nu har närmat sig vår uppfattning och de förslag som vi sedan länge har drivit. Man skulle kanske kunna uttrycka det så, att verkligheten har hunnit upp socialdemokraterna, i varje fall till en del. Vi ser fram emot att den tendensen fortsätter.

Jag tyckte att Evert Svensson var ovanligt lägmäld när det gällde vårdnadsersättningen. Kan det möjligen bero på att det kommit in en annan ton i regeringskansliet? Vi ser med spänning fram emot den närmaste framtiden och vad den kan komma att innebära i det här sammanhanget.

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

Anf. 19 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall inte kritisera storleken på barnbidraget. Evert Svensson redovisade en mängd siffror för oss för att bevisa hur mycket det har ökat. Jag vill bara konstatera att barnbidraget i dag faktiskt är 400 kr. per månad och att det föreslås bli 476 kr. per månad och barn. Kostnaderna för en 15–16-årig pojke ligger i dag på 2 000 kr. i månaden. Barnbidraget täcker alltså trots allt en väldigt liten del av en familjs kostnad för barn.

Evert Svensson drog vidare de stora summor som utgår till dem som har tre, fyra eller fem barn. Det var ganska stora summor, men vi skall komma ihåg att de flesta familjer i dag har ett eller två barn. I 85 % av alla barnfamiljer finns ett eller två barn. Vi skall också komma ihåg att kvinnor i dag i genomsnitt föder 1.4 barn under sitt liv. Så man får inte låta sig förledas av det som Evert Svensson säger.

Det räcker alltså inte med en höjning av barnbidraget, utan det måste kompletteras med andra ekonomiska förbättringar. Man måste t. ex. ta bort momsens på maten – det skulle ge 8 000 kr. i tillskott för en vanlig tvåbarnsfamilj – och få ned hyreskostnaderna. Evert Svensson sade att socialdemokraterna har fört en framgångsrik familjepolitik. Det tycker inte jag. Av alla dem i Sverige som måste begära socialbidrag – och det är många i dag – utgörs 42 % av barnfamiljer. Socialdemokraterna har dessutom inte byggt ut barnomsorgen. Det återstår hundratusentals platser innan behovet är tillfredsställt. Man har inte genomfört sextimmarsdagen och inte byggt ut kollektivtrafiken, åtgärder som skulle främja familjepolitiken och framför allt kvinnorna. Och det återstår mycket att förbättra inom bostads-, kultur- och skolektorn. Jag anser att det krävs förbättringar på alla dessa områden för att åstadkomma en bra familjepolitik. Det finns således mycket som man kan önska sig av en socialdemokratisk regering när det gäller att förbättra familjepolitiken.

Eftersom jag inte fått något besked, vill jag fråga: Varför är socialdemokraterna motståndare till en indexreglering av barnbidraget, omfattande 25 % av basbeloppet? En sådan reglering skulle ju bespara oss en mängd debatter och överläggningar. Jag tror att det dessutom skulle innebära en trygghet för många familjer att kunna räkna med att bidraget ligger fast på denna nivå.

Anf. 20 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Jag börjar bakifrån och inleder med frågan om indexregleringen.

Vi har ständigt haft diskussioner om denna indexreglering. Vi har sagt att vi inte vill binda upp barnbidraget och inte heller andra bidrag med en indexreglering. Vi vill ha frihet att komponera de olika ingredienser som behövs när det gäller barnstödet. Jag vill bara påpeka att bostadsbidraget är en del av barnstödet. Eftersom hyrorna utgör en stor kostnad, kanske man kan behöva klara frågan om bostadsbidragen före barnbidraget.

Inga Lantz säger att vi skulle slippa ha dessa överläggningar fram och tillbaka om vi införde en indexreglering. Om diskussionen bara gällde barnbidraget – det säger jag återigen – skulle man ju kunna lösa problemet genom en indexreglering. Men vi har haft en ambition att komma bort från

indexregleringen över huvud taget i samhället. Man måste veta hur man skall hantera samhällsekonomin. Och om man indexreglerar allting, klarar man ju inte att kontrollera inflationen.

Vi får väl så småningom räkna på det som Daniel Tarschys sade om skatterna. Men så långt man kan se sker det en omfördelning inom skattepolitiken. Det pågår alltså förändringar. Men jag talade om det totala skattetrycket. Såvitt jag vet har detta inte ökat under den period som vi har haft regeringsansvaret. Däremot är det alldeles klart, att om vi skall höja barnbidragen, måste vi i dagens situation självfallet se till att det finansieras på ett eller annat sätt. Vi måste också se till att vi klarar samhällsekonomin.

Vad jag påpekade i mitt anförande var att vi under en tid då vi har haft en kärv ekonomi och har försökt komma till rätta med det stora budgetunderskottet ändå har kunnat genomföra dessa stora höjningar av framför allt barnbidragen.

Sedan till frågan om valfriheten, som Göte Jonsson talar om. Jag tror att den är ganska begränsad, om vi skulle lämna de enskilda familjerna utan samhällets och skattebetalarnas stöd. Om man granskar vad moderaterna säger om att pengarna skall följa barnet och eleven, så finner man att vi kan råka in i ett samhälle som är helt omöjligt. Men det är ju moderaternas politik, och den delas inte av de andra partierna. När vi ser över hela fältet, finner vi att de borgerliga partierna har olika förslag. Man slinker oftast i diket, och ingenting händer.

Anf. 21 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Det är faktiskt inte sant att skatterna inte har ökat under den här regeringsperioden. Den huvudsakliga orsaken till den förbättring som har skett i de offentliga finanserna är ökade skatteinkomster, inte nedskärning av utgifterna. Vi har här i riksdagen månad efter månad, vecka efter vecka beslutat om nya skatter. Regeringen har ju sagt att man bara för att finansiera de barnbidragsbidragshöjningar som nu föreslås behöver ökade skatter – som riksdagsmajoriteten också har godtagit.

Evert Svensson bekräftade att man ser bostadsbidraget som en del av det familjepolitiska stödet. Det aktualiserar det problem som jag tog upp och som Evert Svensson inte ville beröra, nämligen marginaleffekterna. Om man har bostadsbidraget som en del av det familjepolitiska stödet, då säger man också till lågavlönade barnfamiljer: Ni skall inte kunna förändra er ekonomi genom ökat arbete – då bortfaller bostadsbidraget, då höjs barnomsorgstaxan, då blir det bara några tiotusent kvar av den sist intjänade hundralappen.

Vi har tidigare i år försökt pressa socialministern i fråga om de inkomstrelaterade barnomsorgstaxorna. Hon har sagt att man kanske kan ta upp en diskussion om saken 1991, när vi har byggt färdigt barnomsorgen. Då kan vi börja fundera över om vi inte skulle kunna övergå till enhetstaxor. Men om man har den här politiken – att man vill ha bostadsbidrag som trappas av, att man vill ha barnomsorgstaxor som stiger ju mer folk tjänar – då låser man in barnfamiljerna i fattigdomsfällan och gör ingenting för att komma ifrån det problemet. Jag tycker att det är en mycket oroväckande sida av den socialdemokratiska familjepolitiken – att man år efter år låtsas som om detta problem inte existerar, när det i själva verket är en permanent huvudvärk för

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

hundratusentals barnfamiljer, och inte minst för ensamstående föräldrar. Det är den sistnämnda gruppen som är allra värst utsatt.

Jag ställde tidigare en fråga till Bengt Lindqvist. Han har kanske haft chans att tänka på saken. Men jag tycker också att Evert Svensson, som har försvarat utskottet här i kammaren, skulle ha ett svar att ge barnfamiljerna. Är det rätt att den här fattigdomsfällan skall bestå? Varför vill ni socialdemokrater inte göra någonting åt saken?

Anf. 22 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Jag frågade tidigare Evert Svensson om han var nöjd med utvecklingen från 1982, när utskottet och riksdagen begärde en total översyn av familjepolitiken, till 1986, när utskottsmajoriteten skriver att utskottet fortfarande anser att det finns ett stort behov av en helhetssyn.

Evert Svensson börjar då räkna upp barnbidragshöjningarna, och det kan i och för sig vara bra. Med den ekonomiska politik och den skattepolitik som har förts i övrigt har det ju varit helt nödvändigt att höja barnbidragen. Men många barnfamiljer och föräldrar har ändå hamnat i socialhjälpssstatistiken. Det beror, Evert Svensson, helt enkelt på att skatterna har höjts mer än vad barnbidragen har höjts för normala barnfamiljer. Så enkelt är det.

För t. ex. en tvåbarnsfamilj har skatten – om man räknar schablonmässigt och slår ut höjningarna per familj – ökat med ca 8 000 kr. Det är betydligt mer än vad barnbidragen har höjts för en tvåbarnsfamilj sedan 1982. Jag förstår inte hur Evert Svensson då kan säga att skatterna inte har höjts.

Om vi gör en ytterligare analys finner vi för det första att den totala skattekvoten har höjts. För det andra har det, precis som Evert Svensson säger, skett en omfördelning av skattetrycket till familjernas och konsumenternas nackdel. Det har skett en markant skärpning av skattetrycket, och det är detta som har förorsakat bl. a. familjernas och föräldrarnas problem.

Efter det att riksdagen beslutat om den största barnbidragshöjningen i modern tid, som Evert Svensson tidigare talade om, ringde en mamma till mig och frågade: Vad sysslar ni med i Sveriges riksdag? Ni har sagt att nu skall sannerligen barnbidragen höjas – den största barnbidragshöjningen i modern tid. Men när jag räknar på effekten för min egen del finner jag att jag inte får någonting kvar, därför att samtidigt som ni höjer barnbidragen, slopar ni fövärvsavdraget och höjer den direkta skatten.

Vad är det för politik, Evert Svensson?

Det är precis samma sak med nuvarande barnbidragshöjning; ni höjer skatterna för att kunna höja bidragen, och det innebär att många föräldrar inte får någonting kvar. Till på köpet höjer ni skatterna mer så att föräldrarna får mindre kvar än de hade tidigare.

Evert Svensson säger att moderaterna skall slopa samhällets stöd till de enskilda. Det har vi aldrig sagt. Vad vi har sagt är att stödet skall utformas på ett sådant sätt att det stärker familjernas valfrihet till det bästa för barnen och för familjerna.

Anf. 23 ROSA ÖSTH (c) replik:

Herr talman! Jag antydde att socialdemokraterna möjligen var på väg att acceptera införandet av en vårdnadsersättning. Jag noterade att Evert Svensson inte bemötte mig på den punkten, och jag uppfattar det som en acceptans av mitt antagande.

Anf. 24 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Jag frågade varför barnbidragen inte kan indexregleras på den nivå som vpk i dag föreslår. Evert Svensson svarade att man inte vill binda sig för en indexreglering. Jag trodde att vi var överens om att barnbidraget skulle läggas fast vid nivån 25 % av basbeloppet, men är vi inte överens om det kanske ni vill urholka barnbidraget i framtiden.

Det är självklart att barnbidraget skall indexregleras och läggas fast på denna nivå. Därmed skulle vi slippa den enorma upphaussning som överläggningarna om barnfamiljernas situation har varit föremål för. I de omgångar som jag har varit med har det nästan varit hets i diskussionerna. Arbetet skulle gå bättre framåt om barnbidragsnivån lades fast och familjerna visste det. Därmed skulle den cirkus undvikas som diskussionen om barnbidraget föranleder varje år.

Anf. 25 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Om vi hade ett gemensamt mål, Göte Jonsson, om en rättvis fördelningspolitik, skulle vi säkert kunna resonera oss samman i flera frågor.

Privatiseringsfrågan är en del av vårt resonemang, som kommer tillbaka sedan. Ni moderater vill ha profit i barnomsorgen, och det har vi sagt nej till. Däremot talar vi om familjekooperativ och organisationer som kan bygga och driva daghem. Men det blir en senare diskussion om detta i dag.

Vi genomför nu en analys av socialbidragstagarna. Det är nödvändigt, eftersom antalet bidragstagare har ökat under lång tid. Vi får då se vad analysen pekar på och om skatten har den betydelse som Göte Jonsson säger. Jag har aldrig förnekat att också skatten har en betydelse i sammanhanget. Men ni vill ständigt och jämnt byta ut skatteavdraget mot barnbidrag. Det är en gammal högertanke som hela tiden återkommer.

Jag har, Daniel Tarschys, hela tiden talat om skatten i relation till bruttonationalprodukten. Skatten ökade faktiskt under den borgerliga regeringstiden, medan den har legat fast under vår regeringstid.

Det är riktigt, Rosa Östh, att garantinivån och vårdnadsersättningen stämmer ganska väl överens. Men vi tycker rent allmänt att man skall bygga ut föräldraförsäkringen. Det är den vägen man skall gå.

Herr talman! Om jag får tillåtelse skulle jag vilja säga några ord med anledning av att Rune Gustavsson nu tänker lämna riksdagen. Dagens anförande, som han tyvärr inte kunde fullfölja, skulle ha varit hans sista.

Vi kom in i riksdagen nästan samtidigt och vi har följt varandra i andra lagutskottet och i socialutskottet. Han tillhör liksom jag ett folkrörelseparti och det har också präglat honom. Det är en omfattande insats som Rune Gustavsson som LRF-ombudsman, riksdagsman och statsråd har gjort just för de sociala frågorna. Även om vi har debatterat och haft olika meningar, har jag funnit att Rune Gustavsson är en representant främst för den

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

småländska bonderörelsen, med ett starkt inslag av krav på rättvis fördelning. Arbetare och bönder har faktiskt en del gemensamt i det politiska livet. Tack för de här åren sedan 1958.

Anf. 26 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Får jag först tillåta mig konstatera att den ton som kännetecknar den familjepolitiska debatten i dag är mindre präglad av motsättningar och mer av konstruktivitet än vad jag tycker mig ha kunnat förnimma under tidigare liknande debatter. Det är glädjande.

Det regeringsförslag som i dag är föremål för riksdagens prövning skall ses som en fortsättning av det familjepolitiska reformarbetet. Regeringen har den här gången valt att föreslå åtgärder som i huvudsak inriktar sig på det familjeekonomiska stödet. Skälen till detta är uppenbara. Under en lång följd av år tappade vanliga löntagare köpkraft i stor utsträckning, och det var angeläget att finna former för att stärka just barnfamiljernas ekonomi. Förslagen i den här riktningen har redovisats utförligt av Evert Svensson, och det finns ingen anledning för mig att på den punkten utveckla samma siffror en gång till.

Det finns ett annat inslag i det familjeekonomiska paketet, som behandlas av ett annat utskott, nämligen socialförsäkringsutskottet. Jag vill peka på studiehjälpen, som är en mycket viktig insats för att stärka ekonomin för de familjer som har ungdomar på gymnasiet. Om det är några grupper bland ungdomarna som kostar pengar så är det de som går på gymnasiet. Vi föreslår nu att studiehjälpen dels höjs i samma takt som barnbidraget, dels byggs ut till att gälla tolv månader i stället för nio. Det innebär för en ung gymnasist en förbättring av studiehjälpen med 2 220 kr. per år, vilket är en avsevärd förbättring.

Vi har också under tidigare år genomfört förstärkningar på det här området. Jag vill erinra om bl. a. rätten till flerbarnstillägg för gymnasiestuderande. Dessutom utgår bostadsbidrag även för gymnasiestuderande över 17 år och förlängt bidragsförskott för studerande över 18 år. Dessa åtgärder sammantaget, inkl. det förslag om studiehjälp som nu antagits av riksdagen, innebär en väsentlig förstärkning av ekonomin för barnfamiljer med gymnasieelever. Det tror jag är mycket välkommet.

Ett litet exempel kan belysa vad det kan betyda. En ensamstående kvinna som arbetar heltid och har tre barn i tonåren – låt oss säga att barnen är 14, 15, och 18 år – och som erhåller bidragsförskott, bostadsbidrag och naturligtvis barnbidrag med flerbarnstillägg, kommer 1987 att i förhållande till situationen 1982 få en kontant förstärkning av sin kassa med 17 000 kr., utöver det som barnbidraget ger. Ökningen av barnbidraget motsvarar ungefär 10 000 kr. Detta är en välkommen förstärkning som är viktig för dessa familjers ekonomi.

Herr talman! Genom de förbättringar av barnbidraget som genomförts under den socialdemokratiska regeringstiden inkl. den nu aktuella höjningen har barnbidraget kommit att bli en mycket betydelsefull del av det familjeekonomiska stödet och därmed av familjepolitiken.

Det är glädjande att konstatera att enigheten om denna höjning av barnbidraget är så stor. Tyvärr ställer sig moderaterna den här gången vid

sidan och föredrar andra och, jag vill säga, mindre effektiva insatser för barnfamiljerna.

Det gäller nu att finna former för ett fortsatt familjepolitiskt reformarbete. En viktig fråga är därvid vad som nu är det mest aktuella. Vi har nu i flera steg förbättrat det familjekonomiska stödet. Genom beslutet om barnomsorgen i december, som innebär att alla barn skall ha rätt till barnomsorg senast 1991, har vi också fått fart på en annan viktig del av familjepolitiken. För oss socialdemokrater är det återstående viktiga ledet att finna former för att ge småbarnsföräldrarna mera tid för sina barn och möjlighet att förena förvärvsarbete och föräldraskap på ett bättre sätt än vad som i dag är möjligt.

Jag har kunnat konstatera att det beträffande föräldraförsäkringen då och då har funnits en ganska betydande enighet i riksdagen. Jag noterar t. ex. att det i den första borgerliga regeringsdeklarationen från 1976 fanns ett uttalande om att bygga ut föräldraförsäkringen. Där fanns också ett uttalande om att införa ett vårdnadsbidrag, ett kompletterande vårdnadsbidrag till småbarnsföräldrar. Där stod också att stödet skulle utformas så att det främjar valfrihet och jämställdhet. Både föräldraförsäkringen och vårdnadsbidraget fanns alltså med.

De borgerliga regeringarna genomförde därefter värdefulla förbättringar av föräldraförsäkringen. Men det blev aldrig några förslag om vårdnadsbidrag, vare sig under riksmötet 1976/77 eller under de senare borgerliga regeringsåren. Även i den därpå följande regeringsdeklarationen saknades ett uttalande om vårdnadsbidrag.

Vi kan också konstatera att under oppositionstiden efter 1982 års val har det inte varit möjligt för de borgerliga partierna att enas kring något förslag om en vårdnadsersättning. Orsaken till detta är naturligtvis att meningsskiljaktigheterna egentligen är så stora att de förslag som läggs fram är oförenliga. Är det inte en slutsats som ni inom borgerligheten borde dra vid det här laget? Kunde det inte vara dags att vi satsar på det som kan ena oss och som därmed är politiskt möjligt? Jag skulle nu vilja efterlysa en utgångspunkt i riksdagens beslut om utbyggnad av barnomsorgen som innebär att barnomsorgen skall bli en rättighet för alla barn. Låt oss acceptera detta. Det är en nödvändighet för jämställdheten, det är viktigt också för barnens skull. Och så måste vi gå vidare och finna former för att småbarnsföräldrarna – särskilt, vill jag säga, gäller detta föräldrarna till de allra minsta barnen – skall få möjligheter att stanna hemma hos barnen medan dessa är små.

Det finns också ett allmänt behov av mera tid med barnen hos småbarnsföräldrarna som vi gärna vill notera. De livssituationer som bör övervägas i en sådan diskussion är många. Det är viktigt att skapa ett flexibelt system som tar hänsyn till så många som möjligt av dessa livssituationer. Föräldraförsäkringen är redan i dag ett flexibelt system med många möjligheter inbyggda, men det går naturligtvis att i samband med en fortsatt utbyggnad av föräldraförsäkringen diskutera och överväga åtgärder som ytterligare skulle öka flexibiliteten. Diskussioner i de här frågorna är angelägna enligt mitt sätt att se saken.

Det är naturligtvis också i sådana överläggningar mellan oss – vilka former de än tar – lättare att komma fram till lösningar, om vi allesammans lägger prestige åt sidan för ett tag. Det är min absoluta övertygelse inför sådana

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

diskussioner att enigheten mellan oss egentligen är större än vad som framgår när det gäller det nuvarande familjepolitiska stödet.

Göte Jonsson ville veta vad som skulle vara innehållet i eventuella fortsatta överläggningar. Jag har inte inbjudit till några sådana överläggningar – det var snarare massmedia som tolkade mig så att jag gjorde en inbjudan. Däremot har jag tagit initiativ till ett symposium som skulle behandla dessa frågor. Avsikten är att få till stånd en redovisning av den forskning och det utredningsarbete som enligt vad vi vet pågår på området. Min enkla tanke var att vi genom en sådan redovisning tillsammans skulle kunna avslöja brister i det nuvarande systemet och därmed vitalisera den fortsatta diskussionen samt låta den ta ny fart genom olika rön och olika iakttagelser. Jag menar att barnfamiljerna och i synnerhet småbarnsföräldrarna har rätt att vänta sig att vi bestämmer oss för en sådan utgångspunkt.

Herr talman! Låt mig till sist instämma i de ord som Evert Svensson riktade till Rune Gustavsson. Jag har personligen anledning att göra precis samma konstaterande i fråga om en fin insats inom det socialpolitiska området med ett starkt personligt engagemang i viktiga frågor.

Anf. 27 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att jag inte blir avklubbad, om jag också tar tillfället i akt att instämma i det som Evert Svensson sade till Rune Gustavsson.

Enigheten är nog större än vad vi normalt utgår från, ansåg Bengt Lindqvist. Men han sade också att enigheten bland de borgerliga nog egentligen är mindre än vad de själva påstår. Jag har litet svårt att få det här att gå ihop. Är enigheten större eller är den mindre? Vi har ju avgivit en gemensam borgerlig reservation, där vi har utvecklat ett antal gemensamma utgångspunkter för det framtida familjepolitiska reformarbetet. På förekomsten anledning vill jag bekräfta att vi står för de ståndpunkter som där fastslås.

Bengt Lindqvist var liksom Evert Svensson inne på en jämförelse av barnbidragsnivåerna vid olika tidpunkter. När man gör sådana jämförelser måste man komma ihåg att detta stöd inte är indexreglerat. Vid uppräkningsen kommer man upp till en nivå, som sedan realt sjunker under en lång följd av månader och år. Därför är det vid uppräkningsstillfället en topp, som sedan följs av en långsamt sluttande dal. Det blir missvisande när man jämför toppar och dalar – och det är det som Evert Svensson och Bengt Lindqvist har gjort i den här debatten. Skall man ta reda på vad barnfamiljerna verkligen får i handen, måste man se vad barnbidragen ger genomsnittligt under en längre period.

Bengt Lindqvist återkommer till en tanke som vi ofta hör uttryckt från socialdemokratiska statsråd, nämligen att löntagarna tappade i köpkraft under den borgerliga perioden. Ja, det är sant att de tappade något i köpkraft – den egna plånboken blev något tunnare.

Men anledningen till det brukar man aldrig få höra något om. Anledningen var, att de borgerliga regeringarna i en ekonomiskt kärv period prioriterade de offentliga behoven, välfärdsstaten. Vi såg till att de offentliga investering-

arna fortsatte, att den offentliga servicen hölls uppe och att pensionärerna fick sina höjningar.

Vi gjorde det ena efter det andra för att stärka och trygga välfärdsstaten. Det postuma gnället över att löntagarna förlorade en eller annan tia under den perioden harmonierar illa med vad vi vanligen hör från socialdemokraterna om betydelsen av att värna om den offentliga sektorn.

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

Anf. 28 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill först säga några ord med anledning av statsrådets påstående att det grundavdrag vi föreslagit skulle vara mindre effektivt än en barnbidragshöjning. Det är faktiskt inte på det sättet. Genom det grundavdrag som vi föreslår får en familj mer pengar redan första året av de tre utbyggingsår som vi föreslår. Det kan inte vara sämre än ert förslag. Till detta kommer att vi säger nej till de skattehöjningar som skall finansiera barnbidragshöjningen.

Det var bra att statsrådet här anslog en ton som visade på en del självvrannsakan. Det finns anledning att notera detta. Jag var inledningsvis kritisk till att regeringen från 1982 fram till i dag inte hade redovisat konkreta förslag på skilda områden som skulle ha inneburit en helhetssyn. Det besked vi har fått nu av statsrådet ger i och för sig inte någon antydning till någon större förändring, men det visar ändå att regeringen tydligen är på väg att tänka om beträffande vissa viktiga delar.

När det gäller föräldraförsäkringen har vi moderater sagt, att det är betänkligt att bygga vidare på ett system som kommer att innebära orättvisor för många barnfamiljer. Bygger vi vidare på ett inkomstrelaterat system, kommer faktiskt de föräldrar som har goda inkomster när barnen föds också att få den större delen av föräldraförsäkringen under det att de föräldrar som har dåliga eller inga inkomster när barnen föds inte får någon eller en mycket liten del av föräldraförsäkringen.

Det är detta som är ett bärande motiv för att vi i stället vill ha ett helt neutralt stöd vid sidan av föräldraförsäkringen – en vårdnadsersättning och ett grundavdrag, som ger rättvisa också till de föräldrar som har små eller inga inkomster när barnen föds. Detta är en mycket viktig del, som måste tas med i detta sammanhang.

När det sedan gäller innehållet i familjepolitiken i stort hänvisar statsrådet bl. a. till beslutet om att det skall finnas barnomsorg för alla barn år 1991. Vi har varit kritiska till detta, inte därför att det inte är viktigt att barnomsorg ordnas utan därför att vi tycker att det är fel att ensidigt satsa på bara en form av barnomsorg. Den här debatten återkommer vi till senare.

Jag konstaterar sedan att statsrådet har blivit feltolkad när det gäller eventuella nya överläggningar över partigränserna om familjepolitiken. Jag tycker att det var bra att vi fick detta klarlagt, och vi får avvakta och se vad regeringen tänker vidta för åtgärder.

Anf. 29 ROSA ÖSTH (c) replik:

Herr talman! Det vi här ger uttryck för när det gäller att förbättra för barnfamiljerna är ju bara en liten del av det som sammantagna åtgärder på olika områden kan ge. Debatten har kommit att handla mycket om

vårdnadsersättning, vilket ju är ganska naturligt, eftersom det är det avsnitt där skillnaden för närvarande är störst mellan de borgerliga partierna och regeringspartiet.

Ett vanligt argument från socialdemokraterna är att vi inte kom överens under den borgerliga regeringstiden. De bortser då så gott som alltid från att det infördes en vårdnadsersättning under tre månader. Det är en blygsam början men ändå en framgång i det här sammanhanget. Ersättningen från föräldraförsäkringen utgår under de tre sista månaderna enligt den vårdnadsersättningsprincip som vi i centerpartiet föreslår.

Nu uppfattar jag Bengt Lindqvist som att han är beredd att bygga vidare på de här tre månaderna. Statsrådet har framhållit att det var många bra beslut som fattades av de borgerliga regeringarna. Det understryker då vad jag sade tidigare till Evert Svensson, att socialdemokraterna undan för undan har accepterat det som gjordes under den tiden.

Mer tid för sina barn talade Bengt Lindqvist om. Jag vill gärna säga att det känns ganska befriande att höra de orden från en socialdemokratisk socialminister. Det har vi inte varit vana vid. Jag ser därför med viss förhoppning på vad det kan innebära för framtiden. Jag tror att vi är överens om att alla barn i grunden är olika och att alla barnfamiljer har olika förutsättningar.

Vi är också överens om att alla barn behöver omsorg. Då borde vi kunna dra den slutsatsen att alla bra omsorgsformer bör kunna stödjas. En omsorgsform är otvivelaktigt den omsorg som föräldrarna ger sina egna barn. Det är den mest ursprungliga, och det är den som vi vill stödja.

Anf. 30 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Bengt Lindqvist tog upp frågan om den förlorade köpkraften under de borgerliga regeringsåren. Jag skulle vilja säga att barnbidragshöjningen inte räcker som någon ekonomisk garanti. Varken 400 kr. eller de 480 kr. i månaden som man föreslår nu räcker för att förbättra barnfamiljernas ekonomi.

Jag skulle vilja fråga: Drar inte Bengt Lindqvist några slutsatser av att så många barnfamiljer tvingas att söka socialbidrag? Måste inte någonting göras för barnfamiljerna på andra områden inom den ekonomiska politiken? Jag tänker på matkostnaderna och hyreskostnaderna – det är ju de två posterna som gör att barnfamiljerna tvingas att i så stor utsträckning söka socialbidrag, trots att de inte saknar arbete.

Sedan en liten petitess bara. Bengt Lindqvist sade att regeringen föreslår att studiehjälpen nu skall utgå under tolv månader. Det är faktiskt motioner i riksdagen, bl. a. från vpk, som fått regeringen att föreslå det.

Bengt Lindqvist säger att man måste kunna förena föräldraskap med förvärvsarbete, och det håller jag med honom om. Men för att kunna göra det krävs det faktiskt sex timmars arbetsdag, och det krävs en utbyggd barnomsorg. Fortfarande får faktiskt de flesta kvinnor ordna barnomsorgen på helt privat väg. Fortfarande är barnomsorgen så dåligt utbyggd att man tvingas söka egna lösningar för att få det att gå ihop.

Införande av sex timmars arbetsdag skulle dessutom inte bara ge mera tid. Det skulle också skapa förutsättningar för jämställdheten i hemmet.

Enigheten mellan oss är stor, sade Bengt Lindqvist. Det tror jag inte eller – rättare sagt – det hoppas jag inte. Med de reaktionära förslag som borgarna för fram i form av bl. a. vårdnadsbidrag och med den ekonomiska politik som de förespråkar, skulle det vara förfärande om vi vore eniga. Vi borde använda arbetarmajoriteten i riksdagen – vänsterpartiet kommunisterna och socialdemokraterna – för en konstruktiv, rättvis och jämställd familjepolitik. Skall rättvisa skapas för barnfamiljerna krävs det en politisk helhetssyn, som inte bara omfattar familjepolitiken utan också skatte- och bostadspolitiska insatser, liksom givetvis även andra insatser.

Anf. 31 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Daniel Tarschys gjorde det till en poäng att de förslag som föreligger för riksdagens prövning när de läggs fram framstår som bättre än de är sedan de gröpts ur av inflationen. På den punkten, Daniel Tarschys, tror jag inte att socialdemokratiska och borgerliga förslag skiljer sig nämnvärt. Möjligen kan det vara på det sättet att vi har lyckats bättre med inflationsbekämpningen än vad de borgerliga gjorde.

Jag skulle också vilja kommentera en annan sak som Daniel Tarschys sade i sitt anförande. Han betecknade de familjeekonomiska stödåtgärder som regeringen nu föreslår som "småpotatis", och han sade också att regeringen brister i visioner. Låt mig säga beträffande talet om småpotatis att bidragshöjningarna sedan 1982 enligt min mening är ganska stora "småpotatisar". För att komma från en skåning kan väl det omdömet vara värdefullt.

Jag skulle också vilja kommentera talet om skattefällan. Det är på det sättet – och där har jag faktiskt varit överens med Daniel Tarschys i tidigare diskussioner – att marginaleffekterna av de olika bidragssystemen och skattesystemet också för oss socialdemokrater är besvärande. Det är inte så lätt, som man kanske i förstone tror, att göra någonting åt detta. Av landets en miljon barnfamiljer är det 300 000 som har bostadsbidrag. Främst är det ensamstående föräldrar och familjer med en hemarbetande make. Kostnaderna att administrera bostadsbidragen är betydande. Det uppstår, som vi på olika sätt påvisat, betydande marginaleffekter, och det finns också en tendens till att barnbidragen upplevs som orättvisa. Frågan är då om det går att växla ut bostadsbidragen mot ett barnbidrag, vilket skulle vara den uppenbara och enkla lösningen.

Denna fråga har TCO utrett ganska ordentligt och presenterade resultatet i sin rapport Valfärden till 1985 års kongress. TCO kom fram till att om man skulle växla ut bostadsbidraget helt och hållet, skulle det innebära att barnbidraget måste höjas med 5 000 kr. Då skulle ändå 70 % av de ensamstående inte få full kompensation. Jag erinrar om att en höjning av barnbidraget med 5 000 kr. dessutom skulle innebära en bruttokostnad för staten på 10 miljarder.

TCO:s slutsats blev att det för närvarande inte är rimligt att göra en sådan utväxling och att reformarbetet måste ta in betydligt fler faktorer i bilden för att vi skall klara oss ur den skattefälla och den marginaleffektsfälla som föreligger.

En motsvarande jämförelse skulle för 1987 innebära att barnbidraget skulle behöva höjas med 5 100 kr. Bostadsbidraget betyder alltså oerhört

mycket för stora grupper. Det är många som inte skulle kunna hjälpas med mindre än att vi fick ett generellt system, i vilket vi pumpade in avsevärda summor för att klara dessa gruppers situation. Poängen i mitt resonemang är att det skulle bli oerhört dyrt för samhället att kompensera de mest utsatta grupperna och att det samtidigt skulle innebära kostnader som inte motsvaras av en standardhöjning för dessa grupper.

Jag håller fast vid, Göte Jonsson, att ert system med en ökning av grundavdraget är orättvist, därför att det skulle innebära en sänkning av den allmänna skattenivån och därmed i första hand gynna höginkomsttagarna. Det är ett av de bärande skälen till att vi inte velat gå den vägen utan velat behålla ett generellt barnbidrag, som ger lika ersättning åt alla. Barnbidraget är dessutom mycket lätt att administrera.

Till sist vill jag till Rosa Östh säga att vi givetvis står för de uttalanden som regeringen gjort i anslutning till frågan om garantinivån i föräldraförsäkringen. Garantinivån är intressant som en möjlighet att förkorta arbetstiden. Jag utesluter inte att det är en väg som vi skulle kunna bygga vidare på när vi fortsätter med resonemangen om hur vi skulle kunna ge mera tid till småbarnsföräldrarna. Men det finns även andra möjligheter att öka flexibiliteten i föräldraförsäkringen. Dem vill jag inte heller utesluta.

Anf. 32 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Om en potatis betraktas som liten eller stor beror faktiskt på vad man jämför den med. Om man jämför socialdemokraternas förslag med det familjepolitiska program som folkpartiet lagt fram, är det småpotatis som regeringen föreslår.

Om man kan anses ha lyckats med inflationsbekämpningen beror faktiskt också på vad man jämför med. Den relevanta jämförelsen är hur svensk inflation har utvecklats i jämförelse med inflationen i världen och i de omgivande länderna. Då kan man konstatera att vi under den borgerliga perioden höll oss ungefär på den nivå som gällde i våra konkurrentländer, medan socialdemokraterna legat på en nivå över nivån i våra konkurrentländer. Sedan är det klart att den totala inflationen i hela världen under den här perioden sjunkit, så att vi nu lyckligtvis har lägre inflation än vi hade tidigare. Men om man skall betygsätta regeringens insatser för inflationsbekämpning, kan jag inte se att man kan utdela något särskilt högt betyg åt den nuvarande socialdemokratiska regeringen.

Bengt Lindqvist har rätt i att det inte är något enkelt problem att avveckla bostadsbidragen och få bort marginaleffekterna. Det kräver många år, många olika slags åtgärder och en målmedveten politik. Frågan är bara: Skall man börja med den ansträngningen, eller skall man avstå från den? Vi har sagt: Låt oss börja att växla ut bostadsbidragen och låt oss försöka få bort marginaleffekterna genom att stegvis ersätta bostadsbidragen med stöd i andra former. LO har föreslagit precis samma sak. Men Bengt Lindqvist och regeringen har i stället gått motsatt väg. Man har valt att vidareutveckla bostadsbidragen och därigenom skärpt problemen för barnfamiljerna och ensamförsörjarna. Nyckelfrågan är alltså: Skall vi försöka förvärra problemet, eller skall vi försöka lösa det? Vi har sagt: Låt oss börja lösa problemet. Vi är fullt medvetna om att det kommer att ta betydande tid.

Det har talats mycket i debatten om att vi måste förena föräldraskap med arbete och personlig utveckling. Men det gäller också, Bengt Lindqvist, att förena våra övertygelser med den praktiska politiken. Det som bekymrar oss inom oppositionen är att vi inte ser tillräckliga tecken på att regeringen är beredd att dra konsekvenserna av de principer som den själv förkunnar. Skall vi kunna hjälpa föräldrarna att ägna mera tid åt barnen, måste vi också se till att de får ekonomiska resurser. Då måste vi också öka stödet till småbarnsföräldrarna. Det är därför vi har krävt vårdnadsbidrag. Det är därför vi är besvikna på att regeringen inte lyssnar på det örat.

Anf. 33 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Det var en mycket dålig motivering statsrådet gav när det gällde att jämföra skatteavdrag med en fortsatt höjning av barnbidragen. Statsrådet säger att det är bättre att höja barnbidragen, för skulle vi sänka skattenivån skulle det gynna höginkomsttagare. Detta är ett alldeles uppseendeväckande resonemang.

Sverige har världens högsta skattetryck. Den största delen av de samlade skatterna betalar vanliga inkomsttagare, och en fortsatt höjning av skattetrycket innebär då att det är vanliga inkomsttagare som drabbas.

Det förhåller sig precis tvärtom, statsrådet Lindqvist: En fortsatt rundgång med höjningar av vissa bidrag som finansieras med vissa skattehöjningar drabbar vanliga inkomsttagare och framför allt vanliga barnfamiljer.

Förut sade jag att det var bra att statsrådet och regeringen litet grand börjat signalera nya tankegångar och säga att man måste se till att föräldrarna till de allra minsta barnen får möjlighet att stanna hemma i större utsträckning. Jag konstaterar samtidigt att detta är en mycket liten öppning.

Om vi drar konsekvenserna av den lilla nyorienteringen, märker vi att huvuddelen av problemen när det gäller familjepolitiken kvarstår. Vi har fattigdomsfällan med marginaleffekterna kvar. Det faktum att man ändrar litet grand på föräldraförsäkringen någon månad förändrar inte alls problemet med fattigdomsfällan och marginaleffekterna för de andra grupperna, som inte får del av denna månadshöjning av föräldraförsäkringen. Snarare skapar man nya problem, därför att man skall finansiera också detta med den gamla, traditionella rundgången inom ramen för högskattepolitiken i stället för att finansiera åtgärderna genom sparande.

Vårdnadsersättningen avvisar statsrådet. Jag beklagar det, för vi har sagt att vårdnadsersättningen är ett första steg mot att neutralisera statsbidragen och stödet till barnfamiljerna så att man får en ökad valfrihet på sikt.

Det är där skillnaden ligger mellan vår och socialdemokraternas familjepolitik. Ni gör vissa marginella förändringar för att justera för en liten grupp – vilket i och för sig kan vara bra – under det att vi anser att man måste stärka familjen totalt, minska styrningen och öka valfriheten och möjligheterna för föräldrar och familjer.

Det är detta som gör att jag fortfarande är mycket skeptisk när det gäller möjligheterna att uppnå och fullfölja de mål som vi tidigare har satt inom ramen för en socialdemokratisk familjepolitik. Det är fundamentala skillnader när det gäller grundsynen på familjen kontra stat och samhälle.

Anf. 34 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Apropå den diskussion som Bengt Lindqvist förde om att man kunde växla bostadsbidrag mot barnbidrag vill jag säga att det inte bara är barnfamiljer som behöver bostadsbidrag, utan det behöver också andra ekonomiskt svårt ställda grupper i vårt samhälle. Med tanke på att en vanlig månadshyra i ett relativt nybyggt hus ligger mellan 3 000 och 4 000 kr. i månaden, är det väldigt många människor som efter de minskade realinkomster som många har fått kännas vid behöver samhällets stöd i form av bostadsbidrag.

I väntan på en annan ekonomisk bostadspolitik, som jag hoppas att regeringen skulle vilja föra, måste bostadsbidragen höjas som en ingående del i en bra familjepolitik, som inte bara riktar sig till barnfamiljer utan även till andra grupper i samhället.

Sedan vill jag bara med beklagande konstatera att Bengt Lindqvist inte vill diskutera de höga matkostnaderna och egentligen inte heller de höga hyrorna. Det är ju de två faktorerna som gör att barnfamiljer i så stor utsträckning måste söka socialbidrag för att klara sin vardagssituation – sin överlevnad helt enkelt.

Anf. 35 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Först till Daniel Tarschys: När man jämför inflation, är det också viktigt att jämföra effekterna av den totala ekonomiska politiken. Om man ensidigt satsar på en inflationsbekämpning kan man också få ner inflationen mer och snabbare, men om man har ambitionen att upprätthålla sysselsättningen och bekämpa arbetslösheten samtidigt, då kostar det en del i inflationsbekämpning. Det är det problem som vi har haft. Det problem som man har haft i länder, där man i och för sig haft en lägre inflation, är en drastiskt ökad arbetslöshet. Så mycket lägre det i den jämförelsen mellan vår politik och den borgerliga politiken.

Göte Jonsson för ett resonemang om skatteavdraget. Jag upprepar det jag påstod, nämligen att om man sänker skattenivån totalt, gynnar detta höginkomsttagarna. Om vi har ett uppseendeväckande högt skattetryck, vore det mest angelägna att genomföra en skattereform som gynnar flertalet inkomsttagare och i synnerhet låginkomsttagarna. Men något sådant förslag har vi definitivt inte sett från moderaterna. Däremot kan man hävda att den skatteomläggning som vi föreslår riksdagen har en sådan profil.

Detta med rundgång, som man ständigt pratar om från moderata samlingspartiet, är en ganska betydande bluff. Olika undersökningar, bl. a. av socialforskningsinstitutet, visar hur utomordentligt effektivt vårt nuvarande transfereringssystem är. Det är denna omfördelning från dem som har det bättre till dem som har det sämre som moderaterna vill komma åt med sitt angrepp på systemet och sin beteckning av det som sker som "rundgång". Men detta är alltså egentligen en ganska betydande bluff.

Anf. 36 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande 22 behandlar frågor om föräldraförsäkring m. m. Jag skall fatta mig kort.

Göte Jonsson har på ett förtjänstfullt sätt framfört de moderata stånd-

punkterna när det gäller familjepolitiken. Jag kan därför gå direkt in på de mer tekniska frågor som kännetecknat utskottsarbetet.

Vi har haft att behandla ett antal motioner. En del motioner har med sedvanlig finess avstyrkts av utskottsmajoriteten och därför föranlett reservationer. Men tre motioner har blivit tillgodosedda genom ett förslag om tillkännagivande till regeringen. Det är mycket tillfredsställande.

Det gäller bl. a. en motion av Gullan Lindblad m. fl., där hon begär förslag om tre eller flera graderingar av vårdbidraget för bl. a. barn med diabetes, allergier, stomier och neurologiska handikapp. De nuvarande, ganska restriktiva bedömningarna av vårdbidrag till just dessa kategorier av barn har inneburit att många inte nått upp till kvalifikationsgränsen ens för halvt vårdbidrag.

Det är bra om regeringen nu kan komma med ett förslag som gör det hela litet smidigare.

Jag går över till reservationerna. Vi moderater har fyra stycken. De gäller välkända moderata kähästar.

I reservation 1 följer vi upp vår motion Sf342 om kompensationsnivå inom föräldraförsäkringen. Det är i konsekvens med vad vi anförde rörande nivån inom sjukförsäkringen, dvs. 80 %.

Den sänkta nivån påverkar inte nämnvärt den sociala standarden, med hänsyn till vårt förslag om kraftigt sänkta marginalskatter i motion Sk279 av Ulf Adelsohn m. fl.

Reservation 9 om flexibelt uttag av kontaktdagar är en gemensam borgerlig reservation. Vi anser att det inte behövs några pekpinnar från storebror när det gäller hur föräldrarna skall förfara med kontaktdagarna. Vi tror faktiskt att föräldrar är kapabla att själva bestämma om de behöver fyra dagar ena året och kanske ingen dag påföljande år. Skulle någon rent av vilja ta ut en hel vecka, t. ex. när barnet börjar skolan, skall vederbörande fa göra det.

Reservation 11 handlar om garantinivån. Det är också en av våra kähästar, så jag behöver inte orda mer om den frågan. För att motverka den urholkning som har skett behöver garantibeloppet höjas till 63 kr. per dag.

Reservation 15 om en höjning av studiebidraget och medelsanvisningen är också en konsekvens av att vi avstyrker förslaget om förlängt barnbidrag.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 1, 9, 11 och 15 och i övrigt bifall till socialförsäkringsutskottets förslag.

Anf. 37 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Föräldraförsäkringen är en viktig del i familjepolitiken. Den skall stödja barnfamiljerna, så att de får möjlighet att ta hand om sina barn på för dem lämpligaste sätt.

Förutom vid barns födelse har man rätt till föräldrapenning även i samband med föräldrautbildning m. m. Man kan också välja att förkorta sin arbetsdag och då fa halv eller fjärdedels föräldrapenning beroende på hur mycket förvärvsarbete man avstår från för att vårda barnet.

Tillfällig föräldrapenning betalas ut vid mer akut uppkomna situationer.

Folkpartiet anser dock att det fortfarande finns mycket att göra för att

förbättra föräldraförsäkringen, men med hänsyn till den tidspress som vi arbetar under dessa sista dagar av riksmötet skall jag avstå från någon längre utläggning och i stället övergå till att kommentera de reservationer som vi står bakom när det gäller föräldraförsäkringen. De reservationer som rör handikappfrågor kommer Kenth Skårvik att senare kommentera.

I reservation nr 3 framhåller vi betydelsen av att även papporna tar aktiv del i vården av sina barn. Om den nyblivne fadern får möjlighet att vara tillsammans med sitt barn redan då det är nyfött, kommer det enligt vår mening att stimulera till ytterligare föräldraledighet längre fram. Den kontakten är oerhört viktig. Vi vill därför att pappaledigheten vid barns födelse på sikt byggs ut från tio dagar till en månad.

I reservation nr 5 pekar vi på problemet då dagbarnvårdarens egna barn blir sjuka eller då t.ex. daghem inte kan erbjuda den överenskomna barnomsorgen och man plötsligt står utan hjälp med barnen. En förälder har inte någon ovillkorlig rätt att få ledigt från sitt arbete i dessa fall och inte heller rätt till tillfällig föräldrapenning.

Problemet har behandlats av föräldraförsäkringsutredningen, som ansåg att det fanns skäl för att införa en rätt till ersättning från föräldraförsäkringen, men utredningen ville inte föreslå det på grund av kostnadsskäl. Någon beräkning av kostnaderna redovisades inte. Folkpartiet anser att denna brist i föräldraförsäkringen bör utredas.

Herr talman! Folkpartiets familjepolitik bygger på valfrihet. Det tycker vi att föräldrar skall ha också när det gäller kontaktdagarna. De har rätt till två dagar per år och barn från det att barnet är fyra år tills det blir tolv år, alltså ialles 16 dagar. Vi anser att föräldrarna själva skall få bestämma när de vill ta ut dessa 16 dagar. Jag yrkar därför bifall till den gemensamma borgerliga reservationen nr 9.

Rätt till ersättning vid vård av anhörig, som tas upp i reservation nr 13, är också ett gammalt krav från folkpartiet. På detta område finns stora humanitära vinster att hämta, och vi menar att ett system med försäkringsersättning också leder till samhällsekonomiska besparingar.

Studiebidraget följer barnbidraget beloppsmässigt. Då det gäller tiden för studiebidraget går nu ett gammalt folkpartikrav i uppfyllelse, vilket Daniel Tarschys redan har sagt, när denna förlängs så att bidraget kommer att utgå under hela det kalenderhalvår som studierna bedrivs.

Vad beträffar det extra tillägget vill jag bara hänvisa till vad utskottet sade i betänkande nr 14 tidigare i vår.

Till sist, herr talman, vill jag nämna något om motion Sf279 av Siw Persson och Kjell-Arne Welin. Den tar upp ett allvarligt missförhållande, nämligen att föräldrar som har gemensam vårdnad om sina barn går miste om 90 föräldrapenningdagar, om den ene av föräldrarna arbetar utomlands. Han eller hon är då inte föräldraförsäkrad enligt svensk lagstiftning och kan således inte överlåta sina 90 dagar på den andre föräldern. Utskottet säger att sådana frågor bör tas upp i Nordiska rådet, och jag vill bara här bekräfta att folkpartiet kommer att se till att så sker.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 3, 5, 9 och 13 i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 22.

Herr talman! Familjepolitikens yttersta mål bör vara att underlätta föräldraskapet så att minsta möjliga påfrestningar skall vidkännas dem som blir föräldrar, och visst har vi hunnit en god bit på den vägen i vårt land. Med gemensamma krafter har de olika politiska partierna genomfört reformer som givit familjerna en förbättrad tillvaro. I det betänkande vi nu behandlar finns dock en lång rad motioner som visar på problem, som vi på något sätt måste ta ställning till för att inte ytterligare försvåra för dagens barnfamiljer.

Alla våra försök att uppnå rättvisa har också fört med sig att vårt försäkringssystem har blivit ett lappverk som få ansvariga till fullo behärskar. Tolkningsbekymmer har medfört stelbent byråkrati. Den grundar sig på försök från handläggares sida att undvika misstag men har ändå medfört att den försäkrade inte alla gånger erhållit sina rättmätiga förmåner. Mera sunt förnuft i handläggningen skall numera bana vägen för ett bättre tillvaratagande av den enskildes rättigheter i försäkringssystemet.

Jag kommer helt kortfattat att uppehålla mig vid några av de motioner som vi i centerpartiet väckt med anledning av budgetförslaget och som vi reserverat oss till förmån för. Vår mening med dessa motioner och reservationer är att skapa ett ökat utrymme för sunt förnuft vid tolkningen av gällande försäkringssystem.

Centerpartiets familjepolitiska inställning har noggrant redovisats tidigare under debatten, men jag vill något komplettera bilden av vårt sätt att agera i föräldraförsäkringsfrågor genom att också ta upp frågor som rör anhörigvården och därmed andra försäkringsområden.

Utskottet har nu enats när det gäller behovet av att utreda en ytterligare nivå avseende vårdbidrag för handikappade barn. Speciellt familjer med barn som lider av diabetes har tydligen uppfattat nuvarande vårdbidragsnivåer som ofördelaktiga. Det kan då vara på sin plats att se över nuvarande regler för dessa och andra barn med samma vårdbehov. Det är alltid önskvärt att finna så rättvisa system som möjligt. Problemet i dag är väl närmast de ekonomiska förutsättningar som kan finnas. Det är viktigt att se över skäligheten även i de fall helt eller halvt bidrag utgår. Vi måste vara medvetna om att en ny vårdnivå på det här området kan innebära negativa förändringar av andra ersättningsnivåer. Detta blir förhoppningsvis fallet i den översyn som vi nu går till beslut om.

Anhörigvården har under många år förts fram i riksdagsmotioner från centerpartiet. Vi vill ha en ersättning lika för alla. Där skiljer sig centerns förslag från folkpartiets krav på ett anhörigbidrag efter inkomstbortfallsprincipen. Jag skall inte upprepa de argument för denna motion som jag fört fram under ett antal år. Argumenten är dock mer aktuella i år än någonsin. Vi måste i riksdagen känna ett totalt ansvar för de beslut vi fattar. Vi är överens om att alltmer av vårdinsatser skall ske i hemmet, men vi får inte något stöd för att lösa frågan om de ersättningar som rimligen bör utgå till dem som utför denna vård. Jag kan försäkra att den sommar vi ser fram emot i form av avkoppling innebär en skräckupplevelse för många som inte vet hur deras vård skall klaras under semestertider. Hemvårdsproblemen är speciellt svåra i våra städer och större tätorter. Nu vet jag att inte enbart satsningar på anhörigvård löser dessa problem, men jag är övertygad om att det skulle

bidra till en lösning av en del av de problemen.

Anhörigkommitténs betänkande har nu legat ett stort antal år i regeringskansliet utan att det lett till någon förändring eller ens till ett förslag. Utskottet tycker, såvitt jag förstår, att det är riktigt att ingenting sker på detta område. Det är bara att beklaga att det inte föreligger ett större intresse för att lösa dessa problem.

Möjligheter att utnyttja tillfällig föräldrapenning vid de tillfällen när dagbarnvårdarens barn är sjuka skulle akut hjälpa många föräldrar att klara sin barnomsorg. En betydande del av den kommunala barnomsorgen sker hos dagmammor i familjedaghem. När då dagmammans barn är sjukt kan hon inte ta emot sina dagbarn. Detta ger en kedjereaktion, som i slutändan innebär att ytterligare tre fyra föräldrar inte kommer att infinna sig på sitt arbete. Dessa föräldrar får då inte någon ersättning för det inkomstbortfall som de drabbas av. Visserligen skall kommunen försöka ordna ersättningsdaghem, men det tar tid. I olyckliga fall leder detta till stora inkomstförluster, främst då för ensamstående med barn. Vi anser i vår reservation 4 att detta skall rättas till, så att föräldrarna erhåller föräldrapenning även i dessa fall. Det vore ett sätt att hjälpa föräldrar och underlätta föräldraskapet.

I reservation 9 tas uttag av kontaktdagar upp. Det borde vara självklart att föräldrarna själva får bestämma när dessa kontaktdagar skall tas ut; det är inte statens angelägenhet. Där skiljer sig centerpartiets uppfattning i fråga om styrmedlen från socialdemokraternas syn på föräldraskap.

Till betänkandet har vi fogat två särskilda yttranden, varav ett tar upp problem för föräldrar med utvecklingsstörda barn som är över 16 år. Dessa barn blir inte vuxna i den åldern och kapabla att ta omsorg om sig själva. Vi avvaktar dock den nya reformen med höjd åldersgräns till 16 år, som nu ger vidgad rätt till tillfällig föräldrapenning, och avstår från reservation. Vi kommer att följa utvecklingen och användningen av denna möjlighet och även behovet av ersättningsregler för äldre utvecklingsstörda. Det är troligt att det inte är föräldraförsäkringen som skall täcka den ersättningen.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till reservationerna 4, 9 och 14 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 39 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Många föräldrar går omkring med ett konstant dåligt samvete för att de inte hinner vara tillsammans med sina barn så mycket som de själva önskar. Då får man inte bara från ideologisk synpunkt fördöma att kraven på vårdnadsbidrag får gehör i debatten. Många föräldrar vill gärna tro att ett vårdnadsbidrag är en lösning. Den situation som många småbarnsföräldrar befinner sig i är så pressande att de inte alltid orkar se längre än till den egna vardagen.

Vpk motsätter sig ett vårdnadsbidrag, men det innebär inte att vi motsätter oss att föräldrar skall få bättre möjligheter att vara hemma hos sina barn. Vi anser emellertid att en utbyggd föräldraförsäkring ger alla bättre möjligheter, även ensamstående och lågavlönade. En utbyggd föräldraförsäkring, kombinerad med sex timmars arbetsdag för alla, är överlägsen alla förslag om vårdbidrag. Ett genomförande av de reformerna skulle också göra att det inte ens fanns behov av en debatt om vårdnadsbidrag i samhället.

Däremot, herr talman, tyckte jag att det var oroande tankegångar som statsrådet Lindqvist förde fram, när han sade att det var intressant att bygga ut den del av föräldraförsäkringen som i dag ersätts med garantibeloppet för att föräldrar på så sätt skulle kunna minska sin arbetstid. I dag är garantibeloppet 48 kr. Nästa år blir det 60 kr. Om man bygger ut den delen av föräldraförsäkringen innebär det dels att vi inte får en generell förkortning av arbetstiden för alla, eftersom man kommer att påvisa att småbarnsföräldrar har denna möjlighet att använda den utbyggda föräldraförsäkringen, dels att den av föräldrarna som har den lägsta inkomsten kommer att utnyttja föräldraförsäkringen för att vara hemma, eftersom det är fråga om en låg ersättning. Därigenom bibehåller man nuvarande könsrolls fördelning i hemmen, eftersom kvinnan alltid har lägst inkomst.

Vårdnadsbidraget är alltså inget alternativ för ensamstående och lågavlönade. Inte ens centerens förslag, som är det mest generösa, kan ersätta en inkomst. Vårdnadsbidrag kräver alltid två försörjare i familjen. Vårdnadsbidraget blir bara ett tillskott för familjeekonomin. Därmed måste den som tjänar minst på yrkesarbete "välja" att stanna hemma med vårdnadsbidrag. Och kvinnorna tjänar alltid mindre än männen.

Ett vårdnadsbidrag skulle också innebära en förlust på flera tusen kronor i månaden de första nio månaderna efter ett barns födelse, för jag har svårt att tänka mig att vi jämsides med ett vårdnadsbidrag skulle få behålla nuvarande föräldraförsäkring. Det skulle också få konsekvenser för utbyggnaden av barnomsorgen. Ett vårdnadsbidrag under de tre första åren av ett barns liv skulle komma att användas som argument mot att bygga ut barnomsorgen. Det kommer inte att behövas, säger man, för föräldrarna har ju själva möjlighet att under den här tiden vara hemma och ta hand om sina barn. Därmed kommer valfriheten att minskas för dem som av olika skäl hellre går ut och arbetar.

En utbyggd föräldraförsäkring till 18 månader med ersättning motsvarande sjukpenningen skall enligt vpk:s förslag vara kvoterad, dvs. att fyra månader måste utnyttjas av den förälder som ej utnyttjat huvuddelen av tiden – detta under förutsättning att det finns två vårdnadshavare. Vi har nu haft föräldraförsäkringen i tolv år, och trots ihärdig propaganda utnyttjar fortfarande fyra av fem pappor inte sin rätt att vara hemma med sina små barn det första året, medan 100 % av mammorna utnyttjar den rätten.

När någon karl med position i samhället tar ut sin föräldraledighet, anses det så märkligt att vi t. o. m. får läsa om det i tidningen. En gång har jag läst i tidningen om en kvinna som tog ut sin föräldraledighet. Det var för tio år sedan. Men nyhetsvärdet låg förstas inte i att det var en kvinna utan i att kvinnan var minister. Man hade förmodligen väntat sig att en kvinna, som hade slagit in på ett mansdominerat område, automatiskt skulle handla efter manliga normer, dvs. att arbetet skulle anses så betydande att hon inte hade tid att vara hemma med barnen. Men nog är det väl tur att kvinnor anser sig ha tid att föda barn och till 100 % även har tid att ta hand om barnen oavsett arbetets vikt.

Jag tror inte att vi enbart genom attitydpåverkan kan få papporna att använda föräldraledigheten. Mannen är väl medveten om att kvinnans position på arbetsmarknaden alltid försämras genom att arbetsgivaren vet att

det finns en stor risk att kvinnor i fertil ålder kommer att vara borta från arbetet under ca ett år i samband med barnens födelse. Männen vill kanske inte riskera att utsättas för samma bedömning på arbetsmarknaden. Det handlar alltså inte bara om könsroller – det finns en materiell grund för synen på vem som skall stanna hemma med barnen.

Utskottet avvisar kvotering med argument som framförts av föräldraförsäkringsutredningen. De argumenten var att en kvotering skulle medföra ökad administration och informationssvårigheter samt att en kvotering skulle begränsa föräldrarnas möjligheter att själva fördela föräldraledigheten på det mest ändamålsenliga sättet.

Ja, om detta vill jag säga att det är möjligt att administrationen skulle öka något. Men anser utskottsmajoriteten att byråkratin står över jämlikheten, att det är viktigare att byråkratin fungerar än att kvinnor och män har jämlika villkor?

När det gäller informationen vill jag säga att om man klarar av att informera om de nuvarande reglerna för föräldraförsäkringen, så kommer man också att klara av information om en kvotering. Visserligen har vi förenklat föräldraförsäkringen, men reglerna är fortfarande krångliga och svåra att överblicka för den enskilde. Men anser man sig klara av att ge information om nuvarande regler, så har jag svårt att se att det skulle blir något problem att tillägga kvoteringsregler.

Det sista argumentet om en ändamålsenlig fördelning av föräldraledigheten vill jag möta med en fråga: Anser utskottsmajoriteten att den nuvarande fördelningen är ändamålsenlig? Tydligen anser man att det är ändamålsenligt att 22 % av papporna tar ut 45 dagar under barnets första år och att 100 % av mammorna tar ut 262 dagar. Ja, det kanske är ändamålsenligt för arbetsmarknaden och de värderingar som råder, men inte är det ändamålsenligt för kvinnorna!

Så till den tillfälliga föräldrapenningen, som får användas 60 dagar per barn och år. Vi anser att den skall utvidgas, så att taket 60 dagar slopas för föräldrar till handikappade barn. Här har vi en gemensam reservation med folkpartiet. Det handlar inte om några stora kostnader, utan det är endast fråga om en marginell kostnadsökning. Det handlar mera om att ge föräldrarna trygghet att veta att det inte kommer att innebära ett ekonomiskt avbräck, om barnet något år skulle vara sjukt mer än 60 dagar. Detta är alltså inte avsett för barn som varje år är sjuka mer än 60 dagar: då träder oftast vårdnadsbidraget in. Men det finns en annan grupp föräldrar som inte är berättigad till vårdnadsbidrag och där det i enstaka fall kan hända att man behöver överskrida 60-dagarsgränsen. Där skulle denna förändring innebära en trygghet. Men den vore också ett uttryck för att samhället anser att föräldrar har rätt att ha ett arbete, även om barnen ofta skulle vara sjuka.

Vårt krav på att de besök som föräldrar till handikappade barn gör vid vissa institutioner skall jämföras med de besök som föräldrar till friska barn gör i samhällets förebyggande barnhälsovård och därmed berättiga till tillfällig föräldrapenning är ett rättvisekrav. Nog är det väl genant att vi inte omedelbart kan genomföra denna förändring. Det är en förändring som förmodligen inte kommer att medföra någon kostnadsökning alls. Föräldrarna löser detta genom att inte ange vilken institution som de skall besöka när

de ansöker om tillfällig föräldrapenning. Det är viktigt att reglerna inom vår socialförsäkring är utformade på ett sådant sätt att de överensstämmer med vårt rättsmedvetande, annars urholkar man respekten för regler över huvud taget.

Förslaget om utökning av antalet kontaktdagar för föräldrar med handikappade barn avvisas av kostnadsskäl utan diskussion. Det blir alltmer vanligt att förslag bara avvisas utan sakargument. Man för ingen som helst diskussion om huruvida kraven är berättigade eller inte. Kraven på utökade kontaktdagar för dessa föräldrar är i högsta grad berättigade. Det är omöjligt att skola in ett barn med speciella behov, om man har möjlighet att vara med barnet bara två dagar. Vi föreslår en utökning till en vecka.

Herr talman! Studiebidraget för gymnasieelever har Inga Lantz i sitt anförande argumenterat för, så jag behöver inte uppehålla mig längre vid den punkten. Bakgrunden till att vi föreslår att studiebidraget skall betalas ut under sommarmånaderna redan i år är givetvis barnfamiljernas pressade situation. Statsrådet Lindqvist framförde i sitt anförande att det är oerhört dyrt att ha 16–17-åringar i gymnasiet, och det kan vi bara instämma i. Dessutom är det omöjligt för 16–17-åringar att hitta ett fericarbete, som skulle kunna hjälpa upp ekonomin under sommaren. Därför behöver barnfamiljerna studiebidraget redan i sommar. Vi anser också att det skall vara indexreglerat. Det är praktiskt och enkelt att följa basbeloppet.

Evert Svensson sade i debatten att socialdemokraterna hade som inriktning att komma bort helt och hållet från indexreglerade och – vad jag förstod – även basbeloppsanknutna bidrag. Då frågar man sig omedelbart som ledamot av socialförsäkringsutskottet, om pensioner och studiemedel också är hotade och om pensionärerna inte ens skall få dessa blygsamma uppräkningsvarje år.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga de reservationer i socialförsäkringsutskottets betänkande 22 där vpk-ledamöter finns med.

Anf. 40 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara helt kort redogöra för Margó Ingvardsson vad centerpartiet vill beträffande vårdnadsersättningen.

I dag har man som småbarnsförälder möjlighet att välja sex timmars arbetsdag, men utan ersättning för det inkomstbortfall som det innebär. Med vårdnadsersättning enligt vår modell får man en förstärkning av ekonomin, som också gör det möjligt för män att välja det alternativet. Det ger också möjlighet för ensamstående föräldrar att utnyttja den kortare arbetstiden. Det är inte menat som lön eller ersättning – i så fall är det alldeles riktigt att beloppet är för lågt – men det ger en klar ekonomisk fördel.

Vidare skulle barnomsorgens utbyggnad påverkas, och jag tror att det är viktigt att så sker. De beslut som har fattats i riksdagen, att vi 1991 skall ha full behovstäckning när det gäller barnomsorgen, innebär att vi får en oerhört dålig barnomsorg, eftersom vi inte ens i dag har tillräckligt med personal för att klara av den kommunala barnomsorgen. Hur det skulle se ut 1991 vågar jag bara gissa mig till, men det sätts inte in några resurser på utbildning av kompetent personal. Då måste också föräldrarnas omsorg vara ett alternativ, och vi tror på det alternativet.

Anf. 41 MARGÓ INGVARSSON (vpk) replik:

Herr talman! Centerförslaget är som jag sade det generösaste när det gäller vårdnadsbidrag. Centern föreslår att 2 000 kr. i månaden skall betalas ut och att dessa pengar skall beskattas. Beroende på om detta belopp skall sambeskattas eller inte, blir det kvar ungefär 1 500 kr. i månaden. Om dessa pengar skall användas till att förkorta arbetstiden och det blir mannen som skall utnyttja den rätten, kommer han att få en mycket blygsam arbetstidsförkortning om bidraget skall täcka inkomstförlusten. Självfallet blir det så att kvinnan, som har den lägsta inkomsten, kommer att använda sig av vårdnadsbidraget för då kommer familjen som helhet att göra den minsta förlusten. På så sätt kommer det att konservera de könsroller som vi har i dag med kvinnorna som stannar hemma och tar hand om barnen.

Jag förstår inte vad centerpartiet har emot att bygga ut den föräldraförsäkring som finns i dag så att man får en ersättning motsvarande sjukpenningen. Det skulle ge alla föräldrar, oavsett om de är lågavlönade eller ensamstående, en möjlighet att välja att vara hemma tillsammans med barnen. Om vi dessutom får sex timmars arbetsdag, har vi infört stora valmöjligheter även för småbarnsföräldrar.

Anf. 42 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Margó Ingvarsson utgår från ett önskeläge. Jag utgår från den faktiska situationen i dag. Jag tror och vet med bestämdhet att centerns förslag är en klar förbättring och ger möjlighet även för männen att välja att vara hemma. Det finns också med i detta resonemang något som Margó Ingvarsson helt glömmer, och det är barnen. De har också rätt att välja, och föräldrarna har rätt att välja för barnens bästa. I familjepolitiken skall man inte bara se till samhällets bästa, det är från barnen det hela skall utgå. Centerns vårdnadsersättningsmodell är klar och tydlig. Det kan inte vara en nackdel att man förbättrar ekonomin när man väljer sex timmars arbetsdag med vår vårdnadsersättningsmodell, jämfört med vad vi har i dag, när man över huvud taget inte får någonting. Vi står fast vid vårt förslag från centerpartiet.

Anf. 43 MARGÓ INGVARSSON (vpk) replik:

Herr talman! Den faktiska situationen i dag är den att fyra av fem pappor inte tar ut någon föräldraledighet under barnets första år. De pappor som tar ut föräldraledigheten är som regel högavlönade, för det är bara de högavlönade som anser sig ha råd att lata mannen vara hemma med barnen. Om vi nu skulle få ett vårdnadsbidrag enligt centermodell, också om det är 2 000 kr. i månaden, så ger det mindre per dag än nuvarande föräldraförsäkring och dess garantibelopp. Därmed skulle det också bli en förmån enbart för de högavlönade. Det skulle knappast stimulera pappor i allmänhet att stanna hemma med barnen.

Anf. 44 ULLA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi resonerar i dag om en föräldraförsäkring som i stora drag förändrades till nuläget den 1 januari 1986. Vem kan utvärdera resultatet av dessa förändringar när vi bara är i början av juni 1986?

Jag skulle enkelt kunna säga att jag yrkar bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i alla delar och avslag på samtliga reservationer. Om jag inte går in på varje motion och varje reservation, beror det inte på någon nonchalans mot motionärer eller reservanter. Vissa av motionerna och reservationerna kom faktiskt i ett läge då vi ännu inte kunde utvärdera de förändringar som kom i föräldraförsäkringen den 1 januari.

Jag skall bara kort och gott säga, att när Siri Häggmark yrkar bifall till reservation 1 om sänkt kompensationsnivå och samtidigt inte kan godkänna den höjda garantinivån, stämmer det inte riktigt. Vill man sänka på det ena området kunde man i dagsläget vara nöjd med den lilla skillnad som finns mellan vårt förslag och ert förslag.

Kontaktdagarna har tillkommit för att vara en hjälp till föräldrautbildning, inskolning, kontakter med förskola, daghem och skola. Skulle vi utan vidare säga att föräldrarna kan ta ut dessa dagar precis som de vill, kommer det ursprungliga syftet med kontaktdagarna inte att uppnås. Två kontaktdagar räcker inte, utan man har från något håll föreslagit fem dagar. Vi vet ännu så litet om hur stort behovet är och hur denna möjlighet har utnyttjats under de första fem månaderna. Jag vill ändå säga att detta är en kostnadsfråga, och vi sade i förra debatten att allteftersom behovet ökar och ekonomin blir bättre kan man ändra antalet dagar, men det går inte i nuläget.

Jag vill också säga till Margó Ingvardsson att vi inte avslår motioner utan sakargument, om det finns sakargument. Men ännu har inte Margó Ingvardsson kunnat bevisa att de förändringar som gjordes den 1 januari är felaktiga. När vi har fått en utvärdering kan Margó Ingvardsson komma tillbaka och tala om vad vi behöver ändra på.

När det gäller barnens kontakt med sina föräldrar och pappornas kontakt med sina barn pågår det och har pågått en informationskampanj som heter Kompis i dag – kompis i morgon. Den informationskampanjen skall utvärderas, och när vi får resultatet skall vi se vad mera som behöver göras.

Det rader ingen skillnad i uppfattningen mellan de politiska partierna att alla föräldrar och barn behöver mycket kontakt med varandra. Jag tror att allas vår målsättning egentligen är att alla barn skall vara välkomna, att alla barn skall ha rätt till trygghet, en trygghet som vi alla behöver. Till det behövs båda föräldrarna. Är en förälder borta av någon anledning kanske stödet behöver bli ännu större till den ensamstående föräldern, och vi har i många sammanhang diskuterat förbättringar i det avseendet.

Vi bygger ut barnomsorgen, ger chansen direkt till en plats. Vi bygger ut den för barnens skull och för föräldrarnas skull. Vi kräver från många håll en kortare arbetstid. Vi vill ha en utvidgad föräldraförsäkring, när pengar till det finns, och vi säger att vi skall det göra i den takt som vi har råd med.

I dagsläget ökar barnafödandet – en ökning som vi alla har längtat efter. Den kan ju ses som ett tecken på att framtidsstron börjar öka hos unga människor.

Det sades i debatten förut att ensamstående skulle kunna få stanna hemma med sina barn och inte tvingas in på en AMS-utbildning. De ensamstående har i regel den lägsta utbildningen, den längsta arbetstiden och de har i minst utsträckning möjlighet till semester, tillgång till stugor, bilar och andra kapitalvaror. Det kanske är en utbildning som behövs för att de, åtminstone

när barnen blir stora, skall kunna forma sitt eget liv till att bli litet drägligare. Jag tror inte att vi skall vara så kategoriska att vi säger nej till sådana saker.

Anhörigvården kan vi förlägga till och få hjälp med av landsting och kommun.

Att dagmammors barn är sjuka skall inte föranleda att kommunen inte tar ansvar för de barn som dagbarnvårdaren annars skulle ha haft hand om.

Jag tror att vi med det intresse som nu visas för familjepolitiken har kommit så långt att vi också är beredda att fortsätta att forma familjepolitiken till en trygg omvårdnad för barn och familjer.

Anf. 45 SIRI HÄGGMARK (m) replik:

Herr talman! Det går inte att bryta ut ett av våra förslag, t. ex. det om en till 80 % sänkt kompensationsnivå, utan man måste se till helheten nämligen vårt förslag till skattesänkning.

Garantinivån är, som jag sade, en moderat käpphäst. Vi har varit konsekventa och krävt en uppräkning. Trots höjningen den 1 januari har garantibeloppet kraftigt urholkats. Det är med glädje som vi konstaterar att regeringen ändå har följt det moderata förslaget angående just garantinivån och trots allt höjt den till 60 kr.

Ulla Johansson undrar varifrån vi skall ta pengarna till en ytterligare höjning av garantinivån. När vi har utarbetat vårt besparingsförslag har vi bedömt det som så viktigt att räkna upp garantinivån i förhållande till inflationen och andra fördyringar att vi bl. a. prioriterar denna höjning.

Det är inte fråga om att vi vill utöka antalet kontaktdagar. Vi har inte föreslagit fler kontaktdagar. Vad vi föreslår är på vilket sätt man skall kunna använda dessa kontaktdagar under de år som man har rätt att ta ut dem. Man skall t. ex. kunna ta två dagar det ena året och hoppa över det andra för att senare ta en vecka. Det är inte fråga om någon utökning. Summan kontaktdagar är ju densamma. Jag tycker att det är att inkompetensförklara föräldrarna, när man säger att de skall göra på ett visst sätt. Därför har vi reserverat oss tillsammans med folketpartiet och centern.

Anf. 46 BARBRO SANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Ulla Johansson säger att hon egentligen kan avslå alla motioner och reservationer på grund av att man inte kan utvärdera de nya bestämmelser för föräldraförsäkringen som trädde i kraft den 1 januari. Folkpartiet ändrar i alla fall inte åsikt därför att nya bestämmelser träder i kraft. Jag utgår från att det gäller för alla partier. Det är faktiskt gamla krav som vi för fram i dessa reservationer.

När det gäller kontaktdagarna är det, som Siri Häggmark sade, inte fråga om någon utökning av antalet dagar, utan vi vill bara att föräldrarna själva skall få avgöra när de vill ta ut dessa dagar. Behovet kan ju faktiskt variera från år till år.

Att bara hänvisa till att kommunen skall ta sitt ansvar när det gäller dagbarnvårdares sjuka barn är kanske att göra det litet lätt för sig.

Också när det gäller anhörigvården har vi reserverat oss tidigare.

Anf. 47 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Rätt mycket handlar naturligtvis i dag om föräldraförsäkringen och familjepolitiken. Ulla Johansson tycker att alla barn skall vara välkomna och känna trygghet. Det är mycket vackra ord, som måste följas upp med att man också ger föräldrar en valfrihet. Jag tror att om föräldrar får valfrihet, känner att de har möjlighet att välja det som passar just den egna familjen bäst, så har också barnen möjlighet att känna sig välkomna och få trygghet i familjen.

Frågan om anhörigvården avfärdar Ulla Johansson med ett ganska enkelt argument, som inte finns med i utskottsbetänkandet, nämligen att det är landstingets bord. Det handlar inte om samma typ av anhörigvård som landstinget ger – det hade Ulla Johansson funnit om hon hade läst motionen. Det handlar om det förslag som anhörigvårdskommittén lade fram 1983 och som ju har legat till sig väl på regeringskansliets bord och inte resulterat i någonting alls. Det handlar om ett nytt system inom anhörigvården som vi tycker är viktigt för att vi skall kunna klara av det stora vårdbehov som finns. Vi driver ju också medvetet från riksdagens sida en politik som innebär att väldigt mycket av vård och omsorg skall ske i hemmet. Då måste man följa upp de besluten med att acceptera att det ges en skälig ersättning till dem som utför arbetet med vården och omsorgen.

Men här har vi två paralleller när det gäller socialdemokraternas syn på arbete i hemmet – vård av barn och vård av anhöriga. Man anser inte att det är en vårdinsats som är värd att ersättas och godkännas från samhällets sida. Därför nonchalerar man frågorna på det här viset, och det är att beklaga.

Anf. 48 MARGÓ INGVARSSON (vpk) replik:

Herr talman! Ulla Johansson säger att hon ännu inte vet om det finns något behov av att utöka antalet kontaktdagar för föräldrar med handikappade barn. Om Ulla Johansson inte vet – med hänsyn till sin egen skolbakgrund – att föräldrar med handikappade barn kan behöva mer än två dagar för att informera personalen på skolan eller dagis, så kan hon väl fråga sin partikollega statsrådet Lindqvist, som har ett förflutet inom handikapprörelsen, vad man inom handikapprörelsen anser att behovet är på den här punkten.

Diskussionen om kvotering av föräldraledigheten ger sig inte Ulla Johansson in på. Det är möjligt att skälet är hänsyn till kammarens tid, eller också finns det andra skäl – vad vet jag? Hon nämnde bara den information som man nu skall satsa på om Kompis i dag – kompis i morgon. Då undrar man givetvis om den informationen är utformad på annat och så mycket bättre sätt än den information som vi har sett i tolv års tid, och om man genom informationen kan få papporna att stanna hemma hos sina barn. Jag undrar om Ulla Johansson tror att det bara är ett informationsproblem att männen inte använder sig av föräldraförsäkringen. Eller delar Ulla Johansson den uppfattning som jag förde fram, att det också finns en materiell grund för de rådande förhållandena? Och tror Ulla Johansson att det går att så att säga informera bort ideologiska meningsmotsättningar?

De flesta förslagen avvisas och avfärdas av kostnadsskäl. Men nu är det tur att alla kassor i Sverige inte är lika tomma som statens kassa. Det finns ju

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

faktiskt kassor som är välfyllda och som fylls hela tiden. Hos näringslivet fanns det i slutet av förra året en sammanlagd förmögenhet på 190 miljarder kronor. Nu har jag sett att det beloppet har ökat till 230 miljarder. Vpk anvisar vägar att flytta över de pengarna till statens kassa.

Anf. 49 ULLA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det har i dag sagts att en ensamstående mor med tre barn genom en skatteomläggning skulle kunna få en skattesänkning på 19 000 kr. Jag undrar vilken ensamstående mor med låg utbildning och det arbete hon kan få som har en inkomst på i snitt 63 000–70 000 kr. Skulle hon få en skattelättnad på 19 000 kr. har hon ändå absolut inte haft den skatteböroda som här återopas.

Garantinivån höjdes till 48 kr. efter att länge ha legat mycket lägre. Den höjs till nu till 60 kr., och det är en hygglig höjning i förhållande till inflationen under det senaste året.

När det gäller kontaktdagarna sade jag kanske inte tydligt nog att det finns två reservationer, en om antalet dagar och en om användandet. Det är inte att styra föräldrar att erbjuda dem i första hand två kontaktdagar per år för detta arbete och sedan om det blir tillfälle utöka antalet. Det är en ekonomisk fråga.

Barbro Sandberg tar upp gamla krav och gamla diskussioner. När en del förändringar nu har gjorts, borde man kunna vänta och se vad det blir av dem.

Jag har inte talat nonchalant om vare sig värden av anhöriga eller någonting annat. Ingegerd Elm står längre ner på talarlistan och kommer att kommentera de övriga reservationerna.

Jag hoppas att information och attitydförändringar skall kunna åstadkommas utan kvotering i flera avseenden än detta. En kvoterad attitydförändring kanske inte ger det resultat för barnet och barnets trygghet som vi hellre vill uppnå genom kampanjen Kompis i dag – kompis i morgon.

När får man valfrihet? Jo, när det finns tillfälle att välja. Det finns det inte förrän barnomsorgen är utbyggd, helst med färdigutbildad personal, 1991. Vi har diskuterat detta förut, Karin Israelsson, och vi skall göra vad vi kan. Det skall också finnas ekonomiska möjligheter att välja, och därför skall vi skapa förutsättningar för valfriheten, inte undanröja dem för en del.

Anf. 50 BARBRO SANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Ulla Johansson säger att jag framför gamla krav, och hon tycker att vi kan avvakta en utvärdering. Men i de tre frågor som jag tog upp, om kontaktdagar, anhörigvård och dagbarnvårdares sjuka barn, finns det väl ingenting att utvärdera. Vad jag kan se föreslås inte i detta betänkande någon förändring jämfört med de krav som folkpartiet tidigare har framfört. Därför är dessa reservationer fortfarande relevanta.

Anf. 51 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag uppfattade Ulla Johanssons inlägg så att hon yrkade avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan, och jag tog därför för givet att hon behandlade hela betänkandet. Jag får i stället

återkomma när Ingegerd Elm har kommenterat de övriga reservationerna.

När det gäller den utbyggda barnomsorgen tycker vi i centerpartiet att man bör diskutera alternativ. Man måste vara medveten om att det, enligt de planer som regeringen har fastställt, kommer att saknas mellan 8 000 och 10 000 förskollärare att sätta in i den barnomsorg som ni har beslutat om. Förskollärarseminarier och utbildningsplatser dras in, och därför är era planer orimliga.

I Stockholm finns det i dag daghem som står tomma därför att det saknas personal. Jag tycker att det här beslutet på många sätt saknar verklighetsanknytning. Det gäller också att titta på alternativa barnomsorgsformer. Vi för fram förslag om vårdnadsersättning, vård i eget hem med flexiblare och annorlunda lösningar, kooperativ osv. Det är illa att låsa sig för en barnomsorgsform och inte ge utrymme för andra former, som mycket väl skulle täcka det behov som vi har.

Anf. 52 MARGÓ INGVARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Ulla Johansson tror fortfarande att man kan informera papporna så att de bättre än i dag använder sin rätt att utnyttja föräldraförsäkringen. Vi har nu haft föräldraförsäkringen i tolv år. Under de tolv åren har informationen riktats till olika grupper och spritts rent allmänt i samhället. Nu vill jag fråga Ulla Johansson: Vad har det varit för fel på den informationen? I vilket avseende har den inte varit bra, eftersom man inte har nått dit man syftade? Vi kan nu se att det under 1985 t. o. m. har varit en nedgång i pappornas benägenhet att ta ut ledighet det första året, när barnen är små.

Kan Ulla Johansson förneka att det också finns andra orsaker än könsroller bakom synen på vem som skall vara hemma hos barnen? Det kan inte vara obekant att kvinnans ställning på arbetsmarknaden hänger ihop med det faktum att vi kvinnor då och då är hemma och vårdar barn. Arbetsgivaren tar detta med i beräkningen när han anställer kvinnor, och det gör att de kommer i en sämre position än männen. Tror inte Ulla Johansson att männen är medvetna om detta förhållande? Även om man inte säger det rakt ut, vill man ytterst ogärna utsättas för samma bedömning av arbetsgivarna som kvinnor utsätts för i dag. Då hjälper det inte att bara informera. Jag anser att kvotering av föräldraledigheten är en hjälp och ett stöd åt männen, bl. a. ett stöd mot arbetsgivare som har en massa fördomar. Jag ser kvotering av föräldraledigheten som en positiv diskriminering av männen. Jag tror att vi behöver den här kvoteringen till en början, för att hjälpa männen på traven. Vi vet att de pappor som valt att stanna hemma hos sina barn det första året sedan får en helt annan syn på arbetet med barn och familj. De tar större del av arbetet med barnen och i hemmet för övrigt än de pappor som inte har varit hemma hos barnen.

Anf. 53 ULLA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Barbro Sandberg har någon erfarenhet av hur kontaktdagarna har tagits ut efter den 1 januari 1986. Jag har inte sett att man hunnit ta fram någon statistik över det. Inte heller har jag under det här halvåret fått några brev från föräldrahåll. Vi fick brev före beslutet, men

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

sedan beslutet fattats har det inte kommit en enda hälsning från föräldrar om att de tycker att det är fel att kontaktdagarna tas två i taget eller att det är för litet. Jag vet inte om Barbro Sandberg har fått ta del av några sådana synpunkter.

Det är kommunen som svarar för dagbarnvårdarna, och när deras barn blir sjuka är det också kommunens uppgift att se till att det finns ersättare. Jag kan ta ett exempel: I min egen kommun anställde vi extra personal. Vi har en pool med anställda som kan rycka in i stället för dagbarnvårdaren och som när de inte behövs för andra uppgifter får arbeta inom barnomsorgens institutioner. Detta har slagit väl ut, och vi har anställt flera personer på det sättet. Den som har ansvar för barnomsorgen i övrigt skall också se till att barnen får omsorg, om dagbarnvårdarnas barn råkar bli sjuka.

Karin Israelsson och jag har i annat forum diskuterat utbildningen av förskollärarpersonal. Jag upprepar att om vi har fattat beslut om att barnomsorgen skall byggas ut, måste vi också se till att vi klarar det på alla sätt.

Jag kan inte, Margó Ingvardsson, säga om det har varit fel på informationen tidigare. Men några svagheter har i alla fall funnits, bl. a. gamla fördomar, attityder som skall förändras och generationsproblem när det gäller vem som skall vara hemma och ta hand om barnen. Men vi ser allt oftare de unga männen i glatt sällskap med varandra dra barnvagnarna på gatorna. Det var för bara ett antal år sedan ett unikum att se en pappa med barnvagn på en gata i Stockholm.

Information måste kunna ge resultat. Vi skall se vad denna kampanj har gett för resultat, nu när den blir förmål för en utvärdering. Men vi kan väl vänta till dess att riksförsäkringsverket har gjort utvärderingen.

Talmannen anmälde att Barbro Sandberg, Margó Ingvardsson och Karin Israelsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 54 KENTH SKÄRVIK (fp):

Herr talman! Jag tänker i mitt anförande ytterligare beröra några av de reservationer och ett särskilt yttrande som folkpartiets ledamöter i socialförsäkringsutskottet har medverkat till. Det jag kommer att beröra är angeläget för många familjer på flera olika sätt. Framför allt kommer många familjer att få en trygghet i livet, om våra reservationer får gehör av riksdagen.

Möjligheterna att få tillfällig föräldrapenning för att varda sjukt barn har nyligen utvidgats till att i vissa fall även gälla barn i åldrarna 12–16 år. Detta är en väsentlig förbättring för familjer med handikappade barn. Rätten till tillfällig föräldrapenning är maximerad till 60 dagar per år. Det är ytterst få familjer som når upp till denna gräns, endast 400 per år. Begränsningen kan dock för ett fåtal familjer med handikappade barn som ofta är sjuka vara besvärlig.

När 60-dagarsgränsen är uppnådd tvingas föräldrarna ta ledigt utan ersättning, och någon rätt till ledighet finns då inte heller. Det är också uppenbart att detta skapar ett incitament till att i stället utnyttja möjligheten till sjukskrivning för egen sjukdom. Vi anser därför att begränsningen till 60

dagar för familjer med handikappade barn skall tas bort. Kostnaden för detta är obetydlig. Det torde inte heller leda till ökad franvaro, då någon ändå alltid måste ta ledigt för att ta hand om sjuka barn.

Också föräldrar till utvecklingsstörda barn över 16 år hamnar i en liknande situation. De har ingen rätt till ledighet eller ersättning när deras vuxna barn är sjuka. Den enda lösning som är tillgänglig är att någon av föräldrarna stannar hemma från arbetet. Vi anser att också dessa föräldrar måste få rätt till tillfällig föräldrapenning. Vi föreslår därför i reservationen att regeringen skyndsamt bör lägga fram ett lagförslag i denna fråga.

I reservation nummer 12 har vi tagit upp vårdbidragen till efterlevande föräldrar. I familjer med svårt handikappade barn förvärvsarbetar sällan båda föräldrarna. Arbetsbördan för de vuxna i familjen är ofta av den omfattningen att den ena föräldern får stanna hemma. I sådana situationer har vårdnadsbidraget en mycket stor ekonomisk betydelse. Om det rör sig om ett svårt kroniskt sjukt barn händer det tyvärr ofta att barnet avlider. Från och med dagen efter dödsfallet dras samtliga bidrag in.

Vi förstår mycket väl vad som då kan hända. Familjen får snabbt en mycket pressad ekonomisk situation, och möjligheterna att få någon ersättning från försäkringsbolag finns inte. De har inte tillåtelse att teckna någon försäkring på grund av att barnet var sjukt eller handikappat redan från födseln. Familjen kan i en sådan situation ställas inför svåra eller rent av oöverstigliga problem. Ofta har man kanske större bostad, t. ex. för att det handikappade barnet skall kunna begagna rullstol. Bostads- och anpassningsbidrag har gjort detta möjligt. Då bostaden till ytan är betydligt större än vad som kan räknas som normalbostad, har den kostat mer men finansierats genom olika stödformer, som var möjliga att erhålla så länge det handikappade barnet levde. Men nu blir det omöjligt att behålla den extra stora våningen. Inkomster man har haft genom olika former av vårdbidrag, sjukvårdsbidrag, bostadsbidrag, handikappersättning etc. faller nu i ett slag bort.

Det trygghetssystem som i dag gäller för familjer med handikappade barn borde kompletteras. Man skulle kunna låta bidragen minska under en period, t. ex. ett halvår efter dödsfallet.

Det finns givetvis också andra vägar för dessa familjer. Man skulle t. ex. kunna ha någon form av statlig trygghetsförsäkring för den som inte tillåts teckna olycksfalls- eller skolförsäkringar – detta för att åtminstone klara de mest näraliggande utgiftsökningarna, begravningskostnaderna, de höga hyreskostnaderna m. m. Detta skulle innebära ett rådrum för de i övrigt så hårt drabbade familjerna.

Vi hade hoppats att vi skulle få med något av de andra partierna på dessa tankar. Det är en angelägen sak för många familjer som drabbas av dessa olyckor.

Jag har vid många tillfällen – och många med mig – här i riksdagen debatterat just vårdbidragen för handikappade barn. Det sägs i betänkandet att vårdbidraget utges till föräldrar för vård av barn under 16 år som på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp under minst sex månader är i behov av särskild tillsyn och vård. Vid bedömningen av rätten till vårdbidrag beaktas förutom vårdbehovet även merkostnader på grund av barnets sjukdom och handikapp. Vårdbidraget kan uppgå till

belopp motsvarande hel eller halv förtidspension jämte pensionstillskott.

I tre motioner, varav två från folkpartiet, tas i år återigen frågan om införande av ytterligare nivåer för utbetalning av vårdbidrag upp. Vårdbidragets konstruktion har, som framgått, varit föremål för utredning inom anhörigvårdskommittén. Nya bestämmelser om vårdbidrag har på grundval av anhörigvårdskommitténs förslag införts fr. o. m. den 1 januari 1983. Kommittén lade även fram vissa förslag om vårdbidragets utveckling på sikt, däribland förslag om en komplettering av vårdbidraget med en ny lägre nivå om ett fjärdedels vårdbidrag. Härigenom skulle man enligt kommittén nå ca 4 000 nya bidragsmottagare, främst föräldrar till barn med diabetes eller med allergiska besvär.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat frågan om införande av ett fjärdedels vårdbidrag, senast med riksdagens godkännande i socialförsäkringsutskottets betänkande 1984/85:18. Utskottet uttalade därvid att frågan om införande av flera nivåer för vårdbidraget borde övervägas inom regeringskansliets familjeekonomiska beredningsgrupp med beaktande av de samlade ekonomiska resurser som kunde finnas tillgängliga för att förbättra stödet till barnfamiljerna. Arbetet inom den familjeekonomiska beredningsgruppen har enligt vad utskottet erfarit avslutats.

Vad som också sägs i betänkandet är att det inom riksförsäkringsverket för närvarande slutförs en utvärdering av tillämpningen av de nya regler som fr. o. m. 1983 infördes angående rätten till vårdbidrag. Det är glädjande att utskottet mot bakgrund av vad som anförts i motionen anser, att det på grundval av resultatet av riksförsäkringsverkets utredning finns skäl att utreda huruvida de nuvarande nivåerna inom vårdbidraget ger ett tillräckligt stöd till föräldrar med handikappade barn. Det anförda bör riksdagen med anledning av motionerna som sin mening ge regeringen till känna.

Vi är glada för detta, och vi tycker det är betryggande att utskottet har fullföljt folkpartiets initiativ, men det som är viktigt nu är att det verkligen händer någonting och att vi får se ett resultat. Det är en mycket viktig fråga för många familjer, framför allt familjer med diabetesbarn.

På grund av utskottets uttalande i detta betänkande har vi i denna fråga varken velat reservera oss eller skriva något särskilt yttrande, men jag vill ändå här ta upp frågan för att poängtera hur viktigt vi från folkpartiet anser att det är att få ett kvartsvårnadsbidrag infört.

Däremot tar vi upp en annan fråga när det gäller just vårdbidrag, och det är bedömningen av rätt till vårdbidrag. Vi anser – och tror oss ha rätt i att det verkligen är så – att bedömningen av rätten till vårdbidrag varierar mycket i olika delar av landet. Enligt vår uppfattning gäller detta i särskilt hög grad ansökningar om vårdbidrag för allergiker och diabetiker. Vi anser att de är i behov av särskild tillsyn och vård, bl. a. med tanke på kosthållningen under hela uppväxttiden för dessa kategorier av barn.

Barnläkarföreningen och dess barndiabetesgrupp har utarbetat rekommendationer för bedömningen av vårdbidragsbehovet för barn som har diabetes. Det finns riktlinjer utarbetade för försäkringskassorna, men det har visat sig att den praktiska handläggningen medfört mycket skilda ställningstaganden i olika delar av landet. Många barn som enligt barnläkarna borde ha vårdbidrag har fått avslag.

Jag vet att man arbetar efter en viss praxis när man bestämmer om vårdbidrag, men jag vet också att det inte alltid är så enkelt att följa praxis. Det måste på något sätt komma fram enhetliga regler att följa vid handläggning av sådana här fall.

Den utvärdering av försäkringskassornas tillämpning av bestämmelserna om vårdbidrag som för närvarande slutförs inom riksförsäkringsverket hälsar vi med tillfredsställelse. Vi tror att utvärderingen kunde ge underlag för en bedömning av olika åtgärder, som kan behöva vidtas för att åstadkomma en större enhetlighet i handläggningen.

Vi hoppas även att detta skall kunna leda till att man kan känna sig säkrare på att ha fått den rätta bedömningen. Vi tror att detta tillsammans med införandet av kvartsvårdsnadsbidrag kommer att betyda väldigt mycket i framtiden för barn som är allergiker eller diabetiker.

Med det anförda, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 6, 7 och 12.

Anf. 55 INGEGERD ELM (s):

Herr talman! Rätten till vårdbidrag för sjukt eller handikappat barn, som Kenth Skårvik alldeles nyss har talat om, utgår från barnets behov av vård och de merkostnader som detta kan orsaka. När ett sjukt eller handikappat barn avlider upphör därför också rätten till vårdbidrag. Inte enbart detta bidrag har en sådan konstruktion, utan samma princip gäller på många andra områden där stöd eller bidrag utgår. För den skull lämnas dock inte familjer och ensamstående personer helt utan stöd från samhället. Vi har dess bättre ett skyddsnät som är uppbyggt för att hjälpa personer i trångmål, i det här fallet de efterlevande som får ekonomiska problem.

Vi har tidigare menat och menar fortfarande att ekonomiska problem som uppstår i samband med dödsfall i sådana här fall får lösas med hjälp av de andra former av skyddsnät som finns i samhället. Det är av stort värde att det i dessa fall också finns arbetsmarknadspolitiska åtgärder att tillgå. Detta gäller inte enbart ur ekonomiska synpunkter utan också med tanke på den psykiska press som man utsätts för i en sådan här situation. Dessutom menar vi att socialtjänsten skall kunna träda in med stöd i sådana här fall.

Jag kommer att ta upp endast några få ärenden i det betänkande som vi nu har att behandla. Ulla Johansson har ju tidigare gått igenom huvudparten av frågorna i detta. Jag går nu över till att tala om ersättning för anhörigvård.

Det har sedan en hel del år tillbaka rests motionskrav om stöd till anhörigvårdare. I dessa motioner har olika lösningar anvisats. Folkpartiet har sedan länge begärt en ATP-grundande ersättning motsvarande sjukpenningbeloppets storlek, medan centern vill ha ett bidrag lika för alla.

Karin Israelsson har i dag framhållit att det stöd som utgår via landstingen inte överensstämmer med det krav som framförs i centermotionen. Det har dock under senare år i landstingen vuxit fram en form av ersättningar – man kan kalla dem för en form av lön – för anhörigvårdarna.

Det är klart att det är olika situationer. Det är helt annorlunda om man talar om möjlighet att vara ledig och få ett stöd några få dagar eller veckor i livets slutskede än om det gäller årtal. Jag tror också att det finns behov av rätt många slags stöd, inte enbart den form som Karin Israelsson förespråkar.

Anhörigvårdskommittén, som Karin Israelsson också talat om, har redovisat vad den kommit fram till, och kommittén ville inte att den ledighet som föreslås skall kopplas till någon rätt till ersättning från den allmänna försäkringen. Däremot anför anhörigvårdskommittén att det direkta stödet till anhörigvårdarna bör kunna förbättras i olika avseenden, t. ex. genom anställningsförfarande, möjligheter till regelbunden avlösning samt utbildning och psykosocialt stöd.

Vetskapen om den utveckling som pågår i kommuner och landsting och vetskapen om att kommitténs betänkande finns i departementet för beredning gör att jag tycker att det är välbetänt att riksdagen inte nu tar ställning för de krav som finns på området.

Därefter, herr talman, skall jag gå över till den del av socialförsäkringsutskottets betänkande som behandlar propositionen om ekonomiskt stöd till barnfamiljerna. Det gäller studiehjälpen.

Studiehjälpen är ett studiestöd som har till syfte att bidra till att täcka familjens kostnader för ungdomar som går i gymnasieskolan. Efter förstärkningar av studiehjälpen förra året utgår nu 400 kr. per månad plus ett inkomstprövat extra tillägg på mellan 200 och 600 kr. per månad. Ungdomar i den ålder det gäller, alltså upp till 20 år, räknas också in när det gäller bostadsbidrag och flerbarnstillägg, och de kan också få bidragsförskott. Det finns alltså ett flertal åtgärder även på det familjepolitiska området för den här gruppen.

Nu har vi att ta ställning till en väsentlig förbättring av studiehjälpen. I fråga om studiebidraget som är samordnat med barnbidraget – den saken har tidigare behandlats ingående här – föreslås nu samma höjning, alltså med 85 kr. till 485 kr. per månad från den 1 januari 1987. Därutöver skall studiehjälpen utgå under årets alla tolv månader. Den förändringen gör att bidraget höjs med omkring 30 % för helår.

Sammantaget innebär de här förändringarna en väsentlig förbättring av stödet till familjer med studerande ungdomar. I utskottet är vi till nästan 100 % eniga om att tillstyrka de förslag som finns i propositionen. De som mäter sig ur är moderaterna, som säger nej till höjningen av studiebidraget. Bengt Lindqvist sade tidigare i dag att moderaterna har valt andra och mindre effektiva former för stöd.

Vpk har en annan uppfattning när det gäller tidpunkten och storleken av höjningen, precis som när det gäller barnbidraget där vpk också reserverar sig och begär en indexreglering. Med samma skäl som tidigare framförts från talarstolen har vi yrkat avslag på det förslaget.

Dessutom vill vpk att det nya systemet med studiehjälp för samtliga månader skall gälla från den 1 juni i år, alltså sju månader tidigare än vad som föreslås i propositionen. Vi har av kostnadsskäl inte kunnat följa det förslaget från vpk.

Herr talman! Jag avslutar med att yrka bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan på samtliga punkter i betänkandet 22.

Anf. 56 SIRI HÄGGMARK (m) replik:

Herr talman! Vårt förslag när det gäller det förlängda studiebidraget är en konsekvens av att vi yrkat avslag på den föreslagna höjningen av barnbidraget. Vi anser att denna höjning av barnbidragen i stor utsträckning skulle få betalas av barnfamiljerna själva. Vi anser att det är bättre att vi gör det lättare för dessa familjer genom att ta hänsyn till deras lägre skatteförmåga och sänka inkomstskatten. Vi har gått med på en utökning till tolv månader. Det är alldeles utmärkt att de här familjerna får dessa 400 kr. i tolv månader. Det förslaget har vi alltså inte sagt nej till, utan bara till höjningen av det förlängda studiebidraget, och det är, som jag sade, en ren konsekvens av att vi yrkat avslag på förslaget om höjning av barnbidraget.

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

Anf. 57 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag hälsar med tillfredsställelse att Ingegerd Elm är öppen för flexibla lösningar när det gäller stöd för vård av anhöriga i hemmet. Jag tror att det är viktigt att vi försöker lösa denna fråga med olika angreppsvinklar. Landstingen har naturligtvis sitt ansvar. Kommunerna har också ett mycket stort ansvar, men även staten och riksdagen har ett ansvar genom att skapa en grundtrygghet i försäkringssystemet som ger anhörigvårdare en möjlighet att ställa upp i de fall det känns riktigt att göra det. Vi behöver den insatsen för att klara värden och omsorgen. Det är bara att hoppas att det här betänkandet inte kommer att ligga alltför länge i departementet. Förändringar i samhället går rätt snabbt, och vi är snart i behov av en ny utredning, om man inte gör någonting av det utredningsförslag som nu föreligger.

Anf. 58 KENTH SKÄRVIK (fp) replik:

Herr talman! Ingegerd Elm sade beträffande stödet till efterlevande föräldrar att man i dessa fall får vända sig till det sociala och att det är ett arbetsmarknadsproblem. Det är i och för sig riktigt, och det låter ju väldigt enkelt att göra på det sättet. Men det är lätt att sätta sig in i den situation som dessa föräldrar befinner sig i efter en sådan händelse, även om den var väntad. De har byggt upp sin tillvaro kring det här barnet när det gäller både bostad och ekonomi. Om Ingegerd Elm försöker sätta sig in i deras situation, tror jag att även hon förstår att det inte är så lätt att lösa problemen på det sätt som hon anger.

Vem har möjlighet att skaffa sig arbete dagen efter ett dödsfall? Hyran måste betalas precis som vanligt. Jag kan inte förstå att det skall vara så omöjligt att få med alla på att det här stödet får stå kvar ytterligare ett antal månader efter händelsen, så att familjen i lugn och ro kan reda upp sin tillvaro. Familjen kan då lösa både sina ekonomiska problem och kanske även sina arbetsmarknadsproblem, utan att man behöver vända sig till det sociala. Det är inte alltid så roligt att behöva göra det i en sådan här situation.

Anf. 59 MARGÓ INGVARSSON (vpk) replik:

Herr talman! Vpk:s förslag när det gäller familjepolitiken ifrågasätts inte. Jag konstaterar att så är fallet när det gäller vårt förslag om att studiehjälpen till gymnasieeleverna skall utgå redan denna sommar. Man håller med om att kraven är berättigade, att barnfamiljerna har en så svår ekonomisk situation

att det finns skäl att genomföra förbättringar. Däremot avvisas förslagen av kostnadsskäl.

Jag vill fråga Ingegerd Elm om hon inte någon gång funderat över den omfördelning av tillgångarna i samhället som skett sedan 1976. Vi har sett hur kommuner, landsting och staten fått mindre och mindre pengar i sina kassakistor, medan det privata näringslivet fått mer och mer pengar.

Vi kan också se den här fördelningen mellan människor i samhället. Vi har statistik som visar att fattiga människor blir fattigare och fattigare, samtidigt som de som redan är rika hela tiden blir rikare. Har Ingegerd Elm aldrig funderat på om vi i stället inte borde diskutera hur vi skulle kunna ändra på den rådande fördelningen i samhället så att vi skulle få råd att genomföra de berättigade förbättringar som behövs bl. a. för barnfamiljer?

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 60 INGEGERD ELM (s) replik:

Fru talman! Jag skall börja med Kenth Skärviks anförande, där han frågade: Vem kan skaffa sig ett arbete dagen efter det att ens barn har dött? Att man skall behöva göra det tycker jag låter mycket grymt, och jag sade inte alls så. Jag sade i stället att det alldeles säkert behövs flera olika åtgärder för sådana familjer. Ett aktivt stöd från arbetsförmedlingen till dessa föräldrar är en form av stöd. Jag har aldrig varit med om en sådan situation, men jag föreställer mig att man behöver en kurator och hjälp eventuellt för psykiska problem. Kanske får man lov att bli sjukskriven under en tid. Det håller jag inte alls för osannolikt. Därför menar jag att man inte löser problemet så enkelt att man låter bidraget fortsätta att utgå. Det krävs av samhället att det finns tillgång till stöd i alla olika former för familjer i en sådan här situation. Det kan också gälla möjligheter att få en mindre lägenhet. Man måste anpassa stödet efter varje speciell situation. Jag är inte beredd att ställa upp för de generella lösningar som här föreslås.

Jag är helt medveten, Siri Häggmark, om att ert ställningstagande är en följd av era andra krav i fråga om barnbidrag. Som jag sade är ni ensamma om den uppfattningen. Ni har inte kunnat övertyga vare sig väljarna i förra valet eller de folkvalda i denna kammare om att er lösning är den bästa. Förslaget att höja barnbidraget och även studiebidraget är det bästa för familjer med barn och ungdomar.

Anf. 61 KENTH SKÄRVIK (fp) replik:

Fru talman! Jag håller helt med Ingegerd Elm om att de här familjerna säkert behöver all den hjälp som Ingegerd Elm räknade upp. Det är just därför som vi vill att detta bidrag förlängs så att man i lugn och ro skall kunna ordna upp förhållandena. Om man inte har ekonomiska bekymmer dagen efter det att ens barn har dött, kanske man inte behöver använda de samhällstjänster som Ingegerd Elm räknade upp. De kommer att kosta oss betydligt mycket mer än om vi i stället lät familjerna behålla det ekonomiska stöd som de haft för handikappat barn för att reda upp situationen. Jag tycker att vårt krav är så oändligt litet och enkelt, samtidigt som det betyder så

oändligt mycket för de familjer som råkar ut för sådana här situationer. Därför borde kravet kunna stödjas av de andra partierna.

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

Anf. 62 SIRI HÄGGMARK (m) replik:

Fru talman! Ännu så länge är vi ensamma om det förslag som förs fram i vår reservation 15 angående höjningen av studiebidraget. Kanske har det varit informationsproblem. Men det tror jag att vi kan reparera. Möjligen är det så att vårt förslag är så enkelt att människor tror att det är betydligt svårare att genomföra. Därför har de kanske inte lyssnat på oss.

Nog är det väl ändå fortfarande så att det är bättre med avdrag än med bidrag – bidrag som faktiskt i stor utsträckning får betalas av föräldrarna själva.

Vi anser att barnfamiljernas ekonomi måste stärkas. Det är i konsekvens därmed som vi har avstyrkt förslaget i propositionen genom reservation 15. Vi följer upp vår motion i den delen.

Anf. 63 ALF SVENSSON (c):

Fru talman! Kan det finnas någon fråga som har stötts och blötts, hackats och malts under så många år och i så många sammanhang och av så många regeringar som just frågan om ekonomiskt stöd till barnfamiljer? Vi kan stapla undersökningar högviss – undersökningar som visar att föräldrar självklart vill ha den reella möjligheten att bestämma var och hur deras egna barn skall vårdas och fostras och att en stor procent av föräldrarna själva vill vårda och fostra sina egna barn.

Egentligen borde, litet skämtsamt uttryckt, alla i socialutskottet, precis som kardinaler när en påve skall väljas, låsas in och sitta inlåsta ända tills de kunde presentera ett anständigt familjepolitiskt förslag. Familjepolitiken är en kardinalfråga, som hanterats på ett minst sagt otillständigt sätt under många, många år. Och det är ju inga handlingens överdådigheter som krävs. Det krävs valfrihet.

För mig är det helt ofattbart att det i en demokrati över huvud taget kan existera, år efter år, så grav diskriminering av människor, och detta på ett så djupt personligt område som på barnomsorgens och familjepolitikens.

Fru talman! Jag anser det vara en ren skam i vår svenska demokrati att inte föräldrars självklara rätt att välja omsorgsform för sina barn respekteras. Vill föräldrar ha daghemsp plats för sina barn, skall de givetvis ha daghemsp plats. Vill föräldrar ha familjedaghemsp plats åt sina barn, så skall de givetvis få detta – och helst kunna välja själva. Vill föräldrar vårda och fostra sina barn i egen regi, skall de rent praktiskt-ekonomiskt också kunna göra detta. Man kan inte det i dag.

Nuvarande familjepolitik står i uppenbar strid med portalparagrafen i socialtjänstlagen, som säger att lagens tillämpning skall bygga på respekt för människors medbestämmanderätt och integritet.

I dag råder barnomsorgsförmynderi. I dag får en del föräldrar som vill vårda och fostra sina egna barn finna sig i att leva under existensminimum. Man får helt sonika inte socialbidrag om föräldrarna inte, och jag citerar ett utslag från regeringsrätten, "haft annat skäl för sin underlåtenhet att söka förvärvsarbete än att vilja vårda och fostra barnen själva". Regeringsrätten anser att socialnämnden genom att med förtur anvisa daghemsp latser för

barnen har "fullgjort sin skyldighet att lämna erforderligt bistånd enligt § 6 i socialtjänstlagen". Fru talman! Jag tycker detta är ett horribelt synsätt.

Nu hörs det och märks det av och till vissa nya signaler från socialdemokratiskt håll – och fattas bara annat! Dagens ekonomiska stöd till barnomsorgen gynnar ju i synnerhet grupper inom SACO och TCO på LO-kollektivets bekostnad. Om jag inte missuppfattade det, hörde jag tidigare i dag Evert Svensson uttrycka sig så här: Vi socialdemokrater vill inte se rikemansbarn och fattigmansbarn gå åt skilda håll när det gäller barnomsorgen. Ja, i dag är det ju så att det är rikemannens barn som går till kommunens barnomsorg och fattigmannen – om man nu skall använda den vokabulären – som får bekosta det hela.

Jag hoppas att socialdemokraterna i socialutskottet och även här i kammaren följt vad LO-tidningen skrivit på sistone i just denna fråga.

I LO-tidningen för den 18 april i år kunde man läsa om en socialdemokratisk kvinna på, som hon uttrycker det, gräsrotsnivå. Hon konstaterar att det faktum att folk står i daghemskö inte betyder att de till varje pris vill ut och jobba. Samma artikel slutar: "Det är de som börjar göra facklig eller politisk karriär som rättar in sig i leden och anammar den officiella familjepolitiken."

Är ut och är in har vi fått höra – både härifrån riksdagen och givetvis också ute i kommunerna – att kön till daghemmet skulle vara en säker mätare på efterfrågan på daghemsplatser. Det är givetvis ett direkt ohederligt resonemang.

Alla i den här kammaren vet att vårt skattesystem och våra bidragsbestämmelser utgår från att hushåll skall ha två inkomster. Det är väl då givet att det blir efterfrågan på daghemsplatser.

I samma nummer av LO-tidningen som jag citerat ur uttalar sig Anders Leion. Jag skulle tro att många av oss känner igen hans namn från många års familjepolitiska debatter. Nu säger Anders Leion, som tidigare drev linjen att barnomsorgen skulle byggas ut i Sverige, att hans inställning till socialdemokraternas familjepolitik svängt. Han säger: "Detta framför allt därför att dagens system är så fruktansvärt orättvist". Han fortsätter: "Jag förstår inte vem som skulle förlora på mer valfrihet."

Det begriper nog ingen. Eller finns det någon här i kammaren som begriper det? Jag kan omöjligt fatta att socialdemokrater och andra år ut och år in försvarar odiskutabla orättvisor. Vad är det för solidaritet?

I höstas fattade socialdemokrater, folkpartister och kommunister beslut om att alla skall ha tillgång till samhällets barnomsorg före 1991. Det var ett mycket märkligt beslut. Med folkpartiets benägna bistånd beslutades att samhällets viljeinriktning och samhällets resurser skall satsas på den omsorg som samhället består med. Den mest elementära liberala position – om jag förstått något av liberalismen – måste väl vara att gå ut och fråga föräldrarna hur man vill ha barnomsorgen ordnad och sedan från samhällets sida se till att satsa på den barnomsorg som föräldrarna önskar och vill ha. Folkpartiet har varit överförmynderiets mest pålitliga supportrar på det här området under åren. Det är obegripligt – enligt mitt sätt att se – att liberaler kunnat hamna så snett.

Statsminister Ingvar Carlsson yttrade i sin regeringsförklaring: "Alla barn över ett och ett halvt år skall ha rätt till plats i daghem eller familjedaghem

senast år 1991." Det är ett känt socialdemokratiskt, för att inte säga socialistiskt, synsätt.

Det rimliga hade givetvis varit att slå fast att alla barn, både under och över ett och ett halvt års ålder, i görligaste mån skall ha rätt till sina föräldrar och att föräldrarna skall ha rätt till sina barn. Det är inte heller barnen som kräver rätt till daghems- eller familjedaghemsp plats. Det kräver föräldrar, och det tvingas många föräldrar att kräva.

Fru talman! Våra förslag innebär kortfattat följande.

Ge människor rätt att tudela inkomsten vid deklarations- och beskattningstillfället för dem som så önskar. Begränsa överföringen i det sammanhanget till fyra basbelopp, dvs. ca 90 000 kr. Vi känner allesammans till parollen "hälften kvar", som haft god PR med sig. Jag skulle vilja travestera den och säga: Hälften var.

Vi i kds vill också att en beskattad vårdlön på 10 % av basbeloppet införs för alla med ett barn i förskoleåldern. Det innebär i nuläget 2 330 kr. I familjer med flera förskolebarn skall vårdlönen utgå med 50 % av vårdlönen för övriga barn. Vårdlönen skall utbetalas till den förälder som har lägst inkomst och berättiga till ATP.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 10, 11 och 13.

Anf. 64 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Fru talman! I början av sitt inlägg talade Alf Svensson för valfrihet. Han sade: Föräldrar som vill ha plats på daghem skall få det. Föräldrar som vill ha plats hos familjedaghem skall få det. Föräldrar som själva vill vårda sina barn skall ha den möjligheten.

I slutet av sitt anförande gick han emellertid till angrepp mot det beslut om den fortsatta utbyggnaden av barnomsorgen som fattades i höstas. Men det beslutet innebar, i den del som folkpartiet stödde, precis det som Alf Svensson själv ställer sig bakom, nämligen att vi skall skapa valfrihet för föräldrarna. Beslutet hade denna och ingen annan innebörd, och det var exakt vad folkpartiet i höstas uttalade sig för.

Jag tycker att Alf Svensson skall sluta med att ge en felaktig information om folkpartiets ställningstagande. Under lång tid har vi nu från kds fått höra att vi vill ha tvång, obligatorisk vistelse på daghem för samtliga barn och alla möjliga konstigheter.

Det enda folkpartiet sade i samband med beslutet i höstas var att det skall finnas valfrihet för föräldrarna. Olika former av barnomsorg skall kunna existera bredvid varandra, och det skall finnas ett brett utbud. Detta är folkpartiets politik!

Anf. 65 ALF SVENSSON (c) replik:

Fru talman! Jag minns mycket väl hur Daniel Tarschys inledde sitt anförande i december, när denna fråga var på tapeten. Han var utomordentligt kritisk mot att det inte fanns ekonomiska beräkningar av vad utbyggnaden skulle kosta. Likväl stödde han den. Han var alltså beredd att satsa samhällets begränsade resurser på en utbyggnad av samhällets barnomsorg. Om man så öppnar kanalerna till samhällets barnomsorg, kommer det inte att finnas resurser kvar för att skapa den valfrihet som Daniel Tarschys efter

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

beslutet har pläderat för – det borde vara uppenbart även för Daniel Tarschys.

Det rimliga, Daniel Tarschys, måste vara att man, som jag sade i mitt anförande, går ut och efterfrågar vilken omsorg det är som föräldrarna vill ha och sedan bestämmer sig för en eventuell utbyggnad av samhällets omsorg. Det skulle ju, hör och häpna, kunna hända att man vid en sådan undersökning kommer fram till att vi på många håll redan har byggt ut samhällets barnomsorg tillräckligt. Det är bara det att vi inte vet vad folk egentligen efterfrågar, eftersom ni inte vill ställa er bakom denna undersökning.

Jag erinrar mig naturligtvis folkpartiets beteende och beslut i dessa frågor – det finns ju en kontinuitet. Ni har tidigare varit gränslost starkt emot att satsa på att föräldrar själva skall vårda och fostra sina egna barn. I valrörelsen 1985 yttrade Bengt Westerberg i tidningen "7 dagar": "Det största hindret för en ny borgerlig trepartiregering är att centerpartiet vill ge stöd åt de hemarbete-
tande." Var fanns valfriheten den gången?

Anf. 66 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Evert Svensson har anmält att han begärde replik i den förra replikomgången. Han får i stället ordet för replik nu.

Anf. 67 EVERT SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ville till Alf Svensson replikera att vi är mycket väl medvetna om de svårigheter som LO-familjerna har. De beror främst på deras besvärliga arbetstider. Vi räknar med att det skall reda upp sig när det blir full behovstäckning. Det finns andra åtgärder som behöver vidtas.

Jag begärde också ordet för att återge vad som sades i tidningen Vi Föräldrar, nr 5 år 1985. Jag förmodar att kds inte har ändrat sin politik särskilt mycket sedan dess. I en jämförelse mellan kds och andra partier skriver tidningen att kds program är bäst för högavlönade och en katastrof för ensamstående. Det är klart att vi inte vill ha en sådan politik.

Anf. 68 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Fru talman! Alf Svensson säger att de som vill ha plats på daghem skall få det och de som vill ha plats hos dagmamma skall få det. Därmed ställer han ju sig bakom samma principer som vi. Men när vi ställer oss bakom dessa principer, då blir Alf Svensson mycket missnöjd och kräver en omfattande kalkyl över hur mycket detta skall kosta. Sanningen är den, Alf Svensson, att det vet man inte bestämt. Vi vet nämligen inte exakt vad familjerna efterfrågar.

Vår tanke är att familjerna skall få det de efterfrågar. Det skall finnas en sådan barnomsorg i samhället att efterfrågan kan tillfredsställas. Det är detta krav folkpartiet har ställt sig bakom.

Alf Svensson säger också att vi har varit motståndare till att föräldrarna själva tar hand om sina barn. Det är inte alls sant. Alf Svensson vet mycket väl att folkpartiet under en följd av år har framfört förslag om småbarns-tillägg, som syftar just till att ge alla föräldrar större möjligheter att själva ta hand om sina barn.

Men när vi utformar barnomsorgen måste vi samtidigt ta hänsyn till samhällets realiteter, till hur arbetsmarknaden ser ut. Vi vet att det övervägande flertalet av alla småbarnsmammor och småbarnspappor förvärvsarbetar i dag. Vi måste se till att vi utformar barnomsorgen så att den svarar mot den faktiska efterfrågan och de faktiska behoven.

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

Anf. 69 ALF SVENSSON (c) replik:

Fru talman! Först till den gode Evert Svensson: Jag vet att Evert Svensson älskar att citera ur tidningen Vi Föräldrar. Den tidningen har emellertid gjort en fullständigt felaktig analys. Detta har man tillstått på tidningens redaktion. Använd därför inte den analysen fortsättningsvis, Evert Svensson. Den innehåller falska uppgifter. På den tidningen klarade man inte av att räkna ut hur vårt förslag slår. Jag skall inom kort förse Evert Svensson med den uträkning som riksdagens utredningstjänst har gjort, och jag hoppas att Evert Svensson efter läsningen av den är lika mån om att presentera vårt förslag och jämföra det med det som kommer från hans eget parti.

Det handlar naturligtvis inte bara om arbetstider för LO-kollektivet i det här sammanhanget. Det är helt enkelt så – det vet Evert Svensson, och det framgick av mitt citat från LO-tidningen – att det finns gott om LO-familjer som själva vill vårda och fostra sina barn. De har den önskan, oavsett arbetstiden. Dessutom finns det gott om LO-familjer där en av föräldrarna inte kan få arbete, exempelvis i glesbygden. Vad får de? Jo, de får på grund av socialdemokraternas politik vara med och betala barnomsorgen för SACO- och TCO-grupperna. Det är ju därför Anders Leion, som det socialdemokratiska partiet tidigare anlitade på det här området, tycker att det är så oerhört orättvist och t. o. m. säger i artikeln att han gärna skulle vilja skriva en artikel med rubriken Tack för en miljon!. Det tycker han sig ha fått, som har ett antal barn i barnomsorgen.

Fru talman! Daniel Tarschys sade att vi inte vet vad familjerna efterfrågar. Nej, men det kan vi väl ta reda på. Om vi verkligen är måna om valfrihet och måna om att använda de begränsade resurser som står till buds, då är det väl en självklar liberal utgångspunkt att man först skall ta reda på hur föräldrarna vill ha sin barnomsorg ordnad och sedan anpassa barnomsorgen efter detta. Det trodde jag var närapå ett axiom för en liberal.

Anf. 70 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Det brukar betraktas som en förmån eller åtminstone som högre status att vara placerad bland de första på talarlistan i en debatt. Å andra sidan finns det uppenbara fördelar med att vara placerad långt ner på talarlistan, eftersom man då i slutet på debatten börjar få litet perspektiv på den.

Det har varit en intressant diskussion. När jag lyssnade till debatten i den inledande s. k. utskottsrundan och även till den debatt som oppositionspartierna förde med statsrådet, blev jag litet konfunderad. Ömsom säger man från de borgerliga partierna: Se, nu börjar socialdemokraterna närma sig de borgerliga partierna i familjepolitiken! Men i nästa andetag säger man att socialdemokraterna bara kör med samma gamla visa och är lika ideologiskt blockerade som tidigare. Eller också menar man att socialdemokraterna inte

har några idéer och att allt som vi har åstadkommit på familjepolitikens område beror på att borgerligheten har drivit socialdemokraterna framför sig. Samtidigt säger man att man inte vill ha någon utsträckt hand, eftersom samtal om familjepolitiken bara förs på regeringspartiets villkor. Man måste alltså fråga sig: Förs det en dialog mellan socialdemokraterna och borgerligheten i familjepolitiken? Vpk anser uppenbarligen att vi för en dialog, för partiet oroas över den utsträckta handens politik gentemot borgarna och vill vara med. Jag tycker emellertid att det här riksdagsåret har visat att vpk inte är så mycket att hålla i handen i alla lägen.

För vi således en dialog eller inte? Jag tycker att vi i ärlighetens namn skall erkänna för varandra att det finns saker i familjepolitiken som vi aldrig kan bli överens om. Det handlar mycket riktigt om ideologiska motsättningar. Det behöver man inte beskriva med ett negativt uttryck som ideologisk blockering. De ideologiska motsättningarna är ju egentligen den grund på vilken vi bygger själva det faktum att vi har olika politiska partier i denna kammare.

Familjepolitiken kan också tyckas vara svår. Jag tror att vi allihop tycker att det är svårt att förenkla debatten om familjepolitiken på det sätt som vi vill för att göra den begriplig. Det beror på att den består av så många olika element, som var för sig kan ha olika effekter. Inte minst för den vanliga barnfamiljen kan det bli svårt att överblicka vad den ena eller den andra åtgärden får för effekt. För att i någon mån strukturera – som det så fint heter på vårt politiska fikonspråk – debatten om familjepolitiken, skulle jag vilja dela upp den i fyra delar.

Den första delen i familjepolitiken och naturligtvis den mest grundläggande, är att vi för en rättvis fördelningspolitik i det här landet. Det glöms ofta bort att en rättvis fördelningspolitik är grunden för en bra familjepolitik. Fördelningspolitiken medför t. ex. en löneutveckling, en skattepolitik och en inflationsbekämpning som är till stöd för i första hand dem som lever på marginalen. Ju fler munnar som dessa har att mätta, desto besvärligare har de det naturligtvis.

Den andra delen är att vi har ett familjeekonomiskt stöd som är kopplat till barnen. Barnbidragen är de generella stöden, bostadsbidragen är de selektiva. Låt mig i detta sammanhang säga – kanske framför allt till Daniel Tarschys – att det mycket riktigt finns många tvivelaktiga marginaleffekter när det gäller bostadsbidragen på sikt. De är också mycket tvivelaktiga ur jämställdhetssynpunkt. Men de är ju – som Bengt Lindqvist här mycket tydligt utvecklade – så starkt selektiva att vi i dagens situation måste ha dem kvar.

Det tredje inslaget i vår familjepolitik är en försäkring kopplad till föräldraskap och arbete. Det är alltså en försäkring som tar hänsyn till det faktum att man som förälder behöver vara borta från arbetslivet på hel- eller deltid under den tid som man har småbarn.

Det fjärde inslaget är en trygg och bra barnomsorg – men den skall ju diskuteras senare här i dag.

Detta är en politik som har utkristalliserat sig under de senaste 15–20 åren. Det är viktigt att framhålla att det har skett samtidigt med en annan stor förändring i det svenska samhället, nämligen att drygt 1 miljon kvinnor har

gått ut på arbetsmarknaden. Vi har totalt fått en politik som gynnar jämställdheten, inte bara på arbetsmarknaden, en politik som är utformad med hänsyn till individuellt självständiga människor, både när det gäller skattesystem och när det gäller socialförsäkringssystem. Det är alltså en familjepolitik som har vuxit fram i takt med att vi fått ett mer jämställt samhälle.

Det är visserligen mycket som återstår. Men det finns, såvitt jag kan se, ingenting som motiverar att vi nu, när vi har kommit så här långt, skulle föra in ett sådant nytt element i det familjepolitiska systemet som ett vårdnadsbidrag skulle utgöra. Det är fråga om ett bidrag som inte är kopplat till barnen och inte är kopplat till inkomstbortfallet. Det är någonting så totalt nytt, även internationellt sett, som att samhället skulle betala föräldrar för att ta hand om egna barn.

Men det är egentligen inte heller det jag vänder mig emot, utan det faktum att de förslag till vårdnadsbidrag som vi hittills har sett innebär ett bidrag av den storleksordningen att det bara är vissa föräldrar som kan använda sig av det. Och då vet vi ju hur det blir – jag tycker att det vore ohederligt att försöka sticka under stol med det. Vi vet att det blir kvinnorna och inte männen som förväntas använda sig av detta bidrag. Och inte nog med det. Vi vet att det blir vissa kvinnor – och inte de ensamförsörjande kvinnorna eller de kvinnor som är gifta med lågavlönade män – som kan utnyttja detta bidrag.

Jag förstår egentligen inte varför vi då skulle träta om det som vi aldrig kan bli överens om. Det kan vara mera meningsfullt att göra det i en valrörelse. Men om det skall bli en dialog i den här kammaren, så borde den gå ut på att vi försöker hitta en minsta gemensam nämnare. Och då vill jag hålla med om vad familjeministern redan har sagt, nämligen att vi nu har bestämt oss för att bygga ut barnomsorgen för valfrihetens skull – som också Daniel Tarschys här senast har understrukt. Barnbidraget börjar bli hyfsat. Och även om vi behöver låta barnbidraget följa med i kostnadsutvecklingen, så är det ganska okomplicerat rent tekniskt att göra det. Vad vi behöver är alltså ett ökat ekonomiskt utrymme.

Då återstår vad Bengt Lindqvist kallade mer tid för sina barn. Rosa Östh tyckte att det var befriande att höra det uttrycket från en socialdemokratisk minister. Om det kan glädja Rosa Östh ytterligare, så kan hon få höra det från en socialdemokratisk kvinnoförbundsordförande också. Visst skall vi hjälpa föräldrarna att få mer tid för sina barn.

Men att påstå att man aldrig någonsin har hört det förut från en socialdemokratisk minister och att genast säga att nu talar minsann även socialdemokraterna om vårdnadsbidrag – det tycker jag faktiskt är att föra debatten på ett ganska primitivt sätt. Men Rosa Östh är inte den första centerpartist som gör det.

För oss socialdemokrater blir det då tämligen självklart att det är genom att bygga ut föräldraförsäkringen som vi skall ge föräldrar och barn mer tid tillsammans. Och jag vill påpeka inom parentes, fru talman, att det viktigaste naturligtvis är att vi får sex timmars arbetsdag. Men det är en fråga som har större politisk, facklig och ekonomisk dimension och som inte ligger inom den domvärjo som det i dag gäller. Skall man tala om mer tid för föräldrar och barn tillsammans, så måste man emellertid också nämna sextimmarsdagen.

Om vi nu håller oss till de rena familjepolitiska åtgärderna, är det således inom föräldraförsäkringen som nästa rejäla förslag och beslut måste komma. Vi har stått och stampat med de nio plus tre månaderna alldeles för länge. Vi har kommit en alldeles för kort bit på vägen när det gäller att få också männen att utnyttja möjligheten att dela vårdansvaret. Vid en utbyggd föräldraförsäkring bör också diskuteras hur man skall kvotera eller hitta någon annan form av positiv särbehandling eller stimulans för männen att utnyttja föräldraförsäkringen.

Den senare delen av dagens debatt visar att just diskussionen om föräldraförsäkringens utformning och konstruktion är mycket teknisk och att det finns många olika framkomstvägar.

Det finns dock huvudsakligen tre målsättningar för en utbyggd föräldraförsäkring: För det första skall den bli rättvis ur fördelningspolitisk synpunkt. För det andra skall alla kunna utnyttja den och för det tredje skall män och kvinnor uppmuntras att dela på ledigheten.

Jag har svårt att se hur dessa målsättningar skulle kunna uppfyllas på något annat sätt än genom utbyggnad enligt inkomstbortfallsprincipen. Jag är också beredd att föra en dialog om denna fråga. Med den utgångspunkten kanske man kan säga att den dialog som eventuellt har påbörjats här i dag kan fortsätta.

I detta anförande instämde Sylvia Pettersson och Ewa Hedkvist Petersen (båda s).

Anf. 71 DANIEL TARSCIIYS (fp) replik:

Fru talman! Det fanns en hel del sympatiska jämställdhetstankar i Maj-Lis Lööws anförande men också några gåtfulla inslag. Jag skall be att få ta upp gåtorna.

Det gäller först bostadsbidragen. Maj-Lis Lööw nämnde att det finns en hel del problem med bostadsbidragen från jämställdhetssynpunkt med de tröskeffekter, eller marginaeffekter, som uppstår. Hon sade att detta stöd är så selektivt att det måste bevaras – det var hennes enda argument. Men problemet är ju att det är selektivt. Socialdemokraterna brukar – jag vill påminna Maj-Lis Lööw om det – slå vakt om en generell välfärdspolitik och inte om en selektiv välfärdspolitik. Det enda argument som Maj-Lis Lööw anförde för att slå vakt om bostadsbidragen och höja dem, som regeringen föreslår, var inte ett så starkt argument, om jag får uttrycka det försiktigt.

I fråga om vårdnadsbidraget sade Maj-Lis Lööw att det inte är relaterat till barnen. Hon har nog läst folkpartiets motion ganska illa, för vårt förslag är totalt relaterat till barnen och inte till någonting annat. Vi föreslår 4 000 kr. per barn i ett första skede, och syftet är just att ge föräldrarna mera tid för sina barn.

Maj-Lis Lööw sade att man skall ge föräldrarna mera tid för sina barn, men det får tydligen inte åtföljas av några som helst pengar. Jag frågar mig: Hur skall det gå till att ge föräldrarna mera tid för sina barn? Om vi vill se till att småbarnsföräldrar kan arbeta mindre och ägna mera tid åt sina barn måste vi hitta någon form av ersättning för detta. Det är precis det som folkpartiet vill göra med sitt vårdnadsbidrag. Maj-Lis Lööw förklarade ändå att förslaget är

reaktionärt och felaktigt från alla synpunkter.

Den dialog som Maj-Lis Lööw gärna vill föra skulle tjäna på om hon dels tog del av våra förslag, dels ville sakligt bemöta vår tanke att man måste ta fram en ersättning för att föräldrarna skall kunna få tid att ta hand om sina barn. Det förslag som vi har framfört är ett jämlikt förslag, och det innebär lika mycket pengar till alla föräldrar. Går man vägen via föräldraförsäkringen innebär det åtta gånger mera till en del föräldrar och åtta gånger mindre till andra – det är ett ojämnt förslag.

Anf. 72 ROSA ÖSTH (c) replik:

Fru talman! Jämställdhet enligt Maj-Lis Lööw är att kvinnor och män skall kunna förvärvsarbeta på lika villkor. Så långt är vi överens, men där slutar tyvärr enigheten oss emellan.

Jämställdhet enligt Maj-Lis Lööws syn är tydligen inte att föräldrar skall ges reella möjligheter att ta hand om sina barn på det sätt som de önskar.

Jag har haft på känn att Socialdemokratiska kvinnoförbundet, med Maj-Lis Lööw i spetsen, har varit oroat över den nya ton som har kommit från en del socialdemokratiska politiker på sistone. Kvinnoförbundet har kämpat envetet mot att alla föräldrar skall ges en reell möjlighet att få mer tid för sina barn. Lika envetet har man kämpat mot att kvinnorna, som ändå utför arbetet med att ta hand om barn och familj, skall få en ersättning för det. Lika envetet har man kämpat mot att de kvinnor som i dag saknar en social grundtrygghet på grund av att de inte har ett förvärvsarbete ändå skulle kunna få denna trygghet. Jag tror att det finns anledning för det Socialdemokratiska kvinnoförbundet att ompröva sitt jämställdhetsbegrepp, för det är inte i överensstämmelse med vad moderna människor är betjänta av.

Anf. 73 GÖTE JONSSON (m) replik:

Fru talman! Maj-Lis Lööw söker på samma sätt som tidigare talare från socialdemokraterna gömma sig bakom föräldraförsäkringen. Hon säger att en utbyggd föräldraförsäkring löser alla problem.

Evert Svensson⁵ talade om vad en utbyggd föräldraförsäkring utifrån nuvarande principer skulle kosta. Han konstaterade att detta är ett problem om man tar månad för månad.

Vi har tidigare varnat för de orättvisor som ett utbyggt föräldraförsäkrings-system grundat på inkomstbortfallsprincipen innebär. Jag måste fråga: Anser Maj-Lis Lööw att det är rimligt att de som har en god inkomst när de får barn också, enligt denna princip, skall ha en god inkomst under den tid de är hemma och vårdar barnet, under det att de som inte har någon inkomst alls i princip får ingenting eller mycket låg ersättning? Det är orimligt, menar vi, att bygga ut föräldraförsäkringen utifrån principer som skapar så stora orättvisor.

Det ligger också en fara i den här diskussionen. Maj-Lis Lööw pekar på orättvis fördelning och brister när det gäller vardnadsersättningen. Man löser inte problemet med den orättvisa fördelningen mellan olika familjer genom att ta ett litet steg mot en förbättrad föräldraförsäkring. Orättvisorna står kvar.

Vårt skattesystem bidrar faktiskt, Maj-Lis Lööw, till dessa orättvisor. Vårt

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

system för barnomsorg bidrar till dessa orättvisor. Detta kan inte lösas genom utbyggnad av en viss del av föräldraförsäkringen.

Det är beklämmande att Socialdemokratiska kvinnoförbundets ordförande har en så begränsad syn på jämställdhet. Hon misstror helt enkelt att kvinnor och män, fria inom ramen för familjeintegriteten, själva skall kunna bestämma vad som är bra för familjen och barnen. Om en av föräldrarna vill vara hemma och ta hand om barnen då barnen är små är det inte i strid med jämställdhetsprincipen. Det är snarare på det sättet, att om föräldrarna kommer överens om denna arbetsfördelning, ligger den mycket väl i linje med en riktig jämställdhetssyn. Det är detta som är grunden till den felaktiga inställning som socialdemokraterna hitintills har byggt familjepolitiken på. Man utgår från att det är politiker som skall styra, därför att enskilda människor inte förstår sitt eget bästa. Jag vill än en gång understryka att utbyggnad av föräldraförsäkringen med en, två eller tre månader utifrån inkomstrelaterade principer sannerligen inte löser de övergripande orättviseproblem som finns inom familjepolitiken i dag.

Anf. 74 ALF SVENSSON (c) replik:

Fru talman! Om jag uppfattade Maj-Lis Löow rätt är hennes huvudsakliga invändning mot vårdnadsbidrag att det rör sig om för små summor. Det skulle leda till, sade Maj-Lis Löow, att enbart vissa föräldrar kan använda sig av det.

Det rimliga och logiska borde då vara att Maj-Lis Löow föreslår ett högre vårdnadsbidrag. Jag tror inte att det skulle vara så förfärligt svårt att få andra partier att ställa sig bakom ett sådant förslag. Trots allt är ju varenda krona i de förslag som läggs fram här av olika partier en löneförhöjning i jämförelse med den situation som nu råder. Nu är ju lönen noll kronor för den arbetsinsats som görs.

Det sorgliga är, precis som Göte Jonsson var inne på, att man bakom Maj-Lis Löows anförande märker inställningen att vård och fostran av egna barn är någonting man skall befria människor från. Först när man klarat av det råder något slags jämställdhet.

Anf. 75 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Fru talman! Jag vill göra fyra korta kommentarer till de repliker som jag fick på mitt anförande.

Det är sant, Daniel Tarschys, att detta med bostadsbidragen talar emot den generella välfärdspolitiken. Det är den invändning jag har. Det skulle emellertid, precis som Bengt Lindqvist visade på, få förödande konsekvenser för många barnfamiljer om vi tog bort bostadsbidraget. De behöver det här bostadsbidraget i dag. De tröskeffekter som uppstår har också en oviss inverkan på jämställdheten.

Jag vill också konstatera att vi införde det selektiva bostadsbidraget i den form det har i dag i slutet av 1960-talet. Uppenbarligen har det inte lett till någon konserverande effekt på könsrollerna, som man skulle kunna befara. Kvinnorna har tydligen funnit andra värden än att räkna på dessa tröskeffekter när de gått ut på arbetsmarknaden. Under den här tiden har ju det stora tillskottet av kvinnor på arbetsmarknaden kommit till.

Folkpartiet säger att det egentligen bara vill ha ett förhöjt barnbidrag under småbarnsåren. Så är det ju mycket riktigt, och så har också jag sett det. Jag har egentligen aldrig förstått varför ni kallar det för vårdnadsbidrag, annat än för att bättre passa in i den borgerliga fällan.

Rosa Östh säger att föräldrarna skall ges reella möjligheter att ta hand om sina barn. Det är klart att skillnaden mellan oss består däri att vi ser så olika på vilka förutsättningar som måste gälla för att också männen skall få reella möjligheter och verkligen tycka att de vill utnyttja dem. Jag tycker dock att det är litet orättvist när Rosa Östh säger att det socialdemokratiska kvinnoförbundet alltid har kämpat emot att föräldrarna skall ha mer tid för sina barn. Är det några som har kämpat för det så är det väl vi, ända sedan 1972 har vi slagits för sex timmars arbetsdag.

Jag tycker faktiskt att vi tillsammans borde kunna konstatera, att om vi skall ha ett familjeekonomiskt stöd som leder till jämställdhet, måste det också utformas så att männen kan utnyttja det. För Göte Jonsson är jämställdhet att kvinnor stannar hemma för 6 000 kr. om året. För mig är jämställdhet att männen bereds möjlighet att vara hemma. Men Göte Jonsson tycker att det är orättvist att de får ersättning för inkomstbortfallet, så att de kan utnyttja den möjligheten.

Alf Svensson talade om vårdnadsbidrag och trodde att jag skulle kunna gå med på ett sådant om det bara blev ett högre belopp. Jag pläderar för högre summor i form av ersättning för inkomstbortfallet, men det tyckte Göte Jonsson var för dyrt.

Anf. 76 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Fru talman! Självfallet kan man inte ta bort bostadsbidragen i ett svep. Det har ingen föreslagit. Vi har sagt att man borde börja det mödosamma arbetet med en avtrappning och frysa bostadsbidragen på nuvarande nivå och ersätta dem med andra stödformer. Då kan man långsamt bli kvitt de besvärande marginaleffekterna. Frågan är bara vilken viljeinriktning man har. Men socialdemokraterna höjer i stället bostadsbidragen, utvidgar förmånerna och skapar därigenom ytterligare problem för framtiden. Frågan är: Åt vilket håll skall vi gå – skall vi främja jämställdheten eller skall vi motverka den? Det är där jag efterlyser ett annat ställningstagande från Maj-Lis Lööws sida.

När det gäller vårdnadsbidraget har vi aldrig lagt någon prestige i frågan om namnet. Vi kan kalla det vårdnadsbidrag, småbarnstillägg eller vad som helst. Det viktiga är att vi får till stånd ett ekonomiskt stöd till småbarnsföräldrar så att de kan ägna mer tid åt sina barn. Jag tycker nog snarare att det är socialdemokraterna, och kanske särskilt kvinnoförbundet, som har lagt prestige i frågan om namnet.

Anf. 77 ROSA ÖSTH (c) replik:

Fru talman! Jag vill säga till Maj-Lis Lööw att man kommer ingenvart med förslag som man tror kan förverkligas om 10–15 år. Det är väl då bättre att man verkar för sådana åtgärder som kan underlätta för de grupper som är mest betjänta av en sextimmarsdag. Det skulle man alltså göra om man stödde vårt förslag om vårdnadsersättning. Resultaten av allt fler undersökningar understryker att småbarnsföräldrar i dag inte anser att deras behov är

tillgodosedda enbart genom tillgång till kommunal barnomsorg.

Så ännu en gång till jämställdhetsfrågan. Tror Maj-Lis Lööw att en ensamstående mamma med lång arbetstid och kanske också lång restid, som efter arbete och resa skall ta hand om sitt barn på ett bra sätt, skulle anse att jämställdheten bromsas upp om hon skulle få en möjlighet att förkorta sin arbetstid genom att hon fick ersättning genom vårdnadsbidrag?

Anf. 78 GÖTE JONSSON (m) replik:

Fru talman! Det var inte jag som sade att det blev för dyrt, Maj-Lis Lööw. Det var Evert Svensson som varnade för vårdnadsersättningens konsekvenser och räknade upp hur dyrt det skulle bli. Det finns, menar jag, ingen konsekvens i socialdemokraternas resonemang. Den ene talaren säger att vi skall lösa alla problem med hjälp av vårdnadsersättningen. Den andre talaren säger att det blir ganska dyrt det. Det är därför jag varnar: Lita inte för mycket på vårdnadsersättningen! Den löser inte problemen.

Maj-Lis Lööw sade att Göte Jonssons jämställdhet innebär att kvinnan skall stanna hemma för 6 000 kr. under det att mannen inte skall stanna hemma alls. Det har jag inte sagt. Vår familjepolitiska jämställdhet utgår ifrån den naturliga förutsättningen att man och kvinna har precis samma värde: det är man och kvinna som avgör vem som skall arbeta och vem som skall stanna hemma. Vår politik går ut på att man skall ha samma ersättning oavsett vem som stannar hemma. Vår politik på det här området bygger på en riktig skattepolitik, vårdnadsersättning och, om båda vill förvärvsarbeta, valfrihet i barnomsorgen. Maj-Lis Lööw bygger sin politik på helt andra premisser och säger att här gäller det att tvinga den och den att stanna hemma.

Om man bygger ut föräldraförsäkringen så som Maj-Lis Lööw förordar enligt inkomstbortfallsprincipen – får makarna innan familjen skaffar sig barn kontakta försäkringskassan för att se hur de skall klara det ekonomiskt. Det kan liksom inte vara meningen – det är inte riktigt naturligt. Det gäller då att se till att man har så höga familjeinkomster som möjligt när man får första barnet. Sedan gäller det att se till att man får andra barnet så att det passar in inom ramen för inkomstbortfallsprincipens regler i socialförsäkringssystemet. Det finns också andra spärar.

Vi menar att vi inte kan gå längre när det gäller att reglera familjers, föräldrars och barns förehavanden. Vi måste skapa ett familjepolitiskt system som ökar valfriheten och inte ett där man t.o.m. måste ringa försäkringskassan och fråga: Passar det att vi får ett barn till nu?

Anf. 79 ALF SVENSSON (c) replik:

Fru talman! Jag fick inte riktigt klart för mig om Maj-Lis Lööw kunde acceptera vårdnadsbidrag bara det lag på ett högre krontal än de förslag i motioner och reservationer som i dag behandlas. Men om det nu är så – vilket jag faktiskt känner mig tvungen att förmoda – att Maj-Lis Lööw trots ett högre krontal inte skulle kunna acceptera vårdnadsbidrag skulle jag vilja ha svar på den enkla frågan: Vilket besked ger Maj-Lis Lööw en förälder som säger: Jag vill absolut vårda och fostra var son eller var dotter själv. Svarar

Maj-Lis Lööw: "Du begriper inte ditt eget bästa" eller "Det står i strid med jämställdheten", eller vad blir annars hennes svar?

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Ekonomiskt stöd till
barnfamiljer, m. m.*

Anf. 80 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Fru talman! Jag vänder mig först till Göte Jonsson. Jag tror att Göte Jonsson och jag nu kan vara överens i ett avseende: vi har helt olika utgångspunkter när vi talar om jämställdhet. Jag kan inte se annat än att Göte Jonsson utgår ifrån att när två föräldrar bestämmer sig för vem som skall vara hemma hos barnet blir det kvinnan som kommer att göra det.

Göte Jonsson anklagar mig för att vilja tvinga någon att vara hemma. Skillnaden i förhållande till Göte Jonsson ligger däri att jag vill göra det möjligt även för männen att utnyttja föräldraförsäkringen. Jag utgår då inte från att männen behöver tvingas till detta utan från att de vill ha rätten att vara pappor liksom från att barnen vill ha rätten till sina pappor.

Så till Alf Svensson. Jag försökte i mitt anförande att vara mycket pedagogisk. Endera lyckades jag inte med det, eller så biter mina argument inte på Alf Svensson. Jag redogjorde för fyra grundläggande element i familjepolitiken som jag tycker att man skall hålla fast vid: de fördelningspolitiska motiven, ett stöd som är kopplat till barnen, ett stöd som bygger på det faktum att man tid efter annan behöver vara borta från arbetslivet för att vara med sina barn, och slutligen en trygghet och bra barnomsorg.

Jag ser inte att vårdnadsbidraget på något sätt faller in i detta grundläggande mönster. Jag finner att vårt alternativ till vårdnadsbidraget, nämligen en ersättning för det inkomstbortfall som uppstår under den tid när någon av föräldrarna faktiskt måste vara hemma på heltid hos barnen, egentligen är den enda möjligheten att på ett riktigt, rättvist och jämställt sätt förbättra familjepolitiken i framtiden.

Anf. 81 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag har begärt ordet med anledning av min motion 1985/86:Sf218 om de ensamstående situation. Det gäller en i sammanhanget kanske liten fråga, men ändå en mycket stor fråga för dem som är berörda av problemet. Motsvarande motionskrav har också framförts tidigare. Manga här i kammaren har genom kontakter och genom egna erfarenheter fått en bred inblick i de problem som ensamstående, främst kvinnor, kan ha med vården av sina sjuka barn. De kvinnor som drabbas har ofta jobb inom omsorgen, dvs. inom skolan, inom barnomsorgen eller inom sjukvården – och är många gånger svåra att ersätta på sina arbetsplatser – har alltså arbeten där många kan drabbas om de ofta är borta.

När dessa föräldrar är helt ensamstående om vården uppstår problem både för föräldern och för arbetsplatsen om barnet ofta är sjukt, förutom de problem som barnet självt får. Dessa kvinnor har ofta anhöriga eller barnet närstående personer som skulle kunna rycka in och hjälpa till när sådana här situationer uppstår.

Tanken bakom motionen är att föräldrarna skulle kunna anmäla en person till försäkringskassan som också skulle kunna utnyttja den tillfälliga föräldrapenningen vid vård av sjukt barn.

Försäkringskassan har redan rutiner för detta, eftersom samboende till en

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Barnomsorgen inkl.
fritidshemsverksam-
heten, m. m.*

vårdnadshavare numera har precis den här möjligheten. Därför har jag svårt att se utskottets argument att det skulle vara så komplicerat för försäkringskassan som speciellt relevant i sammanhanget. Det är dessutom det enda argument som utskottet har i sitt betänkande.

Jag vill bara säga inför kammaren att eftersom detta är en så viktig fråga för många ensamstående, eftersom jag inte har mött några hållbara argument för ett nej och eftersom ett genomförande av förslaget knappast skulle belasta statskassan med några större ekonomiska problem – någon måste ju ändå vara hemma med barnen – avser jag att återkomma till kammaren med frågan i en förhoppningsvis ännu mer välmotiverad motion.

I detta anförande instämde Anita Johansson, Eva Johansson och Margareta Persson (alla s).

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av socialutskottets betänkande 29.)

Anf. 82 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera socialutskottets betänkanden 30 om anslag m. m. till Omsorg om barn och ungdom samt 31 om fritidshemsverksamheten. I fråga om dessa betänkanden hålls gemensam överläggning.

Barnomsorgen inkl. fritidshemsverksamheten, m. m.

Anf. 83 DANIEL TARSCHYS (fp):

Fru talman! Utbyggnaden av barnomsorgen är en av de stora sociala reformerna i vår tid. I folkpartiet är vi stolta över att aktivt ha medverkat i den utbyggnaden. Det finns ännu många brister i barnomsorgen, men de framsteg som har gjorts skall inte förringas. Vi vill fortsätta att höja kvaliteten i barnomsorgen, och vi vill fortsätta utbyggnaden så att de köer som ännu finns försvinner.

För oss är nyckelordet "valfrihet". Barn är individer, och föräldrar är också individer. Det måste finnas olika former av barnomsorg som svarar mot skilda önskemål och behov. Det är inte politikernas sak att säga att daghem är bäst för alla eller att vård i hemmet är bäst för alla, utan det är politikernas sak att skapa utrymme för olika möjligheter. Det måste finnas ett brett utbud, och det måste finnas plats för innovationer och nya idéer.

I folkpartiets Sverige finns det daghem, dagmammor, deltidsgupper, öppna förskolor, kyrkans barngrupper, föräldrakooperativ, Montessoriförskolor, ideella föreningar, trefamiljssystem och enskilda initiativ – liksom det självfallet finns föräldrar som själva tar hand om sina barn under hela dagen.

I fjol tog riksdagen ett beslut om utbyggnaden av barnomsorgen fram till 1991. Vi gillade och stödde en del inslag i det beslutet, framför allt målet att köerna skall byggas bort. Samtidigt kritiserade vi andra inslag. I likhet med centern och moderaterna anser vi att socialdemokraterna är alltför ängsliga för nya idéer på barnomsorgens område. Man slår vakt om monopolet.

Länge sade regeringen blankt nej till föräldrakooperativ och ideella

föreningar. Det motståndet har man nu givit upp, men fortfarande har man en alldeles obegripligt snäv inställning till privata initiativ, till att förskollärare öppnar eget. Jag tror att den socialdemokratiska konservatismen med tiden kommer att vika på det här området också, men ännu är det de doktrinära stämningarna som dominerar. Vi tycker också att socialdemokraterna har intagit en alltför negativ hållning till familjedaghemmen och menar att den formen av barnomsorg förtjänar ett starkare stöd.

Det statsbidragssystem som regeringen har konstruerat för barnomsorgen är ytterst olyckligt. Det favoriserar heldagsomsorgen men diskriminerar deltidsgруппerna och familjedaghemmen. Enskilda förskolor är helt utesluta från statsbidrag.

Tydligen är systemet också så svart att hantera att inte ens departementet kan förutse medelsbehovet, eftersom det har talats om överdrag på 100 milj. kr. Plötsligt tar pengarna slut under ett löpande budgetår, trots att kommunerna enligt de bestämmelser som utfärdats har rätt till bidrag.

Systemet är uppenbarligen fallfärdigt. Därför är det häpnadsväckande när socialdemokraterna i en reservation förklarar att ingenting har framkommit som tyder på problem i statsbidragssystemet. Den uppfattningen delar i varje fall inte finansministern.

På borgerligt håll är vi överens om att statsbidragssystemet behöver ses över. Vi föreslår gemensamt att det skall utvecklas ett nytt system, som bygger på neutralitet mellan olika omsorgsformer, inkl. enskild barnomsorg. Det är första gången som ett sådant utredningskrav förs fram av de tre borgerliga partierna gemensamt. Här ligger en markering att vi i långa stycken har gemensamma utgångspunkter i synen på barnomsorgen.

Fru talman! När vi i höstas behandlade propositionen om barnomsorgen var det flera av oss här i riksdagen som klagade över det otillräckliga beslutsunderlag som regeringen hade presenterat och över den bristande överensstämmelsen mellan innehåll och förpackning. Det klagomålet kan med ännu större fog riktas mot det förslag som regeringen nu i vår lagt fram om skolbarnomsorgen.

Jag har läst många dåliga propositioner i mina dagar, men det här är nog en av de värsta. Det är en riktigt välförtjänt bakläxa som regeringen nu får när socialutskottet avstyrker praktiskt taget hela propositionen.

Vad är det då som är galet? Jo, regeringen ger sken av att vilja bygga ut och utveckla skolbarnomsorgen och lägger sedan fram förslag som innebär betydande nedskärningar i anslagen. Genom ett ofullständigt referat ger man sken av att propositionen överensstämmer med fritidshemskommitténs förslag. Trots att det vid närmare granskning visar sig vara en mycket klar besparingsproposition, nämner föredraganden över huvud taget inte ordet "besparing". Det talas heller inte om hur mycket regeringen avser att spara genom förslaget. Den siffra som sedan ändå har krupit fram genom att jag ställde en fråga till statsrådet är 110 miljoner på helårsbasis. Den besparingen fanns – har det också visat sig – inräknad i årets budgetproposition, trots att det inte med en andeviskning där antydde att de anslag som föreslogs byggde på en förändring av gällande statsbidragsbestämmelser. Mycket tyder också på att denna siffra är alldeles felaktig. Eftersom propositionen utgår från att de platser för äldre skolbarn som skall förlora statsbidrag i stället kommer att

utnyttjas för yngre skolbarn och därmed ändå bli berättigade till ett något rumphugget statsbidrag. Det intryck som dröjer kvar när man fingraskat denna proposition är att socialdepartementet inte varit uppriktigt vare sig mot riksdagen eller mot finansdepartementet. Det finner jag faktiskt både allvarligt och olustigt.

När det sedan gäller den sakliga bedömningen finns det mycket att sätta frågetecken för. Alla kommunalpolitiker är nog medvetna om att skolbarnsomsorgen på sina håll har blivit väldigt dyrbar och att man skulle kunna göra vinster genom en bättre samordning med skolan. Ett av de få förslag som utskottet enhälligt tillstyrker är för övrigt ett folkpartiyrkande om att skolan före sin schemaläggning av lågstadiets undervisning skall samråda både med fritidshemmen och med barnens föräldrar för att åstadkomma en bättre samordning.

Alla är också överens om att behovet av omsorg i fasta former minskar ju äldre barnen blir. Men detta är ju en individuell process, som går olika snabbt för olika barn. Här går det verkligen inte att skära alla över en kam, som regeringen gör när man förutsätter att barn över nio år helt sonika skall sparkas ut ur fritidshemmen och eftermiddagshemmen.

I Läkartidningen kunde man för en vecka sedan läsa om nioårskrisen. Det visar sig när man studerar aggressioner, depressioner, rädsla, ångest, sorg och trötthet hos yngre skolbarn att det finns en topp just vid nio års ålder, att detta är en utomordentligt känslig period i barnets utveckling. Just i den här perioden vill nu socialdemokraterna att fritidshem och eftermiddagshem skall upphöra och barnen erbjudas verksamhet i andra former. Visst kan det vara riktigt för en hel del barn, men det kan omöjligen vara ett allmängiltigt recept som fungerar för alla.

Det finns också annat som är konstigt i propositionen. Man andas t. ex. en stor misstro mot familjefritidshemmen, när man förklarar att de barn som har plats där måste dras in i en kompletterande verksamhet i öppna fritidshem. Något motsvarande säger man inte alls om det övervägande flertalet av alla yngre skolbarn, som går hem efter skolan och som över huvud taget inte deltar i någon kommunal skolbarnsomsorg. Familjedagmammorna skulle alltså vara sämre än föräldrar i allmänhet – det måste ju vara tanken i detta förslag. För mig framstår det här som ett nytt exempel på den ingrodda misstro som socialdemokraterna hyser mot familjedaghemmen.

Fru talman! En majoritet i socialutskottet menar att det förslag till nya statsbidragsbestämmelser som läggs fram i propositionen är så dåligt att det är bättre att det nuvarande systemet får gälla en tid till. Från borgerlig sida föreslår vi att regeringen återkommer med ett nytt förslag, som bygger på vissa grundläggande principer. Det skall vara neutralt gentemot olika omsorgsformer. Det skall vara administrativt lätthanterligt och det skall rymma möjligheter för statsbidrag till enskilda och ideella alternativ.

Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till reservationerna 2, 3, 5 i betänkande 31 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 84 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu har satts upp.

Fru talman! Göte Jonsson har tidigare i dag framfört den moderata synen på familjen som samhällets främsta skyddsnät och de moderata kraven på en rättvis familjepolitik. Jag vill bara slå fast att föräldrarna har och skall ha huvudansvaret för barnens vård och fostran. Det förutsätter att föräldrarna kan välja mellan många olika alternativ på någorlunda likvärdiga villkor. Enskilda barndaghem, föräldrarnas egen vård av barnen och sådan barnomsorg som föräldrarna själva ordnar måste underlättas. Vård av barn är ett värdefullt arbete oavsett om det utförs av föräldrarna själva eller av en kommunal eller privat ersättare. Barnavdrag, vårdnadsersättning och avdragsrätt för styrkta barntillsynskostnader skulle tillsammans med likvärdigt stöd till kommunal och enskild, alternativ barnomsorg ge föräldrarna ökade möjligheter att välja vad de anser vara bäst för barnen.

Statsbidragen till barnomsorgen uppfyller dock inte kraven på rättvisa och likformighet. Beslutet om barnomsorg för alla barn 1991 innebär dessutom att det familjepolitiska stödet alltmer koncentreras till kommunal barnomsorg. Den kommunala barnomsorgen utgör ju redan utan jämförelse det största familjepolitiska stödet, men används främst av välutbildade föräldrar med få barn i storstäderna. Flerbarnsfamiljer, LO-hushåll och familjer på landsbygden har betydligt sämre möjligheter att tillgodogöra sig detta stöd. Ändå måste de betala både för egen barnomsorg och via skatten för andra familjers barnomsorg. De betalar barnomsorgen två gånger. Det är utomordentligt orättvist.

I LO-tidningen har under våren i flera artiklar påvisats dels att systemet är orättvist, dels att barnomsorgen inte motsvarar behoven. Den är inte tillräckligt flexibelt utformad, och det finns för få alternativ. Inte heller ger reglerna enskilda alternativ i form av daghem och deltidsförskolor tillräckliga garantier för motsvarande stöd. Ändå är alternativ pedagogik, enskilda förskolor bra för barnen och outhärliga för att ge föräldrarna valfrihet. De kan ge nya idéer och nya modeller. Dessutom är enskilda alternativ alltid billigare utan att för den skull vara sämre, snarare många gånger tvärtom.

Utskottsmajoriteten konstaterar att det nuvarande statsbidragssystemet har sådana brister att det snarast bör avvecklas och ersättas av ett nytt system. Riksdagen bör därför begära förslag om ett nytt statsbidragssystem. Vägledande för ett sådant system bör vara att statsbidraget skall vara neutralt gentemot alla omsorgsformer samt lätt att administrera. Familjedaghem och deltidsförskola får inte diskrimineras. Inte heller skall statsbidraget ensidigt gynna långa vistelsetider. Dessutom bör kommunerna vara skyldiga att i barnomsorgsplanerna ta upp de alternativa omsorgsformer som uppfyller de kvalitetskrav som man självfallet alltid måste ställa. Jag hoppas att kammaren nu följer utskottet.

Statsbidragssystemet bör bygga på en princip som innebär fullständig likställdhet mellan enskild och kommunal barnomsorg. Det anför vi moderater tillsammans med centern och folkpartiet i reservation 4. Om barnomsorgen har bra kvalitet, bör det inte möta något hinder att kommunerna t. ex. köper barnomsorgstjänster av seriösa företag. Detta är en förändring som kan beslutas redan nu. Inte heller bör man motsätta sig att t. ex. ett par förskollärare startar eget och driver ett eget daghem eller en egen förskola.

Samtidigt som man då erbjuder bra barnomsorg ger det kvinnor möjlighet att starta eget och att utveckla den erfarenhet och det kunnande som de kanske har tillägnat sig under många år som anställda i kommunala förskolor och daghem.

Familjedaghem är ett utmärkt alternativ i barnomsorgen för alla barn, ibland det lämpligaste. Dessutom är familjedaghem en mer flexibel och mindre kostnadskrävande barnomsorgsform, som både nu och i framtiden bör få spela en stor roll i barnomsorgen för alla barn. Familjedaghemmen bör få stöd och stimulans från socialstyrelsen i sin kvalitetsmässiga utveckling, som anges i reservation 25.

Fru talman! Mycket av vårt kulturarv skulle vara obegripligt om den pedagogiska verksamheten i förskolan frångick kristna grundvärderingar och försummade det kristna kulturarvet. Det är självklart att förskolans pedagogiska verksamhet skall utgå från att varje människa är unik och har ett eget värde och att den skall bygga på den etik och den tradition, humanism och medmänsklighet som grundas på kristendomen. Det pedagogiska programmet måste syfta till att inpränta respekt för människors självbestämmande, lika värde och integritet och alla de demokratiska principer i övrigt som vilar på västerländsk, kristen grund. Dessutom bör man slå fast att det bör råda allsidighet och objektivitet i förskolan. Man måste ta hänsyn till att föräldrarna kan ha olika uppfattning om känsliga frågor. Barnen får inte utsättas för ensidiga värderingar i frågor där föräldrarna kan ha olika uppfattning. Föräldrarna måste kunna känna förtroende för barnomsorgens innehåll.

Fru talman! Det råder i dag en ganska stor förvirring när det gäller användningen av begrepp inom barnomsorgen och förskoleverksamheten. Utskottet försöker reda ut begreppen. Men utskottet är inte villigt att reservera benämningen förskola för en skolförberedande, mer strukturerad verksamhet och barnomsorg för en verksamhet som ger omsorg och omvårdnad.

Barn behöver en pedagogisk, väl strukturerad och systematisk träning som förberedelse för skolan. Deras nyfikenhet och intresse av att lära måste tas till vara och stimuleras på ett helt annat sätt än vad som kan ske i barnomsorgen, hur bra den än är. Den verksamhet som bedrivs i t. ex. de kommunala daghemmen är barnomsorg – omvårdnad, fostran och utvecklande stimulans. Det skall självfallet vara en pedagogisk verksamhet, men det kan inte bli en förskola i den mening de flesta lägger in i begreppet förskola, nämligen en skolförberedande verksamhet. Många föräldrar vill ha just en skolförberedande verksamhet för sina barn.

Därför bör benämningen förskola användas för en skolförberedande verksamhet och deltidsförskolan, den forna lekskolan, utvecklas till en skolförberedande förskola. Skolan bör vara huvudman för en sådan förskola och skolöverstyrelsen bör utforma det pedagogiska programmet för denna. Dessutom bör enskilda skolförberedande förskolor uppmuntras.

Enskilda skolförberedande förskolor, t. ex. Montessoriförskola, arbetar ofta med en pedagogik som är mycket värdefull för barnets utveckling och skolstart. Samtidigt är den mycket värdefull för hela den pedagogiska utvecklingen och debatten i vårt land.

Fru talman! Även om förskolor och barnomsorg som drivs av ideella föreningar och föräldrakooperativ i dag har rätt till statsbidrag i princip, råder det i kommunerna olika praxis när det gäller alternativ barnomsorgs-verksamhet och förskoleverksamhet. För att verksamheten skall få statsbi-
drag krävs att den är med i den kommunala barnomsorgsplanen, och här gör kommunerna olika. Dessutom är praxis olika när det gäller att ge kommunalt stöd. För att stimulera till alternativ verksamhet och för att garantera att den får ett likvärdigt stöd bör man därför införa en skyldighet för kommunerna att ta med den alternativa verksamheten i sina barnomsorgsplaner och att förändra socialtjänstlagen så att alternativ barnomsorg garanteras ett kommunalt stöd som är likvärdigt motsvarande stöd till den kommunala barnomsorgen. Detta sägs i reservation 23. I reservation 22 tar vi upp att socialstyrelsen bör ge information till kommunerna om alternativ barnom-
sorgsverksamhet och att därmed samla de erfarenheter som finns av olika former av alternativ. Detta skulle påskynda utvecklingen mot fler alternativa enskilda verksamheter.

I den moderata motionen So614 och i reservation 26 tas upp problemen med hälsoförhållandena i barnomsorgen och den höga personalomsättning-
en vid vissa daghem. Det är nödvändigt att få en genomgripande samman-
ställning och undersökning beträffande infektionsriskerna för barnen men också för personalen. Dessutom bör missfallsfrekvensen bland barnomsorgs-
personalen och varför personalomsättningen är så hög på vissa daghem undersökas. Det är väsentligt för att göra daghemsmiljön så bra som den är avsedd att vara. Utskottet tar inte riktigt den här frågan på allvar.

Till sist när det gäller detta betänkande tas i reservation 27 anslaget till barnmiljörådet upp. Jag vill säga nu som jag har sagt många gånger tidigare i kammaren med anledning av samma fråga: Barnmiljörådets uppgifter är förvisso viktiga. Barns miljö är något angeläget för oss alla. Men uppgifterna kan lika bra ombesörjas av socialstyrelsen eller av andra verk eller överföras till kommunerna.

Fru talman! Jag övergår nu till socialutskottets betänkande 31 om fritidshemsverksamheten, och jag vill inleda med att slå fast

1. att samma principer om valfrihet självfallet skall gälla i skolbarnsomsorgen som i barnomsorgen.
2. att alternativ skolbarnsomsorg skall ha ett likvärdigt samhällsstöd,
3. att familjedaghemmen även i framtiden skall spela en mycket stor roll i skolbarnsomsorgen,
4. att kravet på pedagogisk inriktning inte får leda till att barns behov av spontan självständig lek och avkoppling i lugn och ro åsidosätts och
5. att kravet på pedagogisk inriktning, samutnyttjande och samverkan mellan skola och skolbarnsomsorg inte får leda till att all skolbarnsomsorg ges på institution.

Alltför många barn saknar tillsyn och omsorg före och efter skoldagen. Det är en riktig målsättning att de barn som behöver omsorg och tillsyn också skall få det. Men det målet uppnås bara om privat omsorg blir ekonomiskt möjlig för föräldrarna och om enskild alternativ skolbarnsomsorg kan utvecklas. Skolbarnsomsorg är också en verksamhet som särskilt väl lämpar

sig för privata, kooperativa och ideella alternativ. Förutom att föräldrarna då får större valfrihet har den alternativa verksamheten en god inverkan på kvaliteten i omsorgen över huvud taget och dessutom på utbyggnaden. Enskild verksamhet är också i regel mindre kostnadskrävande.

Skolbarnsomsorg med annan huvudman än kommunen förekommer i dag i ringa omfattning, med undantag för enskilda familjedaghem. Men i praktiken fungerar många föreningar, särskilt idrottsföreningar, som eftermiddagshem. De ideella föreningarna och den kyrkliga verksamheten ger många barn mycket värdefull sysselsättning och omsorg under fritiden. Ur de verksamheterna skulle kunna växa fram en skolbarnsomsorg, särskilt i form av eftermiddagshem. Med ett positivt och stimulerande intresse från kommunernas sida och med ett neutralt och likvärdigt system för statsbidrag och kommunala bidrag skulle många föreningar kanske kunna tänka sig att starta eftermiddagsöppna fritidshem. Så har redan skett t. ex. i Helsingborg, där simsällskapet har ett väl fungerande eftermiddagshem. Simsällskapet har på det sättet fått utbildade ledarresurser till stöd för sina övriga föreningsaktiviteter och också hjälp att hålla föreningslokaler i sambruk med fritidshemsverksamheten. En skyldighet för kommunerna att ta med den alternativa verksamheten i sina barnomsorgsplaner bör införas för att underlätta denna verksamhet i föreningsregi.

Liksom beträffande barnomsorgen begär utskottsmajoriteten ett nytt förslag till statsbidragssystem som är neutralt i fråga om huvudmannaskap och som säger att kommunerna skall skriva in alternativ verksamhet i barnomsorgsplanerna. Bidragssystemet kan konstrueras på olika sätt, men ett krav måste vara att det är lätthanterligt och även tar hänsyn till att barn har olika tillsynsbehov i olika åldrar.

Propositionens statsbidragssystem brister i flera avseenden. Som Daniel Tarschys sade saknas kostnadsberäkningar. Senare har framkommit att propositionens förslag innebär en minskning med ca 110 milj. kr. på helårsbasis. Det blir då desto mer anmärkningsvärt att propositionen inte innehåller förslag som stimulerar omsorg i hemmet, alternativ, enskild verksamhet och familjedaghem. Särskilt ofördelaktigt är förslaget för familjedaghemmen eller familjefritidshemmen. Vi godtar inte ett sådant system.

De kommunala familjedaghemmen svarar i dag för ca 40 % av skolbarnsomsorgen. Därtill kommer privata familjedaghem. Propositionen intar en alltför negativ hållning till familjedaghemmen och överbetonar den institutionella delen av skolbarnsomsorgen. Detta kännetecknade också fritidshemskommitténs förslag.

Familjedaghemmen är ett utmärkt alternativ i skolbarnsomsorgen för alla barn. För barn i glesbygd, allergiska barn och barn till föräldrar med obehövlig arbetstid är familjedaghemmen ofta det lämpligaste och enda alternativet. Dessutom är familjedaghemmen mer flexibla och mindre kostnadskrävande.

Det tyngsta skälet för att familjedaghemmen skall spela en stor roll även i den framtida skolbarnsomsorgen är dock att många föräldrar önskar plats i familjedaghem för sina barn därför att man där kan få en lugn och hemlik miljö före och efter arbetet i skolan.

Fritidshemskommittén ansåg dock att kompletterande verksamhet krävs för familjedaghemmen. Regeringen delar kommitténs uppfattning och föreslår därför i propositionen att man skall inrätta öppna fritidshem som komplement till familjedaghem för skolbarn.

Jag anser inte att det är nödvändigt att komplettera familjedaghemmen för skolbarn med öppna fritidshem. Barnen får ju sin pedagogiska träning i skolan. Dessutom går många barn i de aktuella åldrarna till olika föreningsaktiviteter. Ett annat skäl är naturligtvis att det inte heller är möjligt att överallt ha öppna fritidshem.

Skolbarnsomsorgen är till för att barn till föräldrar som förvärvsarbetar eller studerar skall få trygg omsorg före eller efter skoldagen. Barn måste också få möjlighet till avkoppling och vila. Krav på pedagogisk inriktning och pedagogiskt program får inte leda till att barns behov av lek och vila åsidosätts.

Om kraven på pedagogisk inriktning ställs för högt, kan detta leda till att variationen, flexibiliteten och alternativen i skolbarnsomsorgen åsidosätts och att all skolbarnsomsorg skall ges på institution. Skolbarnsomsorgen får inte bli en andra skola. Det största felet med fritidshemskommitténs betänkande var just att kommittén ville göra skolbarnsomsorgen till något av en andra skola.

Att personalen får stöd för sitt arbete genom ett pedagogiskt program är självfallet bra, men det måste betonas att programmet endast är avsett som en vägledning och inte får vara bindande. Detsamma gäller de kommunala riktlinjerna.

I propositionen betonas också vikten av samverkan mellan fritidshem, annan fritidsverksamhet och skolan, liksom sambruk av lokaler. Detta är i och för sig bra och kan leda till ett effektivare utnyttjande av gemensamma resurser, men jag vill understryka att skolan och skolbarnsomsorgen har olika uppgifter och måste ha olika prägel.

De oregelbundna skoldagarna på lägstadiet kan bidra till att öka kostnaderna för fritidshemsverksamheten. Det är självfallet bra att samordna tiderna för när skolan slutar på eftermiddagarna med tiderna för öppnandet av fritidsverksamhet, t. ex. i form av eftermiddagshem, om man vill få ner kostnaderna. För den skull kan jag dock inte instämma i regeringens åsikt att en samlad skoldag med fasta tider kan vara att föredra.

Införandet av samlad skoldag är inte alls någon förutsättning för en samordning av skolans och fritidshemsverksamhetens öppnande- och stängningstider. Denna samordning kan självfallet ske ändå.

Fru talman! Jag vill till sist yrka bifall till de reservationer i socialutskottets betänkanden 30 och 31 som har moderata namn och i övrigt till hemställan i betänkandena.

Anf. 86 ULLA TILLANDER (c):

Fru talman! Det är inte första gången som barnomsorgen dryftas i denna kammare. Det tillhör våra ständigt återkommande ämnen. Och barnomsorgen är verkligen föremål för engagemang, omsorg och ekonomiska satsningar. Ändå har man ibland en stark känsla av att vi inte har lyckats riktigt med denna för så många livsviktiga sak.

Trots de stora resurser som läggs ned är bristerna påtagliga. Det är här inte fråga om enskilda skönhetsfläckar, utan om en omprövning av stora delar av barnomsorgen såsom den nu är utformad.

Många av bristerna är väl kända. En är den alldeles för långa vistelsetiden på daghem för många barn. En annan är ensidigheten i utbudet, som först på senare tid har luckrats upp. Uppluckringen är dock fortfarande otillräcklig. Den ojämna fördelningen av statsbidraget till landets kommuner, den ojämna fördelningen mellan socialgrupper och den stora personalomsättningen på en del håll är andra brister.

Sist, men inte minst, vill jag framhålla oviljan att tillåta en vårdnadsersättning som ett alternativ. Oviljan är stor, trots att många har uttalat en önskan om en vårdnadsersättning, som skulle göra vistelsetiderna på daghem kortare och därmed kvaliteten på barnomsorgen bättre. En försvärande omständighet är att dessa påtagliga brister inte är betingade av ekonomiska skäl.

Man kan ställa frågan om svenska barn är lyckliga, föremål för all denna omsorg som de är. Det är inte något ifrågasättande av barnomsorgen som sådan men av det förhållandet att bristerna alltjämt är så påtagliga. En sak är klar: Felen och bristerna hör till stor del samman med den stelhet i systemet som inte har tillåtit en rimlig grad av valfrihet, flexibilitet och lyhördhet gentemot föräldrars och barns uttalade behov.

I fortsättningen vill jag peka på några viktiga förändringar som påtagligt skulle förbättra hela systemet och göra det mer anpassningsbart till kunderna, dvs. föräldrar och barn, vilkas uppfattningar till sist måste tillmätas en avgörande vikt.

Fru talman! Vi i centern vill ha ett statsbidragssystem för barnomsorgen som innebär likställighet mellan privata och kommunala dag- och fritidshem och mellan privata och kommunala deltidsförskolor och familjedaghem. Det skulle medföra att barnomsorgsverksamheten blev billigare utan att för den skull förlora i kvalitet och i engagemang från de berörda parternas sida. Men framför allt skulle ett sådant statsbidragssystem medföra att pengarna blev mer rättvist fördelade från regionalpolitisk synpunkt.

Vi vill alltså ha ett statsbidragssystem som är neutralt och administrativt lätthanterligt, där familjedaghem och deltidsförskola inte diskrimineras och där inte långa vistelsetider gynnas ensidigt. En förändring är angelägen, och då erbjuder vårt förslag om lika behandling en framkomlig väg. Ett sådant statsbidragssystem skulle ha en bättre regional spridning och därmed gynna fler. Det skulle ta i anspråk enskilda initiativ och även det kapital i form av ideell kraft som bör utnyttjas, och det skulle ge utrymme för stor variation och uppfinningsrikedom.

Dess bättre finns det i vårt land en hel del alternativa förskolor som man kan peka på som exempel. De skolorna tål verkligen en jämförelse. Det visar det förhållandet att de är eftersökta och att man ofta står i kö för att få en plats.

Vi i centern har i många år arbetat för föräldrakooperativa daghem. Numera säger även socialdemokraterna ja till dem. Det finns en frisk fläkt över dessa okonventionella och småskaliga försök, som med en inneboende och spontan kraft bryter det enhetliga byråkratiska system som helst vill vara

allenarådande. Dessa familjeledda daghem är bra exempel på en företagsamhet och en företagarganda som det är naturligt för oss att se positivt på.

Rosa Östh och jag har i en motion föreslagit att erfarenheter av alternativ barnomsorg skall sammanställas och information därom ges till kommunerna. Det bör enligt vår uppfattning vara en uppgift för socialstyrelsen att samla in de erfarenheter som finns – exempelvis erfarenheter av verksamhet som drivs av Waldorf- och Montessoriororganisationerna, av kyrkorna och av föräldrakooperativ – och att sedan se till att de blir kända.

I en annan motion tar Rosa Östh och jag upp dagbarnvårdarnas situation. Det är obegripligt att den modell för barnomsorgen som familjedaghemmen utgör, som är så flexibel, lätt att inrätta och så väl tillgodoser önskemål från många föräldrar, alltför ofta kränglas till och läggs krokben för. Det är inte svårt att från olika sammanhang hämta exempel på att socialdemokrater prioriterar daghem framför familjedaghem.

Vår motion om alternativ barnomsorg har följts upp i reservation 22, och vår motion om att underlätta för familjedaghemmen har följts upp i reservation 25 i socialutskottets betänkande 30.

Med den flexibilitet i barnomsorgen som vi föreslår ges goda möjligheter att möta olika situationer utifrån de lokala förutsättningar som finns i landet.

I vår familjepolitiska partimotion har vi bl. a. föreslagit att föräldrar som anlitar privat barnomsorg, för vilken inte utgår statsbidrag, skall befrias från arbetsgivaravgiften för utbetald lön upp till 20 000 kr.

Även om vi skulle få ett rättvist och neutralt statsbidragssystem för barnomsorgen kommer förmodligen många barnfamiljer att anlita privat barnomsorg, t. ex. privata dagmammor. I en sådan situation skall det finnas en rimlig möjlighet till skattebefrielse för den enskilde. Enligt vår uppfattning skall också kommunerna ha möjlighet att direkt betala ut vårdnadssättning. En väg är då att kommunen skall kunna anställa hemmaförälder som kommunal dagbarnvårdare för de egna barnen och ta upp det i barnomsorgsplanen som ett familjedaghem. Dessa två frågor har följts upp i reservationerna 21 och 24.

Fru talman! Det är viktigt att förskolans pedagogik utarbetas tillsammans med föräldrarna och på ett sådant sätt att barnen på ett naturligt sätt får kontakt med vuxenvärlden och de vardagssysslor som förekommer i hem och familj. Det är också viktigt att barnen får kunskap om de etiska grunder som vårt samhälle vilar på och bakgrunden till de traditioner som finns i vårt samhälle. Sådana pedagogiska inslag måste, liksom kunskap om natur och omgivning, delges barnen med utgångspunkt i de förutsättningar som förskolebarnen har.

Förskolebarnen är för sin utveckling beroende av stabila vuxenrelationer. Stora förändringar i personalsammansättningen i ett daghem är skadligt för barnen och kan hämma deras utveckling. Därför är det nödvändigt att kommunerna förmår hantera personalfrågorna med större hänsyn till barnens situation.

När man talar om en allmän förskola, dvs. ett erbjudande om en förskola för alla, är det mycket viktigt att en sådan förskola, som jag tidigare sade, kan erbjudas i olika former och alternativ. Den måste vara flexibel och anpassningsbar, och det måste finnas utrymme för initiativ och medansvar

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Barnomsorgen inkl.
fritidshemsverksam-
heten, m. m.*

från föräldrarnas sida. Det är verkligen fråga om att låta många blommor blomma och att göra allvar av rätten för föräldrarna att få vara med och forma hur förskolan skall se ut och fungera. Denna frikostiga inställning till alternativa former får inte göra halt inför förskolor som är grundade på föräldrarnas filosofiska och religiösa uppfattning, för att anknyta till en formulering i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. En frikostig och oförbehållsam inställning till rätten för föräldrar att ta initiativet till förskolor för de egna barnen måste alltid få lov att finnas.

Det måste med andra ord bli en naturlig sak och långt vanligare än vad det är nu att förskolor med klart uttalad kristen inriktning går ut och ger sig till känna i bostadsområdena. Jag är övertygad om att många föräldrar skulle välja att sätta sina barn i en sådan förskola med klart uttalad inriktning. Naturligtvis skulle inte en sådan förskola passa alla, men det är ju inte heller meningen.

Utskottet talar om att vi numera lever i ett pluralistiskt samhälle. Det medför naturligtvis vissa konsekvenser när det gäller utformningen av förskolorna. En konsekvens som vi alla erkänner är riktig är att såväl judiska som muslimska förskolor skall kunna finnas, där judiska resp. islamska traditioner odlas och förmedlas och där barnen får öva sig i sin tro och dess uttrycksformer. Lika naturligt och lika självklart är det av någon anledning inte att svenska föräldrar skall ha samma rätt för sina barn. Vi har också traditioner att förmedla, och det kan naturligtvis ske i förskolor med kristen inriktning.

Enligt min uppfattning ökar förståelsen mellan olika livsåskådningar och religioner om man får fördjupa sig i och tillgodogöra sig den egna traditionen. Däremot är det angeläget att göra rent hus med den uppfattningen att det är genom att göra oss urarva på våra egna rika traditioner som förståelsen skulle öka för andras. Det är alltför mycket begärt att allt det som binder oss samman med kristna högtider skall slätas ut och blandas bort i ett i bästa fall välment men misslyckat försök att vara neutral och skapa tolerans. För min del tror jag att äkta tolerans, dvs. djupt känd och prövad, bäst spirar i en personligen tillägnad livsuppfattning, i vilken förståelsen människor emellan utgör en integrerad del. Det jag har sagt här har naturligtvis sin tillämpning till vissa delar också på den allmänna förskolan.

I reservation 15, som Rosa Östh och jag står bakom, påpekar vi att behandlingen i förskolan av religiösa och andra livsåskådningsfrågor inte får bli så objektiv och utslätad att vårt kristna kulturarv försummas. Förskolor med kristen inriktning är en rättighet och en nödvändighet för dem som vill bibringa sina barn en kristen uppfostran. Jag vill erinra om att det numera råder enighet om att den rätten finns.

Fru talman! I många familjer väljer båda föräldrarna att förvärvsarbeta. I många fall tvingas båda av ekonomiska skäl att arbeta heltid. Konsekvensen blir då att barnomsorgen i ökande grad måste förläggas utanför hemmet. Men det betyder inte att man ensidigt måste satsa på institutionell barnomsorg. Det måste man inte heller göra när det gäller barnomsorg för skolbarn. Det betyder inte heller att man ger upp kampen för en återerövring av föräldrarnas roll i omsorgen. Tvärtom bör också skolbarnsomsorgen erbjuda många alternativa former.

Barn behöver sina föräldrar som den främsta vuxenkontakten. Det gäller inte bara under spädbarnsåldern, och det gäller inte ens enbart till skolåldern, utan behovet av föräldrarnas stöd gör sig gällande under hela skoltiden. Barnens fostran och prägling sker främst i hemmet.

I propositionen om fritidshem föreslogs heldagsöppna fritidshem för barn på lågstadiet och eftermiddagsöppna för barn på mellanstadiet, som är i behov av omsorg efter skolans slut. Den modellen tycker vi är bra, men däremot kan vi inte acceptera utformningen av statsbidraget. Det grundläggande syftet med skolbarnsomsorgen är att erbjuda en trygg omsorg under den tid då föräldrarna och skolan inte gör det. Här fyller naturligtvis fritidshemsverksamheten ett stort behov.

I propositionen och även i socialutskottets betänkande om fritidshemsverksamheten pekas på möjligheten till samverkan mellan skola och fritidshem genom införande av samlad skoldag. I det sammanhanget vill jag understryka att samlad skoldag kan, men måste inte, införas. Det är viktigt att hålla fast vid att skolans mål alltjämt är att fömedla de basfärdigheter som eleverna så innerligt väl behöver. Det kräver lugna arbetsförhållanden i skolan, något som lärare på alla stadier – inte minst på lågstadiet – efterlyser. Tillgängliga resurser måste därför satsas främst på uppgiften att skapa lugn och arbetsro.

För de barn som behöver tillsyn utöver vad skolan normalt ger finns det antingen familjedaghem eller fritidshem i olika former. För många elever föreligger inte något sådant behov. För deras fritid är väl sorjt genom det ideella föreningslivets stora utbud och främst genom hemmet. Många föräldrar föredrar också för sina skolbarn plats i familjedaghem och ser det som ett utmärkt alternativ. 40 % av barnen i aktuell ålder vistas också i familjedaghem.

Fritidsverksamhet i institutionaliserad form hamnar lätt i en överambitiös och ensidig inriktning på pedagogisk, schemalagd verksamhet som kommer att fylla barnets lediga tid. Man frågar sig helt enkelt om inte barnen skall ha möjlighet att självständigt disponera sin fritid, att på egen hand och spontant få utveckla lekar såsom man alltid har gjort utan att någon vuxen måste finnas med i alla sammanhang. Det kan hända att vuxenvärlden också i form av ett aldrig så pedagogiskt nit berövar barn tid och möjlighet att få utveckla och leva i sin hemlighetsfulla värld. Olle Adolphsons visa om det gåtfulla folket säger en del om det. Därför erbjuder familjedaghemmet också för skolbarn med sin hemlika miljö i många fall en väl så god lösning som fritidshemmet. Vi kan inte acceptera ett statsbidrag som på sätt som föreslås i propositionen försvårar för en verksamhet som uppskattas av så många.

Också på detta område, när det gäller barnomsorg för skolbarn, måste föräldrarna få större valfrihet. Varje lösning där föräldrarna erbjuds flera möjligheter att välja mellan är i sig bättre än en lösning där bara en möjlighet finns eller där en möjlighet starkt prioriteras. Det grundläggande syftet med skolbarnsomsorgen är att erbjuda en trygg omsorg under den tid då föräldrarna och skolan inte ger en sådan. Det kan uppfyllas på olika sätt.

I centerns familjepolitik ingår valfriheten som en hörnsten. Samhällets uppgift och ansvar är att skapa förutsättningar för barn och föräldrar att tillsammans och utifrån egna förutsättningar forma tillvaron så att den bäst

passar den egna familjen. Ingen känner bättre familjens önskemål och förutsättningar än familjemedlemmarna själva. Därför måste valet av omsorgsform för barnen göras av föräldrarna.

Statsbidraget skall därför enligt vår uppfattning vara neutralt utformat gentemot alla omsorgsformer och inte favorisera någon. Alltså bör fritidshem, familjedaghem, kooperativa fritidshem, föreningsdrivna fritidshem och fritidshem i annan privat regi och med annan huvudman än kommunen kunna finnas som alternativ ute i kommunerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 4, 6, 8, 15, 21, 22, 24, 25 och 26 i socialutskottets betänkande 30 och i övrigt till utskottets hemställan. I socialutskottets betänkande 31 yrkar jag bifall till reservationerna 2, 3, 5 och 6 och i övrigt till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 87 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det finns en berättigad oro ute bland föräldrar, barn och personal för vad som kommer att hända med barnomsorgen. Barnomsorgen angrips nu för tiden från olika håll. Genom att regering och riksdag brandskattat kommunerna på 30 miljarder kronor tvingas kommunerna till besparingar inom hela det kommunala fältet. Man må sedan säga att kommunerna har bra ekonomi, men faktum är att i de flesta kommuner pågår en nedrustning av den sociala välfärden. Kommunalpolitiker som redan är ljumma i vad gäller en utbyggd barnomsorg blir än svalare inför målet att ytterligare bygga ut den. Vpk har sedan länge förespråkade en lagstiftning om barnomsorgen för att garantera en utbyggnad. Lagstiftning tillsammans med väl tilltagna statsbidrag är ett sätt att få både en tillräcklig utbyggnad och en bra kvalitet.

Kommunerna försöker kompensera sina besparingar genom att använda positivt värdeladdade ord, såsom flexibilitet och bättre resursanvändning, och genom att i olika sammanhang hävda att ekonomiska besparingar inte får gå ut över kvaliteten. Och för att riktigt stryka under sådana argument hänvisar man till pedagogiska program och målsättningar. Sådana behövs, men de får inte tas till intäkt för att göra försämringar i vad gäller barngruppsstorlekar eller personaltäthet. En förutsättning för att en pedagogik över huvud taget skall vara möjlig att genomföra är just att barngrupperna inte är för stora och att det finns tillräckligt mycket personal. Det finns en tendens ute i kommunerna att använda det pedagogiska programskrivandet som ett alibi för att strunta i andra kvalitetsfrågor inom barnomsorgen.

Var riksdagspartierna står i barnomsorgsfrågor går att läsa i resp. partis motioner, men skall man grovt dra slutsatser så för de borgerliga partierna fram förslag om mer privat barnomsorg och mer kommersiell barnomsorg. Allt skall kunna bjudas ut till försäljning, och allt skall kunna köpas för pengar. Man kallar det för valfrihet, men det är en valfrihet bara för vissa. Man för fram förslag till olika former av vårdnadsbidrag och underbläser synpunkter som "det är nog bäst i alla fall att mamma är hemma". Och är hon ändå hemma kan hon ju lika gärna passa grannens barn också och få betalt för

det. Man förespråkar familjedaghem och viss skolförberedande verksamhet. Men den kollektiva omsorgen och den pedagogiska fostran vill man egentligen inte ha. Man vill konservera gamla myter och försöka att med några hundralappar i månaden locka kvinnorna till hemmet. I tider av kärv – och även kommande kärv – arbetsmarknad kan detta vara farligt.

I stället för att satsa på gemensamma lösningar och en kollektiv barnomsorg, förespråkar man enskilda lösningar – det heter att alternativen skall uppmuntras – i form av privatiserad barnomsorg. Borgarna vill således både spara på barnomsorgen och ideologiskt vrida den mot privata lösningar i stället för kollektiva.

Socialdemokraterna håller också på att överge gamla krav. Man förespråkar besparingar och dellösningar inom barnomsorgen. Man håller visserligen dörren stängd mot vinstgivande barnomsorgsverksamhet, men det finns ändå tongångar i den socialdemokratiska debatten som oroar. Biträdande socialministern har halvt om halvt sagt sig vara intresserad av uppgörelser med de borgerliga partierna när det gäller stödet till barnfamiljerna. Han har ännu en gång inbjudit till debatt, eller konferens, om stödet till barnfamiljerna. Bengt Lindqvist lär litet slarvigt ha sagt att det inte spelar någon roll vad man kallar det för, vårdnadsbidrag eller föräldraförsäkring. Men för mig finns det faktiskt stora ideologiska skillnader mellan dessa olika synsätt.

Herr talman! Det fattas i dag ungefär 300 000 platser för förskolebarnen och 500 000 för barnen i "fritidshemsåldrarna". Socialdemokraterna har gett upp målsättningen om alla barns rätt till barnomsorg i daghem och fritidshem. I dag förvärvsarbetar 83 % av mammorna med barn under sju år och 90 % av de kvinnor som har barn i yngre skolåldern. Det är långt kvar innan dessa kvinnors barn kommer att kunna få plats – om alls någonsin. Det fattas 800 000 platser.

Jag började mitt anförande med att tala om den oro som finns ute i samhället över att barnomsorgen utvecklas i felaktig riktning, att den angrips. Det finns också en mycket stark rörelse till försvar för den kvalitet som ändå finns inom barnomsorgen i dag, men som ständigt hotas. Alltmer sällan talar man nu om kvalitetshöjning. Nu handlar det mer om att hålla ställningarna, det gäller i hög grad fritidshemmen.

Det som mest hotat kvaliteten inom barnomsorgen är statsbidragssystemet. Det har gett till effekt – som så många påpekade inför det här nya systemet – att överinskrivningar blivit vanliga över lag. Biträdande socialministern verkar inte ha tagit del av de massiva opinionsyttringar som förekommit runt om i landet mot det bidragssystem som finns i dag. 80 000 människor har protesterat genom namnunderskrifter. Tendensen inom barnomsorgen är att klara försämringar sker. Medan socialministern säger att effekterna av statsbidragssystemet har varit gynnsamma, menar föräldrar och personal precis tvärtom. Och utskottet säger att inget har framkommit som motiverar förändringar av systemet. Jag tycker att det är fantastiskt. Här pågår demonstrationer, strejker, namninsamlingar och andra opinionsyttringar från de människor som bäst känner till förhållandena, men utskottet påstår att ingenting har hänt. Och biträdande socialministern tycker att det är bra som det är.

Det behövs ett statsbidragssystem som ger kommunerna kompensation

upp till 75 % av driftskostnaderna, och ett system som dessutom knyts till bindande normer på kvaliteten vad beträffar barngruppers storlek och personaltäthet. Dessutom behövs ett anordningsbidrag som utgår så länge som barnomsorgen är otillräckligt utbyggd. Ett anordningsbidrag behövs med andra ord under många år framöver.

I en undersökning, gjord vid Linköpings universitet, visas att få daghem i dag lever upp till samhällets målsättning för barnomsorgen. Varje dagisbarn får i genomsnitt fyra minuters vuxenkontakt per timme. Det är förstås alldeles för litet, och det beror på den situation som råder inom barnomsorgen, med för stora barngrupper och för litet personal. Det verkar som om många bland personalen inom barnomsorgen inte orkar längre, och det måste man ha förståelse för. Under en femårsperiod slutade 20 % av personalen och övergav dessutom yrket som sådant.

Mer personal och mindre barngrupper skulle hjälpa upp denna situation. Men det är inte det som utskottets majoritet tänker sig som lösningar på problemet med den höga omsättningen. Nej, man vill starta en undersökning för att se efter *varför* så många försvinner. Men utskottet borde ha begripit vad det är som åstadkommer denna situation. Att utbilda bort dessa brister är heller ingen lösning. Det finns inga genvägar till en bra barnomsorg. Den skall för att främja valfriheten vara helt utbyggd, ha stor personaltäthet och små sammanhållna barngrupper och ligga i nära anslutning till hemmen. Och så en sak till: Sex timmars arbetsdag är ett viktigt kvalitetskrav inom barnomsorgen.

I propositionen om fritidshemsverksamheten föreslås allvarliga försämringar inom hela barnomsorgen, och vpk yrkar avslag på denna proposition. Även om man nu i den här omgången "bara" tar bort – i stort sett – statsbidragen till mellanstadiebarnen, så får denna försämring också genomslag på fritidshemmens utbyggnad och kvalitet när det gäller de yngre skolbarnen. Statsbidragen föreslås av regeringen nästan upphöra för mellanstadiebarnen – bidrag skall utgå för ett barn på tio, beräknat på den utbyggnad som finns för lågstadiebarnen. I stället för att försämrings för fritidshemmen borde man bygga ut och förbättra dem. Fritis borde erbjudas alla barn t. o. m. 12 års ålder.

Nu går inte regeringens dåliga förslag igenom här i dag, eftersom det finns en majoritet som, utifrån olika utgångspunkter, går emot förslaget. Jag tycker att det är bra, och jag är glad för det. Vänsterpartiet kommunisterna föreslår samma statsbidragssystem när det gäller fritidshemmen som vi föreslår när det gäller daghemsverksamheten.

Nyligen redovisades i massmedia en undersökning om barns psykiska hälsa. I undersökningen visas att vart sjätte barn har psykiska störningar. Ängslan och känslighet är de vanligaste beteendeeavvikelserna. Skolbarn har betydligt mer störningsbesvär än förskolebarn. Att de små barnen mår bättre tror forskarna beror på att barnomsorgen är mer välutvecklad för de mindre barnen.

Regeringen anser att barn i tio-tolvårsåldern inte behöver den typ av omsorg som ges i de vanliga fritidshemmen, utan menar att de flesta barn kan klara sig med en kompletterande s. k. öppen fritidshemsverksamhet. Vpk delar inte detta synsätt. Först efter tolvårsåldern kan andra organiserade

fritidsverksamheter och en intressebaserad öppen verksamhet ersätta den omsorgsbaserade fritidshemsverksamheten. Fritidshemmens personal skall givetvis stimulera och hjälpa till i en utslussning mot mer öppna verksamhetsformer under större delen av "fritidshemstiden". Det är en självklarhet.

Socialtjänstlagens 13 § lyder:

"För barn som stadigvarande vistas i kommunen skall bedrivas förskole- och fritidshemsverksamhet.

Förskoleverksamheten avser barn som inte har uppnått skolpliktig ålder och barn vilkas skolgång har uppskjutits enligt 32 § – – –.

Fritidshemsverksamheten avser skolpliktiga barn till och med tolv års ålder."

Det finns i dag 636 000 barn i åldrarna 7–12 år. För dessa barn finns det 72 600 platser i fritidshem och 49 000 platser i familjedaghem. Förvärvsfrekvensen för kvinnor med barn i skolåldern ligger, som jag tidigare sade, på 90 %. Behovet av utbyggnad är alltså 500 000 platser, om alla barn t. o. m. tolv års ålder – som det står i socialtjänstlagen – skall ha rätt till plats.

Socialdemokraterna och regeringen går emot socialtjänstlagen. Regeringen har lagt fram en proposition om fritidshemsverksamheten där alla ambitioner saknas att förbättra och bygga ut denna verksamhet. Vad regeringen vill med denna proposition skall sägas rent ut, nämligen att spara pengar, 110 milj. kr.

Med detta skall jag be att få yrka bifall till alla vpk-reservationer i betänkandena 30 och 31.

Anf. 88 DANIEL TARSCHIYS (fp) replik:

Herr talman! Inga Lantz indignation över folkpartiets förslag om vårdnadsbidrag måste klaras ut. Med några hundralappar i månaden vill man locka kvinnorna tillbaka till hemmen, säger hon. Det är riktigt att vi vill att föräldrarna skall få pengar så att de har större möjligheter att vara tillsammans med sina barn.

Vad vill då vpk? Jo, vpk vill ha en sextimmarsdag för småbarnsföräldrar, vilka skall kompenseras för sitt inkomstbortfall så att de tjänar lika mycket som om de hade arbetat åtta timmar. Vpk måste med sin modell också på något sätt se till att småbarnsföräldrarna får pengar i handen så att de kan ha mera tid för sina barn.

Jag förstår inte, Inga Lantz, vad den stora skillnaden är mellan folkpartiets modell, som innebär att man ger småbarnsföräldrarna pengar så att de har mera tid för sina barn, och vpk:s modell, som innebär samma sak fast med en något stelare reglering och en obligatorisk, fix sextimmarsdag för alla. Den bakomliggande principen är precis densamma, såvitt jag förstår.

Anf. 89 ULLA TILLANDER (c) replik:

Herr talman! Jag tror att den kommunala förskolan också i fortsättningen blir det huvudsakliga alternativet. Det hindrar inte att alla de alternativ som nu växer fram ute i kommunerna bidrar till att förbättra kvaliteten, och de är förtjänta av allt stöd.

Jag nämnde inledningsvis i mitt anförande att det behövs en vårdnadserättning just för att höja kvaliteten på barnomsorgen. Jag vill bara

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Barnomsorgen inkl.
fritidshemsverksam-
heten, m. m.*

understryka för Inga Lantz att många barn, särskilt de allra minsta, har alldeles för långa vistelsetider på daghemmen för att det skall vara bra för barnen.

En vårdnadsersättning gör det möjligt för den förälder som så vill att i praktiken utnyttja den lagstadgade rätten till sextimmarsdag för småbarnsföräldrar. Det skulle också innebära att de alltför långa dagarna för barnen kunde förkortas.

Vårdnadsersättningen har den utformningen att den ersätter inkomstbortfallet, om arbetsdagen förkortas med två timmar vid en inkomst på upp till 100 000 kr. Detta är något som också en ensamstående förälder har ett mycket stort behov av och kan utnyttja.

Anf. 90 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! Inga Lantz sade att det har spritts en oro ute i landet för hur barnomsorgen utvecklas i felaktig riktning. Jag håller med; det är framför allt en indignation över att pengarna till barnomsorgen fördelas så orättvist. 71 % av akademikerfamiljerna använder barnomsorgen, men bara 37 % av LO-familjerna. Därför vill vi öka föräldrarnas valfrihet och ge dem möjlighet att ordna annan barnomsorg genom att göra barnomsorgen mer flexibel. Det gör vi med en vårdnadsersättning, som föräldrarna kan använda till att betala för den barnomsorg de tycker är bäst. Man har valfrihet att låta någon vara hemma hos barnen eller att låta barnen vara på kommunalt eller enskilt dagis eller vad man nu önskar. Detta blir möjligt genom en avdragsrätt för barntillsynskostnader och ett för alla omsorgsformer likvärdigt statsbidrag. Jag förstår inte, Inga Lantz, hur ökad valfrihet kan tvinga kvinnorna att stanna hemma. Det är för mig obegripligt. Med ökad valfrihet får både män och kvinnor möjlighet att bestämma sig för det de anser bäst.

Anf. 91 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Som jag sade i den tidigare debatten, då vi också berörde förslaget om vårdnadsbidrag, blir effekterna av ett vårdnadsbidrag – och det är ju meningen – att man stryper utbyggnaden av barnomsorgen. Det är oerhört kostsamt med ett vårdnadsbidrag. Redan i dag stryps utbyggnaden av barnomsorgen ute i kommunerna. Om ett vårdnadsbidrag skulle ligga på 150 kr. i månaden, vilket inget av era förslag innebär, skulle det kosta 17–18 miljarder kronor om året. Den summan skulle man kunna utnyttja för att bygga ut barnomsorgen och även göra den bättre.

Den valfrihet som de borgerliga partierna med förkärlek talar om kan bara uppnås, om man bygger ut barnomsorgen i kommunal regi och ser till att kvaliteten blir bra. De flesta föräldrar vill faktiskt ha vanliga daghem. De vill inte ha familjedaghem. Dem tvingas de att acceptera, därför att politikerna ute i kommunerna har valt att för nästan hälften av alla nödvändiga barnomsorgsplatser bygga ut familjedaghem. Men det föräldrarna vill ha är inte detta, utan en bra kommunal barnomsorg med små barngrupper och hög personaltäthet. Det skulle främja valfriheten. För att verkligen främja valfriheten och även minska de långa vistelsetiderna – jag håller med centern om att de är för långa för många barn – måste man genomföra sex timmars arbetsdag.

Indignationen ute bland personal och föräldrar rör inte vart pengarna går utan snarast det förhållandet att det fattas pengar som gör att barngruppernas storlek utökas. Man överinskriver barn i barnomsorgen och man minskar personalen på grund av besparingar. Man flyttar barn från olika avdelningar och olika daghem som om de vore tennsoldater. Det är dåligt för barnomsorgen. Barnen mår dåligt, personalen mår dåligt och även föräldrarna mår dåligt. Skall man få någon valfrihet, måste den byggas på en helt utbyggd bra barnomsorg och sex timmars arbetsdag.

Anf. 92 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Inga Lantz möjligen håller papperet upp och ned, men de siffror hon nämner har hon helt fått om bakfoten. Det vårdnadsbidrag vi har föreslagit kostar några få miljarder att bygga ut. De pengarna tas inte med ett enda öre från barnomsorgen. Vi har redovisat en komplett finansiering av det förslaget. De 17–18 miljarder som Inga Lantz talar om för 150 kr. bidrag i månaden är faktiskt helt fel.

Lägger man vårt förslag om vårdnadsbidrag sida vid sida med vpk:s förslag om sex timmars arbetsdag för småbarnsföräldrar, med kompensation, visar det sig vara två varianter av samma grundtanke. För att småbarnsföräldrarna skall få mer tid för sina barn måste man se till att de får ekonomisk kompensation. Den indignation som Inga Lantz lägger i dagen vittnar om att hon inte har analyserat vårt förslag särskilt väl.

Anf. 93 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! Vår indignation, Inga Lantz, gäller att alla inte vill eller kan utnyttja kommunal barnomsorg. Det upplevs som en stark orättvisa att en del familjer får ett kraftigt samhällsstöd, medan andra familjer inte får någonting utan får betala för sin barnomsorg själva och dessutom via skatten också för andras barnomsorg.

Skillnaden mellan oss består i att Inga Lantz vill bygga ut den kommunala barnomsorgen, den som inte alla kan eller vill tillgodogöra sig, medan vi vill öka antalet barnomsorgsformer. Vi får på så sätt en mängd olika former, olika modeller, och olika idéer kan komma fram. Därmed ökar också antalet platser och föräldrarnas frihet att välja den barnomsorgsform de tycker är bäst. Vårdnadsersättningen hjälper dem vid det valet, liksom avdragsrätten och ett likvärdigt statsbidrag till olika barnomsorgsformer. Vårt förslag ökar alltså familjernas valfrihet.

Anf. 94 ULLA TILLANDER (c) replik:

Herr talman! Man kan bara konstatera att Inga Lantz säger nej till alla alternativ. Hon säger nej till familjedaghem och till vårdnadsersättning. Det enda alternativ som vpk har att erbjuda småbarnsföräldrar är kollektiv barnomsorg, och den skall också vara obligatorisk. Inga Lantz säger med emfas att det är vad folk vill ha.

När det sedan gäller vårdnadsersättningen och de belopp det handlar om vill jag påstå att Inga Lantz är helt och hållet ute och reser, och det är hon nog medveten om. Hon argumenterar med målsättningen att svartmåla vårdnadsersättningen och att få den att framstå som så dålig som möjligt. Jag

tycker att Inga Lantz skall vara medveten om att undersökningar visar att det också bland vpk:s väljare finns många som ställer sig bakom förslaget om vårdnadsersättning. 49 % av vpk:s väljare skulle föredra en vårdnadsersättning.

Anf. 95 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Ann-Cathrine Haglund tog upp frågan om det orättvisa i att alla inte får plats inom den kommunala barnomsorgen. Det är just det jag har sagt – det är väldigt orättvist och olyckligt. Det enda man kan göra för att motverka dessa orättvisor är förstås att bygga ut barnomsorgen, så att alla barn som behöver och vill ha plats får det. Det är det enda sättet att komma till rätta med den orättvisan.

Jag har faktiskt räknat på det här med vårdnadsbidrag. Det finns några olika modeller – beskattat och obeskattat vårdnadsbidrag. Dessutom handlar det om olika summor. Jag nämnde 150 kr. om dagen. Det är en summa som man skulle behöva för att klara sin försörjning. Men om man utgår från centerens förslag på 33 kr. om dagen för de åldersgrupper som anges, skulle det bli en kostnad på 7,2 miljarder om året. Det är ganska mycket det också. Jag har faktiskt räknat på detta och det ganska noggrant. Ulla Tillander. Dessa pengar skulle alltså kunna användas på ett mycket bättre sätt.

Det sades också att vpk vill ha en obligatorisk barnomsorg. Det vill vi inte, men vi önskar att alla som vill ha barnomsorg skall få det. Eftersom 83 % av alla kvinnor med barn i förskoleåldern och 90 % av de kvinnor som har barn i lägre skolåldern förvärvsarbetar, vet vi att behovet av en utbyggnad av barnomsorgen är oerhört stort. Vi menar att alla barn skall ha rätt till barnomsorg.

Jag tycker, och det har också sagts i andra debatter, att barnomsorgen inte skall byggas ut av arbetsmarknadspolitiska skäl. Den skall naturligtvis byggas ut därför att barnen behöver den kollektiva gemenskap som en kommunal barnomsorg kan ge. Däri innefattas också den kritik vi framför mot familjedaghemmen. Det kan inte bli samma kollektiva pedagogiska omsorg och fostran i ett familjedaghem. Dessutom binder det kvinnor till en omsorgsform som jag tror är olycklig, om vi nu skall tala om kvinnofrigörelse och jämställdhet.

Obligatorisk barnomsorg vill vi inte ha, men vi vill erbjuda alla barn och föräldrar som behöver och vill ha det en bra kommunal barnomsorg.

Tredje vice talmannen anmälde att Ann-Cathrine Haglund, Ulla Tillander och Daniel Tarschys anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 96 ANITA PERSSON (s):

Herr talman! Daniel Tarschys var bekymrad över att kostnadsredovisningen när det gäller barnomsorgen är så dålig. Bengt Lindqvist är i så fall inte den förste socialminister som lämnar en dålig sådan. Vi kommer senare att behandla underhållsbidrag och bidragsförskott. Utskottet gör där en beställning till regeringen att utreda kostnaderna framöver. Kostnaderna på det området har ökat från 693 miljoner till 1 485 milj. kr. på fem år, och det var

faktiskt en folkpartistisk socialminister som lade fram förslaget att förändra underhållsbidragen. Han skrev i propositionen: "För dagen är jag inte beredd att ange till vilka belopp de olika kostnaderna kan uppgå. Med hänsyn till vad jag i det följande — — föreslår om när förslagen bör genomföras torde endast begränsade kostnadsökningar aktualiseras under detta budgetår. Frågan om medelsbehovet för tiden därefter far provas i anslutning till de årliga anslagsfrågorna."

Jag ser det på precis samma sätt när det gäller kostnaderna för barnomsorgen: Man får pröva dem efter hand som barnomsorgen byggs ut. Naturligtvis ökar kostnaderna — då får man pröva vilka statsbidrag man måste bevilja.

Herr talman! I den tidigare debatten behandlades familjepolitiken i vad avser det ekonomiska stödet till barnfamiljerna och även föräldraförsäkringen. Jag kommer här att beröra en annan viktig del av familjepolitiken, nämligen barnomsorgen.

En väl utbyggd barnomsorg är också en nödvändig ingrediens i en bra familjepolitik. Ca 80 % av småbarnsföräldrarna förvärvsarbetar och vill arbeta, och då är det viktigt att deras barn har tillgång till plats antingen i daghem eller i familjedaghem. Barnens uppväxtvillkor påverkas starkt av det samhälle barnen lever i och de förutsättningar som gäller för barnfamiljerna. Barnomsorgen är därför en viktig del i samhällets stöd till barnfamiljerna och till barnens utveckling.

I december 1985 beslöt riksdagen därför också att alla barn från ett och ett halvt års ålder skall ha rätt att delta i kommunal barnomsorg och att kommunerna till 1991 skall ha byggt ut barnomsorgsverksamheten så att denna målsättning då uppfylls.

Det är oerhört viktigt att detta riksdagens beslut snarast verkställs ute i kommunerna. Statens bidrag till den kommunala barnomsorgen för 1986/87 föreslås i budgeten uppgå till 8 490 milj. kr. Det finns i dag tyvärr på flera orter barn som inte får plats i vare sig daghem, fritidshem eller familjedaghem, utan föräldrarna får använda sig av olika nödlösningar för att klara barnomsorgen. Eller också får någon, oftast då kvinnan, i hemmet avstå från förvärvsarbete. Många barn har inte någon möjlighet att delta i pedagogisk verksamhet förrän i sexårsåldern, då rätten till deltidsförskola är lagreglerad — detta på grund av att kommunerna inte har byggt ut den öppna förskolan eller deltidsförskolan i tillräcklig omfattning.

Den senaste barnomsorgsundersökningen visar att antalet förskolebarn som har plats inom den kommunala barnomsorgen har ökat med ca 50 000 under perioden 1983–1986, alltså från 38 till 47 %, men fortfarande efterfrågas 42 000 platser i daghem och 33 000 i familjedaghem.

Av barn i åldern 0–6 år fanns i januari i år 183 000 i daghem och 114 000 i familjedaghem och 2 000 i annan form, t. ex. föräldrakooperativ. För resten av barnen, ca 344 000, ordnades barntillsynen på annat sätt, t. ex. genom att en förälder var hemma hela dagen eller genom att föräldrarna turades om med tillsynen.

När beslut om förskola för alla barn togs justerades också statsbidragen till kommunerna dels avseende daghem och familjedaghem, dels så att fr. o. m. januari i år statsbidrag utgår till alternativa barnomsorgsformer med samma belopp som till den kommunala verksamheten samt att statsbidraget också

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Barnomsorgen inkl.
fritidshemsverksam-
heten, m. m.*

utgår till deltidsskolan och till öppen förskola.

Utskottet har i likhet med tidigare år haft att ta ställning till ett flertal motioner med yrkanden om ett nytt statsbidragssystem, men samtliga med olika utformning. Vid utskottsbehandlingen har de borgerliga partierna enats om att föreslå regeringen att ett nytt statsbidragssystem utarbetas, som bl. a. skall vara neutralt till alla omsorgsformer oavsett huvudman, och att i princip samma statsbidrag skall utgå till alla verksamhetsformer oavsett kommunens kostnader.

Vpk yrkar i likhet med tidigare år att statsbidrag skall utgå med 75 % av de faktiska driftskostnaderna men att inget statsbidrag skall utgå till deltidsskolan.

I reservation 1 till betänkande SoU 1985/86:30, som jag yrkar bifall till, avstyrker vi socialdemokrater i utskottet att ett nytt statsbidragssystem nu skall tas fram. Det nuvarande systemet justerades ju senast i december. Riksrevisionsverket genomför också en analys av det nuvarande systemet, och erfarenheterna och resultatet av denna får visa om det finns anledning att förändra detta system. Vi kan inte dela de borgerligas förslag att bidraget skall vara neutralt oavsett huvudman och utgå till vinstdrivande verksamhet, inte heller att kommunerna inte skall få ett högre statsbidrag för en verksamhetsform som medför högre kostnader. Att dessutom ålägga kommunerna skyldighet att ta upp alla alternativa omsorgsformer i barnomsorgsplanerna strider mot kommunernas självbestämmanderätt och skulle verka störande för kommunernas budget- och verksamhetsplanering.

Vpk:s yrkande om ett nytt statsbidragssystem finns det i dag tyvärr inga statsfinansiella förutsättningar för, och det avstyrks också.

Som jag sade tidigare är det inte bara verksamhet för barn i åldern 0–6 år som behöver byggas ut utan lika viktigt är att fritidshem finns för barnen när de kommer i skolåldern, för de flesta barn på låg- och mellanstadiet har föräldrar som förvärvsarbetar, och dessa önskar en trygg och stabil omsorg för sina barn. Regeringen har i proposition 1985/86:152 föreslagit riksdagen att godkänna riktlinjer för mål och innehåll och förändrade statsbidrag för fritidshemsverksamheten.

Propositionen grundar sina förslag till största delen på fritidshemskommitténs betänkande Skolbarnsomsorgen. Kommittén, i vilken jag var ordförande och där också Ann-Cathrine Haglund och Ulla Tillander ingick, har ingående studerat hur en utbyggnad och utveckling av skolbarnsomsorgen snabbt skall kunna ske. Utredningen tillsattes därför att bristen på platser i skolbarnsomsorgen var stor, framför allt för mellanstadiebarnen. Detta beror på att kommunerna anser att fritidshem som är heldagsöppna för dessa barn innebär ett dåligt resursutnyttjande. Därför har kommunerna inte ansett sig ha råd att bygga ut denna verksamhet. De har i stället försökt att bygga ut barnomsorgen för de små barnen.

Men barnens omsorgsbehov försvinner inte därför att barnen har börjat skolan, utan detta behov kvarstår. Riksdagens beslut om en förskola för alla barn kommer att medföra behov av att även fritidshemsverksamheten byggs ut för de yngre skolbarnen.

Däremot förändras behovet av omsorg och tillsyn med barnens ålder, beroende dels på att skoldagen ökar, dels på att barnen mognar och hela

tiden utvecklas till mer självständiga individer.

Vid kommande halvårsskifte beräknas 77 600 barn komma att finnas i fritidshem. Därav är 65 960 i årskurserna 1–3. I familjedaghem beräknas 50 100 barn komma att finnas, därav ca 42 600 i årskurserna 1–3.

Kommunerna har således prioriterat verksamhet för lågstadiebarnen, då deras tillsynsbehov är störst på grund av deras korta och oregelbundna skoldag. Men kommunerna får inte glömma mellanstadiebarnen. Deras behov av omsorg kan tillgodoses genom en kombination av skolans verksamhet och ett eftermiddagsöppet fritidshem eller en annan öppen fritidsverksamhet. Det är viktigt att dessa verksamheter håller heldagsöppet under skolans lovdagar.

Det är kommunerna som beslutar om vilka olika verksamhetsformer och vilken fördelning mellan dessa man skall ha i kommunen. Det kan vara möjligt att även yngre skolbarn placeras i eftermiddagsöppen verksamhet, om deras omsorgsbehov därmed kan tillgodoses, liksom det inte finns något hinder för att äldre skolbarn placeras i heldagsöppen verksamhet, om de skulle ha behov av en sådan.

För att få ett bättre resursutnyttjande är det viktigt att kommunernas lokaler används så effektivt som möjligt genom att olika verksamheter samordnas. Många kommuner kommer att få lediga lokaler i samband med att elevantalet minskar. Lediga skollokaler kan med måttliga kostnader byggas om till t. ex. fritidshem.

En bidragande orsak till att kostnaderna för fritidshemmen ökar är de oregelbundna skoldagarna. Det är därför viktigt att kommunerna strävar efter att få en samlad skoldag. Det är också väsentligt att det nu blir helt klart att skolan har ett tillsynsansvar under den tid barnen vistas i skolan och att detta ansvar gäller oavsett om samlad skoldag införts eller inte.

Vidare är det viktigt att det blir en bättre schemaläggning på lågstadiet och att skolan inför detta arbete samråder med de ansvariga för skolbarnsomsorgen och med elevernas föräldrar. Detta föreslår utskottet att riksdagen ger regeringen till känna.

Herr talman! I propositionen föreslås också att riksdagen godkänner de mål och riktlinjer som angivits.

Fritidshemsverksamhetens uppgift är att tillsammans med föräldrarna se till att barn i 7–12-årsåldern får en god och utvecklande uppväxtmiljö och att de under den skolfria delen av dagen samt under lovdagar och ferier får en trygg omsorg medan föräldrarna förvärvsarbetar eller studerar.

För de yngre skolbarnen är behovet av omsorg och trygghet fortfarande stort. Utveckling av social kompetens som stärker barnens förmåga att klara sig själva blir efter hand en allt viktigare fråga.

I allmänhet kvarstår omsorgsbehovet under hela perioden 7–12 år, men det förändrar karaktär. De yngsta barnen är i de flesta fall fortfarande beroende av en nära och stabil vuxenkontakt, medan 10–12-åringen behöver en trygg miljö, en bas att utgå ifrån och återkomma till, där det finns vuxna att diskutera erfarenheter med och söka hjälp hos och som kan ge stöd i olika situationer.

Fritidshemmet skall alltså verka för att minska skillnaderna mellan barns olika uppväxtvillkor. Det är viktigt att alla barn ges möjlighet att utveckla

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Barnomsorgen inkl.
fritidshemsverksam-
heten, m. m.*

sina egna resurser och sin självkänsla. Fritidshemmen har ett särskilt ansvar för barn med behov av särskilt stöd, t. ex. handikappade eller barn med psykosociala problem eller barn som har en annan kulturell bakgrund eller språksvårigheter.

Det är också av betydelse att föräldrarna på något sätt deltar i verksamheten, t. ex. i planeringen.

Det övergripande målet för verksamheten skall vara att förmedla och ge konkret innebörd åt de demokratiska värderingarna. Fritidshemmen skall stödja barnens individuella utveckling men också lära dem att fungera som gruppmedlemmar genom att de lär sig gränser och normer för social samvaro. En viktig del av fritidshemmets verksamhet är att barnen lär känna sin närmiljö och får kontakt med andra barn, vuxna och verksamheter i denna. En viktig del i förslaget till mål och riktlinjer är att det utarbetas ett pedagogiskt program för verksamheten i likhet med det som för närvarande slutförs för förskolan.

Lek, skapande och experimenterande måste få dominera de yngre barnens fritid. Personalen måste därför stödja och respektera barnens egen kultur. Personalen måste motverka utstötning och mobbning och se till att relationerna i kamratgruppen präglas av uppfattningen av allas lika värde. Fritidshemmet skall ge barnen andra perspektiv, kunskaper och färdigheter än dem skolan ger. Det pedagogiska programmet skall vara av principiell karaktär och ange ramarna för verksamheten. Programmet skall sedan vidareutvecklas och anpassas med hänsyn till de olika kommunernas lokala förhållanden. Varje kommun bör således utarbeta riktlinjer för verksamheten och dess pedagogiska innehåll.

Ett pedagogiskt program för fritidshemsverksamheten har varit efterlängtat av fritidspedagogerna. De har ställt detta som krav de senaste 20 åren. Att vidareutveckla och konkretisera socialtjänstlagens övergripande mål på ett sådant sätt att de blir tillämpbara på metodnivå i förskolor och fritidshem är ett viktigt led i strävandena för att förbättra kvaliteten i verksamheten.

Detta är vpk emot och får även här stöd av de borgerliga partierna, som anser att det inte behövs några centrala riktlinjer utan att fritidshemsverksamheten kan utvecklas utan någon styrning – trots att, som jag sade tidigare, fritidspedagogerna i snart 20 år efterfrågat ett pedagogiskt program och således känner ett behov av stöd för sin verksamhet från centralt håll, så att verksamheten kan utvecklas vid sidan om skolans pedagogiska verksamhet.

Socialstyrelsen har påbörjat ett arbete som är avsett att gälla för all verksamhet för barn i åldrarna 7–12 i fritidshem eller daghem. Det är viktigt att alla skolbarn får del av det pedagogiska programmet, således också de som deltar i den öppna verksamheten.

Herr talman! Fritidshemskommittén föreslog att ett lägre statsbidrag borde utgå till mellanstadiebarnen, då kommunernas kostnader för dessa blir lägre, om de satsar på eftermiddagsfritidshem.

I propositionen föreslås också att statsbidragen till fritidshemsverksamheten förändras för mellanstadiebarnen på grund av deras tidsmässigt mindre omsorgsbehov. Det i propositionen föreslagna statsbidraget för fritidshemsverksamheten skall utgå med dels ett personalbidrag på 30 000 kr. per årsarbetande, dels för barn i årskurs 1–3 med oförändrat belopp 7 000 kr. per

år, medan det för mellanstadiebarnen skall utgå schablonmässigt med 7 000 kr. för vart 10:e lågstadiebarn som är inskrivet i fritidshem. Men för att statsbidrag skall utgå till mellanstadiebarnen får inte kommunerna bara bedriva öppen verksamhet utan måste även ha verksamhet där krav på inskrivning finns. För barn i familjedaghem utgår statsbidrag med 7 000 kr. för lågstadiebarnen.

I propositionen föreslås också att statsbidrag till sommarverksamhet återinförs. Detta bidrag försvann i slutet av 1970-talet och har medfört att många barn, nu när sommarlovet kommer, inte har någonstans att ta vägen. Vid en av de konferenser med personal från kommunernas social- och fritidskontor som jag deltog i framkom att det bl. a. var bristen på statsbidrag som gjort att denna verksamhet inte har utvecklats i tillräcklig omfattning, trots att behovet av omsorg är minst lika stort under sommarlovet som under skolverminen. Nu är vänsterpartiet kommunisterna tillsammans med de borgerliga beredda att avslå propositionens förslag till statsbidrag. De borgerliga är inte i sig emot att bidraget åldersdifferentierats men har i sina motioner föreslagit olika förändrade system för statsbidrag. Vid utskottsbehandlingen såg de chansen att fälla regeringsförslaget genom ett samgående med vpk, ett parti som åtminstone moderater och folkpartiet inte har mycket till övers för i vanliga fall.

De borgerliga partierna har också när det gäller statsbidraget till fritidshemmen lyckats enas om att föreslå regeringen hur ett nytt statsbidragssystem till denna verksamhet bör vara konstruerat. Det skall vara neutralt gentemot alla omsorgsformer oavsett huvudman, det skall utgå även till vinstdrivande verksamhet, det skall vara administrativt lätthanterligt – detta är ju en självklarhet –, och kommunerna skall vara *skyldiga* att uppta alla alternativa omsorgsformer i sina barnomsorgsplaner. Det överensstämmer med det yrkande som finns för statsbidraget till förskoleverksamheten. Bidraget bör också i enlighet med propositionsförslaget vara åldersdifferentierat. Detta förslag är nu också vpk berett att indirekt stödja.

Som jag sade tidigare i mitt inlägg kan vi socialdemokrater inte medverka till att införa statsbidrag till vinstgivande verksamhet, vilket innebär en segregation av barnomsorgen, och inte heller att *skyldighet* för kommunerna att ta upp *alla alternativ* i barnomsorgsplanerna införs. Vi socialdemokrater anser också att det är socialnämnden som skall vara huvudman för barnomsorgsverksamheten och att det är socialtjänstlagens regler för verksamheten som skall gälla.

Herr talman! När det gäller barnomsorg för barn vilkas föräldrar arbetar på obehövlig arbetstid har utskottet senast i december 1985, och gör det även nu, understrukit hur viktigt det är att detta behov tillgodoses och att det redovisas i kommunernas barnomsorgsplaner.

I dag är det så att LO-gruppernas barn är underrepresenterade i den kommunala barnomsorgen. Anita Johansson m. fl. har i motion SoU610 föreslagit att en utredning skall klarlägga varför LO-gruppernas barn i så liten utsträckning kommer i åtnjutande av kommunal barnomsorg och i övrigt belysa orsakerna till den sociala snedrekryteringen. Utskottet instämmer i detta krav. Regeringen får avgöra hur denna utredning skall genomföras.

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Barnomsorgen inkl.
fritidshemsverksam-
heten, m. m.*

Herr talman! Till de här två betänkandena SoU 30 och 31 har flera reservationer bifogats. En del har jag redan berört i mitt inlägg. I betänkande 30 rör de flesta reservationerna frågor som tidigare varit uppe till riksdagsbehandling senast i december och då avstyrkts. På grund av kammarens pressade tidschema kommer jag inte att närmare gå in på dessa utan hänvisar till skrivningen i detta och tidigare utskottsbetänkande.

Några nya krav har dock tillkommit i utskottsbehandlingen, t. ex. att dagbarnvårdares egna barn skall räknas in i underlaget för anställning till dagbarnvårdare. Utskottet kan inte dela denna bedömning och ger inte heller kommunerna rätt att räkna in dessa barn vid ansökan om statsbidrag. Familjedaghemmen är en verksamhet där dagbarnvårdaren i sitt eget hem tar emot barn för att ge dem tillsyn. Vid placering av barn måste kommunerna se till åldern på dagbarnvårdarens egna barn för att barnen skall få en bra omsorg. Kommunernas ersättning till dagbarnvårdaren för egna barn måste anses vara ett förtäckt vårdnadsbidrag. Utskottet kan inte heller ställa sig bakom att de som anlitar privat barnomsorg skall befrias från arbetsgivaravgift till den del kostnaderna understiger 20 000 kr. År 1991 skall alla barn ha rätt till en plats i den kommunala barnomsorgen. Full behovstäckning skall då ha uppnåtts, varför behov av privat barnomsorg då förhoppningsvis inte längre finns kvar.

När det gäller hälsoförhållandena inom barnomsorgen och personalomsättningen inom denna kommer socialstyrelsen att göra en kartläggning för att bl. a. få kännedom om frekvensen av luftvägsinfektioner hos barnen i barnomsorgen. Socialstyrelsen har också tillskrivit regeringen om att det skulle vara värdefullt att närmare få studera skälen till avgångarna från barnomsorgsyrkena i syfte att finna metoder för att öka stabiliteten i yrkeskåren.

Socialstyrelsen har gjort en prognos över tillgång och efterfrågan på personal inom barnomsorgen och beräknat behovet vara ca 25 000 heltidsanställda under perioden 1986–1991. Dessa frågor har således redan aktualiserats hos regeringen. I Stockholm genomfördes 1978–1980 en analys av personalomsättningens storlek och dess orsaker. Av denna framkom att personalomsättningens främsta orsaker bland daghemspersonalen var flyttning, svårigheter i barnarbete och barnstuga, personalsamarbetsvärigheter samt utbildning.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 1 i betänkande SoU 1985/86:30 och avslag på reservationerna 2 t. o. m. 27 och i övrigt bifall till utskottets hemställan i dess helhet. När det gäller betänkande SoU 1985/86:31 yrkar jag bifall till reservationerna 1, 9, 11, 12 och 13 och avslag på reservationerna 2 t. o. m. 8, 10, 14 och 15 samt i övrigt bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 97 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Anita Persson är verkligen tapper. Först har hon som utredningsordförande lagt fram ett förslag om en ganska kraftig utbyggnad av fritidshemmen – 10 000 platser om året skulle det vara en tid framåt. Statsbidraget skulle utgå med 4 000 kr. för mellanstadiebarn. Sedan står hon här som talesman för socialdemokraterna i utskottet och yrkar lika glatt och piggt bifall till någonting helt annat, nämligen regeringens ytterst snåla nedskärning av förslaget, som innebär att man bygger ut med 2 300 platser om året och ger praktiskt taget inga statsbidrag alls till mellanstadiebarnens omsorg. Det här är en kraftig förändring av ståndpunkt, Anita Persson.

Jag hajade till när jag hörde att Anita Persson i slutet av sitt anförande yrkade bifall till något som hette SOU nummer si och så. Jag undrade om det möjligen var utredningens betänkande som hon trots allt yrkade bifall till. Men SoU är ju också förkortning för socialutskottet, och det är numera socialutskottets betänkande hon talar för, inte kommitténs. Det har hon tydligen övergett.

Jag blev förbluffad över vilken slutsats Anita Persson har dragit av revisorernas granskning av bidragförskotten. Jag tror att alla vi andra här i riksdagen har dragit slutsatsen att det verkligen inte får gå till så här. Men Anita Persson tycks anse att det måste vara så här, man kan aldrig förutse vilka konsekvenser olika förslag får. Revisorernas slutsats var faktiskt: Vi får inte anta förslag här i riksdagen utan att konsekvenserna är kartlagda. Jag tror faktiskt att övriga socialdemokrater här i kammaren är överens med mig om att anse att vi skall undvika sådana misstag som har blivit begångna i det förgångna och i stället se till att få ett bra underlag för framtida beslut.

En detalj i sammanhanget är att det inte var någon folkpartistisk socialminister som skrev under den där propositionen, utan den lades fram av den första Fälldinregeringen.

Anf. 98 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! Jag vill inleda med att instämma i Daniel Tarschys beskrivning av Anita Perssons tapperhet.

Sedan skulle jag vilja fortsätta med några frågor till Anita Persson. Jag sade i mitt inledningsanförande att alltför många barn saknar tillsyn före och efter skolan. När det nu saknas platser i skolbarnsomsorgen, varför vill man då inte satsa på att stimulera enskild verksamhet i skolbarnsomsorgen? Varför ville man inte under hela utredningstiden eller i propositionen stimulera enskilda alternativ? Varför försvårar man för familjefritidshemmen?

Det innebär naturligtvis en ökad belastning på kommunerna att också bygga öppna fritidshem. Det försvårar inrättandet av familjefritidshem, som man nu har sett att föräldrarna efterfrågar, eftersom det är ett så stort alternativ inom skolbarnsomsorgen.

Varför vill man inte ge statsbidrag för daghem eller förskolor som drivs av seriösa företag eller av t. ex. två förskollärare eller fritidspedagoger som har startat eget? De kanske har utfört ett alldeles utomordentligt arbete under många år i kommunal tjänst men vill utveckla sig själva genom att starta eget. Vad har det då blivit för fel på dem och på deras verksamhet?

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Barnomsorgen inkl.
fritidshemsverksam-
heten, m. m.*

Barnomsorgsplanen är ju en kontrollstation, när man skall bedöma kvaliteten på denna typ av skolbarnomsorg eller daghem. Föräldrarna är en annan kontrollstation. Bl. a. därför är det så viktigt att dessa tas med i barnomsorgsplanerna. Detta bör införas som en skyldighet för kommunerna, för att stimulera alternativ verksamhet.

Anf. 99 ULLA TILLANDER (c) replik:

Herr talman! Anita Persson var inne på frågan om samlad skoldag. Samverkan mellan skola och fritidsverksamhet kan mycket väl ske utan införande av obligatorisk samlad skoldag. Jag håller inte med Anita Persson om att man bör sträva efter en samlad skoldag ute i kommunerna. Möjligheten finns, men någon obligatorisk form är faktiskt inte särskilt önskvärd. Det tar resurser från det som är ännu mer nödvändigt.

Sedan sade Anita Persson att vi inte vill ha något pedagogiskt program. Då vill jag bara hänvisa till reservation 2 i socialutskottets betänkande 31, där det står:

”Utskottet ser – – – positivt på att personalen inom fritidshemsverksamheten får stöd för sitt arbete genom ett pedagogiskt program. Det måste dock betonas att detta endast är avsett som vägledning och inte får ges en bindande karaktär. Detsamma gäller kommunala riktlinjer på området. Synpunkter och önskemål från föräldrar, personal och barnen själva måste få genomslag i verksamheten. Kraven på pedagogisk inriktning får heller inte leda till att barnens behov av spontan självständig lek och avkoppling i lugn och ro åsidosätts. – – – Fritidshemmet får alltså inte bli en andra skola.”

Jag förstår inte vad Anita Persson har emot detta.

Anita Persson var också inne på statsbidragets utformning. Jag måste säga att formuleringen var illavarslande. Hon utgick ifrån att det var självklart att den kommunala barnomsorgen skall vara utbyggd 1991. Om jag tolkar Anita Persson rätt, kommer valfriheten då att vara bannlyst. Då finns det inget utrymme för privata alternativ, uppfattade jag att Anita Persson sade.

Med vårt förslag till statsbidragssystem vill vi i stället behandla alla former av barnomsorg likvärdigt. Det finns många utmärkta exempel på alternativa former ute i kommunerna. Att det inte finns tillräckligt många hänger samman med att kommunerna haft många ekonomiska problem att brottas med. Att alternativen å andra sidan trots allt är så många som de är illustrerar växtkraften hos dem som arbetar för att hålla skolorna vid liv och utveckla verksamheten.

Många tusen timmar av frivilligt arbete läggs ned på administration, städning och mycket annat. Där är det inte förbjudet för föräldrarna att göra en insats för det egna barnet.

Jag förstår inte varför riksdagen skall förbjuda sådant. Det borde i stället accepteras och stimuleras, även om året är 1991.

Anf. 100 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Vpk delar inte regeringens och socialdemokraternas uppfattning att 10–12-åringar kan klara sig själva och att man kan nöja sig med verksamhet i öppna former. Därför har vi yrkat avslag på förslaget om den inriktningen. Vi har givetvis också yrkat avslag beträffande det statsbidrags-

system som innebär att man i stort sett tar bort statsbidragen till 10–12-åringar.

I propositionen säger man att barn aldrig tidigare haft det så bra och aldrig haft så goda materiella förutsättningar. Det är förstas sant, men i den materiella välfärden finns det också sidor där tryggheten till stora delar saboteras. Många barn växer upp i socialt, ekonomiskt och kulturellt torftiga livsmiljöer, där barnen grovt exploateras av kommersiella krafter som prackar på dem dåliga videofilmer, reklam och speciella märkeskläder samt i framtiden också ett stort utbud av kommersiella TV-sändningar via kabel-TV.

Det finns en stor oro och ängslan hos barn i dag, och ett sätt att möta den känslan är att trygga omsorgen genom en bra barnomsorg.

Anita Persson säger att kommunerna har prioriterat lågstadiet. Ja, men varför har de gjort det? Jo, på grund av brist på pengar men också på grund av attityder, som underblåses av regeringens uppfattning att 10–12-åringar nu i stort sett kan klara sig själva.

Jag hävdar att det är precis tvärtom: Det finns ett stort behov av omsorg just för 10–12-åringar. Det är en oerhört utsatt grupp i mycket känslig ålder. Dessa tankar understryks också av den forskning som pågår.

Anita Persson säger att alla barn skall ha rätt att delta i kommunal barnomsorg. För tio år sedan lovade den socialdemokratiska regeringen i en utbyggnadsplan att köerna till barnomsorgen skulle vara borta 1985. Men den planen har inte förverkligats, och inte heller inom överskådlig framtid kommer detta att vara klart. I fortsättningen kommer det att vara omöjligt för många kvinnor att förena förvärvsarbete med barn och familj. Fortfarande tvingas hälften av kvinnorna ordna sin barnomsorg på privat väg.

Riksdagen har tidigare med anledning av propositionen om förskola för alla fattat beslut om att barnomsorg i någon form – mest i form av deltidsplatser och öppen förskola och mindre i form av daghemsplatser – skall vara helt utbyggd till 1991. Enligt detta beslut – som jag tycker bygger på alldeles felaktiga beräkningar – behövs det i vilket fall som helst 80 000 platser. Enligt kommunernas barnomsorgsplaner kommer det inte att byggas mer än 20 000 platser. Hur skall regeringens och riksdagens beslut förverkligas?

Anf. 101 ANITA PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill först vända mig till Inga Lantz. Hon måste ha missuppfattat hela propositionen, när hon säger att vi socialdemokrater anser att 10–12-åringarna klarar sig själva. Det anser vi inte.

I dag är det tyvärr inte mer än ungefär 18 000 barn som får någon form av tillsyn, antingen i fritidshem eller också i familjedaghem. Det beror på att kommunerna till största delen har tyckt att det är alldeles för dyrt att bygga heltidsöppna fritidshem, som kanske står tomma 6–7 timmar per dag då de barn som är 12 år och går i sjätte klass är i skolan.

Kommunerna anser att man måste finna andra former, och vi håller med dem. I utredningen föreslog vi eftermiddagsöppna fritidshem, och i propositionen föreslås att 10–12-åringarna kan delta också i öppen verksamhet. Det gäller alltså att se till att barnen kan få del av den eftermiddagsöppna

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Barnomsorgen inkl.
fritidshemsverksam-
heten, m. m.*

verksamheten. Barnen får inte springa ute på städernas gator, i varuhus och på andra platser, utan kommunerna måste ställa upp och ta hand om dem.

Jag vill säga följande till Ann-Cathrine Haglund och Ulla Tillander: Det finns ingenting i förslaget som hindrar alternativa lösningar. Vi frångår i förslaget till statsbidrag inte det tidigare beslutet om att statsbidrag skall utgå till alternativ.

Det vi säger nej till är verksamhet som drivs i vinstsyfte. En sådan verksamhet innebär en segregation inom barnomsorgen. Den skulle leda till att t. ex. samtliga handikappade barn och barn som kommer från mycket svåra förhållanden skulle placeras i kommunal barnomsorg, medan däremot de som har möjlighet att välja privat omsorg skulle kunna göra det. Det skulle bli en mycket stor segregation.

Vi kan inte ställa oss bakom att företag tillåts driva barnomsorgsverksamhet. Det är en kommunal skyldighet. Men alternativ kan finnas, och kommunerna har då uppsikt över verksamheten.

Den samlade skoldagen är bra, Ulla Tillander. Vi har gjort en del studiebesök för att studera försöken med samlad skoldag, bl. a. i Lund. Där fungerar den samlade skoldagen på ett utomordentligt sätt. Det vore bra om fler kommuner kunde införa en samlad skoldag. Då skulle man utnyttja även fritidshemspersonalen på ett mycket bra sätt.

Jag håller med Daniel Tarschys om att kostnaderna naturligtvis till största delen skall redovisas, om det finns en möjlighet att göra det. Misstag har alltså tidigare förekommit.

Anf. 102 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Det är litet märkvärdigt att höra att man omöjligen kan använda verksamhet som bedrivs på privat initiativ, därför att det skulle leda till segregation. Anita Persson nämnde speciellt handikappade barn som exempel på barn som skulle lida skada.

Om man ser på hur vi inom den sociala sfären har löst omsorgsproblem i övrigt, kan man konstatera att vi på många områden utnyttjar fristående företag. Det finns, som Anita Persson väl vet, en mängd enskilda sjukhem som utnyttjas av landstingen. Inom omsorgsvården anlitas fristående institutioner av landstingen. På en rad andra områden inom den sociala sektorn utnyttjar kommuner och landsting verksamheter som bedrivs i enskild regi.

Varför kan man inte göra det inom just barnomsorgen? Det är bara inom barnomsorgen som socialdemokraterna har förklarat att det är helt omöjligt. När det går inom sjukvården och omsorgsvården, varför går det då inte inom barnomsorgen? Det tycker jag att Anita Persson skall förklara för oss.

Anf. 103 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! Anita Persson säger att det inte finns något som hindrar alternativa lösningar. Men det finns inte heller något som stimulerar alternativa lösningar. Ett av felen med det utredningsarbete som föregick propositionen var just att man inte sökte vägar för att stimulera sådant som jag talade om i mitt inledningsanförande, t. ex. att idrottsföreningar skulle kunna starta eftermiddagshem.

Anita Persson säger också nej till s. k. vinstdriven verksamhet därför att

den leder till segregation. Jag kan inte för mitt liv begripa på vilket sätt en barnomsorg eller en skolbarnomsorg i privat regi skulle leda till segregation. När man besöker t. ex. Waldorfskolor eller Montessoriförskolor finner man ofta att kommunerna har försökt att få med barn med behov av särskilt stöd, därför att de har upplevt att verksamheten varit så bra just för dessa barn. Jag tror dessutom att vi, om vi fick flera alternativ inom barnomsorg och skolbarnomsorg, skulle finna nya vägar, utveckla ny pedagogik och stimulera modeller och idéer som är bra för alla barn, inte minst för de barn som har behov av särskilt stöd.

Jag fick inte något svar på frågan vad det skulle vara för fel om två förskollärare med lång erfarenhet startade ett daghem och drev det som sitt eget lilla företag. Vad blir det för fel på dem i den verksamheten, när de har varit bra i den kommunala verksamheten?

Anf. 104 ULLA TILLANDER (c) replik:

Herr talman! Anita Persson sade att det inte finns något i propositionen som innebär hinder för alternativ, men det gör det faktiskt. Det finns en hel del formuleringar, som är mycket negativa till ett alldeles utmärkt alternativ, nämligen familjedaghem. Vi har aldrig kunnat förstå socialdemokraternas njugga inställning till just familjedaghemmen. Anita Persson har själv sagt i många debatter att familjedaghemmen inte är något alternativ i barnomsorgen utan möjligen ett komplement, och då endast för barn med särskilda behov. I många kommuner i landet upptäcker man plötsligt med förvåning att socialdemokraterna har denna inställning. Oberoende av vad föräldrarna tycker vill ansvariga socialdemokrater ofta satsa enbart på daghem, medan familjedaghemmen alltmer sätts på undantag. Om man verkligen vill åstadkomma en frihet för kommunerna att utnyttja sina resurser på bästa sätt, måste man självfallet gå ifrån sådana detaljstyrande uppfattningar.

Samlad skoldag är bra, säger Anita Persson myndigt. Jag utgår från att hon därmed menar obligatorisk samlad skoldag, införd i hela kommunen. Men då vill jag bara erinra om att man för att få en samlad skoldag att fungera bra måste efterfråga behovet. Därvid är det viktigt att man betonar den frivillighet som finns i systemet.

Anf. 105 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Regeringen vill spara pengar på 10–12-åringarna. Det är därför man har lagt fram den här dåliga propositionen.

Anita Persson talar om dåligt resursutnyttjande och säger att man måste utnyttja resurserna bättre. Det går ut över kvaliteten inom barnomsorgen, och det gäller både dagis och fritis. Men det är faktiskt inte så att fritidshemmen står tomma. De kan göra det någon timme mitt på dagen, men i de flesta fall finns det barn där hela tiden. Det borde Anita Persson veta, eftersom hon som ordförande i utredningen om fritidshemmen bör ha undersökt förhållandena.

Jag tycker att 13 § i socialtjänstlagen faktiskt borde gälla. Där sägs det att barnen skall erbjudas omsorg t. o. m. 12 års ålder.

När det gäller ett pedagogiskt program, tror jag att vpk var först att tala om en målsättning för barnomsorgen både i fråga om fritidshemmen och i fråga

om daghemmen. Vi har kanske också velat gå längre än de övriga partierna här i riksdagen när det gäller pedagogiska program. Vi har t. o. m. talat om läroplaner för denna verksamhet, och det är ett krav som vi absolut inte frångår. I betänkandet konstaterar utskottet att "riksdagen tidigare begärt ett pedagogiskt program till ledning för arbetet med fritidshemsverksamheten och därvid även uttalat sig till förmån för kommunala riktlinjer". I följande mening står: "Utskottet anser fortfarande att det finns ett behov av vägledning från statsmakternas sida när det gäller utvecklingen av det pedagogiska innehållet i fritidshemsverksamheten." Detta arbete rullar ju på, och det tycker jag är bra.

En majoritet i utskottet bestående av vpk och de borgerliga partierna avstyrker propositionens förslag både när det gäller riktlinjer för statsbidrag och när det gäller förslaget om att 10–12-åringarna skall undandras från regelrätta fritidshem. Men vpk stöder självfallet inte en vinstgivande privatiserad barnomsorg. Vi är det parti som mest motsatt oss detta och argumenterat för den kommunalt drivna barnomsorgen. Vi kommer förstås inte att rösta för ett sådant statsbidragssystem, och det vet Anita Persson om sedan tidigare.

Anita Persson sade att det inte finns några statsfinansiella förutsättningar för att vårt förslag till statsbidragssystem skall kunna genomföras. Det finns det visst! Men då får man driva en helt annan ekonomisk politik, och även det känner Anita Persson till. Vill man bara ha en bättre utbyggd barnomsorg av god kvalitet, går detta att förverkliga med statsbidrag.

Anf. 106 ANITA PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag är fortfarande lika övertygad om att man inte skall låta statsbidrag utgå för verksamhet som bedrivs i vinstsyfte. Skall dessa verksamheter gå med vinst, måste man välja ut vilka barn som man skall ha, och då blir det bara de perfekta barnen.

Jag har inte sagt nej vare sig till Montessori eller Waldorf. Dessa driver inte verksamheten i vinstsyfte. De bedriver en mycket bra verksamhet. Därför har de också fått möjlighet till statsbidrag, om kommunerna nu tar med dem i sina barnomsorgsplaner. Även andra typer av sådan verksamhet kan få statsbidrag. Om t. ex. idrottsföreningar skulle kunna tänka sig att driva ett eftermiddagshem, är det ingenting som hindrar att kommunerna tar upp dem i sina barnomsorgsplaner och låter föreningarna få del av statsbidraget.

Vi har diskuterat familjedaghemmen vid ett flertal tillfällen. Ulla Tillander. Familjedaghemmen är ett komplement, och de kan vara ett bra sådant – i synnerhet om man stöder dem genom att ge dem tillgång till olika former av öppen verksamhet. Om man låter dagbarnvårdaren få en ordentlig utbildning, om barnen får delta i all den verksamhet som daghemsbarnen får del av och om man låter familjedaghemmen få t. ex. pedagogiska leksaker, kan de vara ett bra komplement.

Men barnen på mellanstadiet vill inte gå i familjedaghem, eftersom de inte får ut någonting av det. De hoppar av från familjedaghemmen. Vi tycker att det därför är bättre att man har en öppen verksamhet för mellanstadiebarnen, dit de kan gå för att träffa kamrater och få en vuxenkontakt.

Samlad skoldag är inget tvång. Den kan införas på olika ställen i

kommunerna. I de skolor där samlad skoldag har införts har det blivit en bra verksamhet.

Inga Lantz sade att fritidshemmen inte står tomma i dag. Nej, det gör de naturligtvis inte. Men mellanstadiebarnen finns inte i fritidshemmen. De får inte komma in där, eftersom kommunerna tycker att det kostar för mycket. Man låter platserna gå till dem som bättre behöver dessa hem, nämligen de yngre skolbarnen. Det vore väldigt bra om Inga Lantz frångår sin benhårda inställning och röstar för hemställan i reservation 1 till betänkandet, så att det pedagogiska programmet snarast kan utarbetas.

Det vore också väldigt trevligt om nu Inga Lantz, som hon sade, verkligen är beredd att stödja vår reservation när det gäller statsbidraget.

Andre vice talmannen anmälde att Inga Lantz, Ulla Tillander, Ann-Cathrine Haglund och Daniel Tarschys anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 107 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag vill ta upp två viktiga områden till diskussion. Det ena gäller förskolan, och det andra gäller fritidshemmen.

Vi fattade ett historiskt beslut i december förra året om en utbyggnad av förskolan till att bli en rättighet för alla barn. Regeringen står fast vid den inriktningen och kommer att vidta alla mått och steg för att vi skall kunna fullfölja en sådan utbyggnad.

Ett viktigt problem på vägen är hur vi skall få fram utbildad personal i den omfattning som vi behöver. Socialstyrelsen har nyligen gjort en prognos, som visar att med den utvecklingstakt som vi i dag har inom barnomsorgen och med den fördelning som i dag råder mellan olika yrkeskategorier behöver vi 33 000 förskollärare, 2 500 fritidspedagoger och 21 000 barnskötare fram till 1991. Med nuvarande utbildningskapacitet kommer vi att sakna 8 000–9 000 förskollärare. Detta är ett mycket viktigt problem, och jag hoppas att alla som känner för den här utbyggnaden kommer att bidra till att vi kan lösa det problemet.

Diskussionen pågår i dag mellan berörda myndigheter om hur man konkret skall kunna öka antalet platser så fort som möjligt. De berörda myndigheterna är framför allt socialstyrelsen och UHÄ.

Jag vill också med några ord beröra den nyligen färdiga efterfrågeundersökningen från statistiska centralbyrån. Den baseras på förhållandena inom barnomsorgen i januari i år. Av de sammanlagt 644 000 barn i åldrarna noll till sex år som finns i landet är det i dag 300 000, eller 47 %, som har plats i den kommunala barnomsorgen. Plats efterfrågas av sammanlagt 374 000, eller 58 % av det sammanlagda antalet barn i dessa åldrar. Det innebär en ökning av efterfrågan på 7 %, från 51 % till 58 %, sedan förra mätningstillfället, som var år 1983.

Vi kan alltså konstatera att det i dag finns ett platsbehov, uttryckt i föräldrarnas efterfrågan, på 75 000 platser. Dessa siffror visar enligt min uppfattning att det finns ett fortsatt och ökande stöd för den kommunala barnomsorgen.

Jag vill även något beröra ett annat viktigt statsbidrag i samband med

utbyggnaden av barnomsorgen. Det gäller situationen för anordningsbidraget. Under perioden 1984/85 utgick ju ett särskilt anordningsbidrag för byggande av daghem och fritidshem. I propositionen om en förskola för alla barn förlängdes detta bidrag till att också gälla perioden den 1 juli 1985–den 30 juni 1986. Riksdagen anvisade ett reservationsanslag på 100 milj. kr. för ändamålet.

Det har nu visat sig att detta stöd till kommunernas utbyggnad av barnomsorgen var mycket lyckosamt. Anslagsbehovet har visat sig bli dubbelt så stort som det riksdagen anvisat medel till. Jag kan här meddela att de kommuner som inte kommer att kunna få stöd från det särskilda anordningsbidraget i stället kommer att få sina ansökningar prövade i samband med att regeringen i höst skall ta ställning till ansökningar om extra skatteutjämningsbidrag. Dessutom kommer behovet av medel för utbyggnaden av barnomsorgen att väga tungt när regeringen prövar ansökningar om utbetalning av de likviditetsindragningar som tidigare beslutats.

Herr talman! Jag går nu över till fritidshemspropositionen och diskussionen kring de frågorna. Det var med stor förvåning som jag tog del av folkpartimotionen med anledning av denna proposition. I en raljerande ton riktar man i denna motion en rad formella anmärkningar mot propositionen. Författarna av detta aktstycke går så långt i sitt felsökande att de nästan helt glömmer bort sakfrågan, nämligen vad vi skall göra med fritidshemsverksamheten i framtiden.

Inom socialdepartementet har vi naturligtvis gått igenom de olika anmärkningar som har riktats mot propositionen, och jag vill gärna säga att jag generellt tillbakavisar anmärkningarna.

Redan vid presskonferensen om denna proposition meddelade vi från socialdepartementet de siffror som jag sedan har upprepat i riksdagen, dvs. de totala bidragsramar som blir effekten av det nya statsbidraget. Jag har också i ett svar till Daniel Tarschys beklagat att siffrorna inte återfinns i propositionen.

Påståendena om att det i propositionen föreslås någon åtgärd som skulle stå i strid med grundlagen eller i övrigt vara ohederlig eller manipulativ vill jag bestämt tillbakavisa.

Det finns naturligtvis mycket i den folkpartistiska motionen som jag skulle kunna ta upp och diskutera, men jag skall inte göra det. Jag nöjer mig med att konstatera att den är ett mycket dåligt aktstycke ur saklig synpunkt. Jag kan tillägga, att om jag var svensklärare och detta var en uppsats på temat fritidshemsverksamhetens framtida utveckling, skulle jag underkänna uppsatsen på sakliga grunder. Det är möjligt att man inom folkpartiet, med Daniel Tarschys i spetsen, har utvecklat en ny standard för motionsskrivning i riksdagen, men den tilltalar i så fall inte mig.

Daniel Tarschys fick en fråga av Anita Persson som gällde om han är säker på att de borgerliga regeringarna inte utformade några propositioner liknande den som vi nu har lagt fram, dvs. utan att redovisa kostnadsökningarna. Faktum är att en av de första propositioner som jag stötte på, den om bidragsförskotten, var just av samma karaktär. Man bör sopa rent framför egen dörr, innan man tar till de mycket kraftiga ord som folkpartiet använder i sin motion.

Så över till diskussionen om själva sakfrågan. Det har förekommit en diskussion om mellanstadiebarnens fritidsverksamhet ända sedan slutet av 1960-talet. I direktiven till barnstugeutredningen fastslogs inriktningen att fritidshemmen borde begränsa sin verksamhet för barn upp till 9 år och att man därefter borde söka finna öppnare och friare former, just med de motiveringar som vi har upprepats så många gånger.

Den debatt som på nytt blossade upp mot slutet av 1970-talet gällde framför allt huvudfrågan, nämligen att det för de äldre barnen, 10–12-åringarna, behövs en verksamhet av annat slag än den fasta verksamheten i fritidshemmen. Det man då särskilt pekade på var att barnen i dessa åldrar inte längre kom till fritidshemsverksamheten, att fritidshemmen stod tomma och att personalen var sysslolös under stora delar av dagen. Det är också ett faktum att statsbidrag som nu utgår i en del fall ger överkompensation till kommunerna.

Karin Söder, som var socialminister i slutet av den borgerliga regeringsperioden, var det statsråd som skrev direktiven till fritidshemskommittén. De direktiven har vi socialdemokrater inte ändrat på ett enda dugg, utan de har legat till grund för fritidshemskommitténs arbete. I de direktiven står det att fritidshemskommittén skall ge förslag till lösningar för organisationen av fritidshemsverksamheten som är ändamålsenliga och mindre resurskrävande. Det nuvarande statsbidraget är inte ändamålsenligt. Vi har försökt att utforma ett statsbidrag utifrån den debatt som har förts och de behov som alldeles klart föreligger av en öppnare och friare verksamhet för de här barnen.

Anf. 108 ANDRE VICE TALMANNEN:

Tiden är ute. Jag får be att statsrådet avrundar sitt anförande.

Anf. 109 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Vad gör nu vpk och de borgerliga? Jo, vpk medverkar till att säga nej till ett pedagogiskt program som man egentligen vill ha. De borgerliga säger nej till ett statsbidrag som till sin karaktär innehåller flera av de drag som man beställer i sitt tillkännagivande. De borgerliga säger nej till en besparing i statsutgifterna, trots att de i sina förslag sparat mer, generellt sett, än vad vi socialdemokrater vill göra.

Anf. 110 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var bra att Bengt Lindqvist tog upp problemet med utbildad personal inom barnomsorgen. Problemet är i själva verket ännu allvarigare än han själv säger. Den nya efterfrågeundersökning som han presenterar visar att det faktiskt behövs en större utbyggnad än vad riksdagen förutsåg i vintras. Skall vi följa efterfrågeundersökningen och dra slutsatsen att efterfrågan har utvecklats på detta sätt, måste vi justera upp de beräkningar vi gjorde i vintras. Då kommer det att behövas ännu mer personal för att förskolan skall kunna byggas ut.

Det var uppenbart att Bengt Lindqvist hade tagit illa vid sig av den kritik som vi har framfört mot hans proposition. Men den kritiken vidhåller vi mycket bestämt. Det är faktiskt inte tillfredsställande när regeringen ger

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Barnomsorgen inkl.
fritidshemsverksam-
heten, m. m.*

intryck av att vilja utveckla skolbarnsomsorgen och använder detta som en inramning till ett förslag som går ut på att minska anslaget. Det är inte tillfredsställande att regeringen, när den lägger fram en besparingsproposition, inte talar om hur mycket pengar man avser att spara. Att man sedan lyckats hitta en borgerlig proposition som var lika dalig är faktiskt inget bra försvar. Jag är den siste att försvara propositionen från 1978. Jag tycker att den var eländig. Det har revisorerna också kommit fram till. Att ta den som dygdemönster och något att imitera är verkligen att sätta ambitionerna mycket lågt. Bengt Lindqvist. Jag hoppas verkligen att vi kan enas om att det var en dalig proposition och att den typen av kalkyler inte skall användas.

Jag vill bestämt bestrida att vi har varit ute efter att raljera. Vi har ganska hårdhänt recenserat regeringens proposition och funnit att den inte duger som underlag för ett beslut. Vi har också tyckt oss finna ett försök att ge sken av någonting annat än det man verkligen föreslår. Det tycker vi är värt att brännmärka från denna talarstol.

Anf. 111 ULLA TILLANDER (c) replik:

Herr talman! I debatten har Bengt Lindqvist deklarerat att han har ett intresse för vårt förslag om vårdnadsersättning eller av en utbyggnad av garantibeloppet, om han hellre vill uttrycka det så. Med hänvisning till den efterfrågeundersökning som har genomförts skulle jag vilja fråga om man också har efterhört människors önskemål rörande vårdnadsersättning. Jag vet att de undersökningar som hittills har gjorts visar på en stor majoritet för införandet av en vårdnadsersättning. Det skulle säkerligen också en ny undersökning göra.

Statsrådet Lindqvist kom in på fritidshemsverksamheten för mellansta-
diebarnen. På en punkt instämmer jag med honom. Jag är övertygad om att man kan utnyttja resurserna på ett bättre sätt. Men om man nu vill utnyttja resurserna bättre förstår jag inte den negativa syn på familjedaghem för skolbarn som framskyntar i propositionen.

Statsbidraget till fritidsverksamheten för skolbarn i årskurserna 4-6 bestäms med ledning av det antal barn i årskurserna 1-3 som har plats på fritidshem och daghem. Men man räknar inte med dem som har plats i familjedaghem. Man säger också i propositionen att för att en plats i familjedaghem skall anses likvärdig med en plats på fritidshem krävs att den kombineras med inskrivning vid öppet fritidshem. Det förvånar, eftersom det trots allt rör sig om barn som går i skolan större delen av dagen. Dessa barn skall alltså gå i skolan, kanske till kl. 3, sedan skall de möjligen få gå till ett familjedaghem, men för att familjedaghemmet skall anses likvärdigt med fritidshem måste de också vara inskrivna vid öppet fritidshem.

Jag kan också nämna att majoriteten i utredningen ställde ett krav på att familjedagbarnvårdarna skulle ha tvåårig barnskötarutbildning för att accepteras. Det har inte tagits upp i propositionen.

Anf. 112 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! Bengt Lindqvist tog upp SCB:s undersökning. Jag vill i likhet med Ulla Tillander fråga statsrådet om man i undersökningen frågade föräldrarna om de skulle vilja ha stöd för att ta hand om sina barn i hemmet.

och hur många som efterfrågade enskilda alternativ eller familjedaghem. Det finns ju åtskilliga undersökningar som visar att många småbarnsföräldrar vill ha ett stöd för att kunna ta hand om sina barn i hemmet, inte minst den undersökning som Jörgen Westerståhl och Folke Johansson har gjort, Bilden av Sverige. Den visar att av socialdemokratiska föräldrar med barn på daghem skulle hela 44 % föredra någon form av bidrag eller vårdnadsersättning. Bland hemarbetande småbarnsföräldrar med socialdemokratiska sympatier var siffran 81 %.

Bengt Lindqvist påpekade att det var Karin Söder som skrev direktiven för fritidshemskommittén. Visst var det så, men betänkandet och propositionen hade sett annorlunda ut med en borgerlig majoritet.

Propositionens statsbidragsförslag är inte ändamålsenligt. Det ger inte någon stimulans till alternativa, enskilda former av skolbarnsomsorg. Familjedaghemmen diskrimineras, och där finns en övertro på institutionslösningar och lösningar i kommunal regi.

Anf. 113 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Till Bengt Lindqvist vill jag säga att socialdemokraterna ju har velat ändra färdriktning för fritidshemmen. Det vill inte vpk vara med om. Vi vill inte heller ta bort statsbidragen till fritidshemmen för 10–12-åringar. Därför har vi yrkat avslag på propositionen. Nu är socialdemokraterna och regeringen sura för att vi håller fast vid de krav som vi ställde i vår motion.

Det som Bengt Lindqvist säger om det pedagogiska programmet är inte sant. Det ligger fast, man arbetar på programmet och det är mycket viktigt att så sker.

Om socialdemokraterna och regeringen lägger fram dåliga förslag, får de faktiskt finna sig i att de får kritik från vänsterpartiet kommunisterna. Jag vill också säga att jag önskar – det har jag sagt tidigare i debatten – att arbetarmajoriteten kunde användas på ett konstruktivt sätt för att få ett rättvist och jämlikt samhälle. Men en sådan enighet kan bara baseras på riktiga och bra förslag.

Det är också helt klart att jag inte har något till övers för de borgerliga partiernas reaktionära familjepolitiska förslag. Men i det här fallet tillstyrker de borgerliga partierna vpk-yrkandet om avslag på propositionen, och då står vi naturligtvis kvar vid våra förslag, om inte helt nya tongångar hörs och helt nya förutsättningar kommer att gälla, och så har inte varit fallet i den här frågan.

Jag vill sedan bara kommentera vad Bengt Lindqvist sade om att barnen i 10–12-årsåldern inte kommer till fritidshemmen. Det beror på att man inte har byggt ut fritidshemmen för de ålderskategorierna, precis som Anita Persson sade. Där man har gjort det och där man har en bra verksamhet är den mycket efterfrågad och mycket värdefull. Verksamheten blir vad man gör den till, men för det behövs det större statsbidrag och en rejäl satsning på personal och barngrupper. Då blir det en meningsfull verksamhet.

Anf. 114 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Ur en ohelig allians som den som nu i den här frågan uppstått mellan vpk och de borgerliga partierna kan bara kraftlöshet komma. Det enda som medlemmarna i denna allians i dagens debatt kan komma överens om är att vi skall behålla ett system som ingen vill ha. Det är resultatet av den uppläggning som socialutskottets majoritet nu har valt.

Låt mig om det pedagogiska programmet säga att finessen med uppläggningsen i propositionen är att riksdagen med sitt beslut att ställa sig bakom ett sådant program skulle sanktionera programmet, som då skulle få ett politiskt stöd som skulle betraktas som mycket värdefullt. Det stödet får enligt min uppfattning inte det pedagogiska programmet i och med att propositionen avslås.

Vad som hänt när det gäller familjedaghemmen är att vi jämställt statsbidraget till familjedaghemmen med statsbidraget till platser i lågstadiesfritidshemsverksamheten. Däri ligger ingen nedklassning av familjedaghemmen. I övrigt tror jag ingen kan hitta några sådana skrivningar i propositionen.

Ann-Cathrine Haglund frågade varför vi i SCB-undersökningen inte har frågat om en vårdnadsersättning – det är av det enkla skälet att det i det verkliga livet inte finns ett alternativ som föräldrarna kan välja som heter vårdnadsersättning. Då kan man inte heller gå ut och fråga om det.

Jag vill också fråga: Vilket av de borgerliga partierna kan presentera en vårdnadsersättning som är ett verkligt alternativ till förvärvsarbete för dem som har att tänka på sin egen försörjning?

Anf. 115 DANIEL TARSCHYS (fp) replik:

Herr talman! Vi kan presentera ett verkligt alternativ. Det är inte fråga om alternativ som fullt ut kompenserar ett förvärvsarbete – det har vi aldrig sagt – men det är ett alternativ som ger föräldrarna möjlighet att ägna mer tid åt sina barn.

Det är intressant att höra Bengt Lindqvist säga att det statsbidragssystem som finns är så nedgången och dåligt. Det är i praktiken ungefär samma statsbidragssystem som finns för de yngre barnen. Tidigare i dag har vi hört socialdemokraterna förklara att det statsbidragssystem som finns för de yngre barnen, alltså förskolebarnen, är utmärkt och kan bibehållas. Det är vi från oppositionen som har sagt att det systemet är dåligt. Då har vi av Evert Svensson och andra fått höra att den kritiken är helt felaktig. Men nu säger alltså också Bengt Lindqvist att statsbidragssystemet är dåligt. Jag tycker det erkännandet är intressant. Det vore värdefullt om Evert Svensson och hans kolleger i kammaren tog hänsyn till det när de röstar om statsbidragssystemet för förskolebarnen.

Anf. 116 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! I stället för ett statsbidragssystem som inte är bra begär vi ett nytt förslag till statsbidragssystem – som är neutralt, som uppmuntrar alternativen, som är lätthanterligt och som säger att kommunerna skall ta med alternativen i sina barnomsorgsplaner. Det är ett bra mycket bättre statsbidragssystem.

Vårdnadsersättning finns inte i verkliga livet, säger Bengt Lindqvist. Nej, tyvärr finns inte någon sådan. Men vore det inte en idé att ta reda på hur många människor som skulle vilja ha en vårdnadsersättning? Av de undersökningar där man har gjort försök att göra det kan man konstatera att en majoritet vill ha en vårdnadsersättning eller ett stöd för att kunna ta hand om sina barn i hemmet.

Anf. 117 ULLA TILLANDER (c) replik:

Herr talman! Statsrådet säger att det inte finns något alternativ, men det finns ju ett sådant, nämligen vårt förslag om vårdnadsersättning, som ger en viss ersättning till den som väljer att vara hemma på heltid. I dag får han eller hon ingenting. Dessutom underlättar vårdnadsersättningen för småbarnsföräldrar att förkorta arbetsdagen, och det är mycket viktigt.

Vidare understryker Bengt Lindqvist att han nu är positiv till familjedaghem, och det skall vi naturligtvis med tacksamhet notera. Men egentligen är det inte bara fråga om att vara positiv till familjedaghem, utan frågan gäller om regeringen är lika positiv till den ena barnomsorgsformen som till den andra. Det är först om så är fallet som dessa kan behandlas som likvärdiga alternativ och som föräldrars rätt att välja mellan likvärdiga alternativ kan hävdas. Det är också först då som den klämfingriga benägenheten att styra och ställa kan hävas.

Anf. 118 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Bengt Lindqvist sade att det har ingåtts en ohelig allians, och det kan ibland bli så när regeringen lägger fram dåliga förslag. Han sade att man behåller ett system som egentligen ingen vill ha. Ja, det är sant. Man behåller det statsbidragssystem som finns i dag, och det är bättre än det förslag som regeringen har lagt fram, vilket innebär att man i stort sett tar bort statsbidragen för 10–12-åringar. Jag skulle förstås mycket hellre ha sett att regeringen införde det statsbidragssystem som vpk föreslår, ett statsbidragssystem där man täcker 75 % av driftkostnaden och knyter ihop bindande kvalitetsnormer för personaltätthet med barngruppsstorlek.

Vad som har hänt i frågan om barnomsorgen, både vad gäller fritidshem – och mest markerat där enligt de föreliggande förslagen – och vad gäller daghemsverksamheten, är att socialdemokraterna har gått åt höger. Samtidigt begär de att vänsterpartiet kommunisterna skall följa efter. Socialdemokraterna och regeringen får faktiskt ta ansvar för de förslag som man lägger fram. Vänsterpartiet kommunisterna kan inte ta det ansvaret.

Jag tycker att det är positivt att socialdemokraterna nu förstår att personal måste utbildas i tillräckligt hög grad. Det har vänsterpartiet kommunisterna sedan länge förespråkade, men regeringen har i stället lagt ned utbildningar. Så har skett bl. a. på Gotland, medan vänsterpartiet kommunisterna velat ha utbildningen kvar.

Det "historiska beslutet" tycker jag genomförs under falsk flagg. Vad man vill åstadkomma med det är dellösningar, en utbyggnad av deltidsförskola och öppen förskola till 177 000 platser, medan daghemsverksamheten – som verkligen skulle behöva utökas – byggs ut till endast 55 000 platser. Och vad som är än värre: kommunernas barnomsorgsplaner visar att man har för

avsikt att bygga ut bara 20 000 platser. Inte ens det beslut som man tidigare fattat och som är helt otillräckligt kommer att fullföljas, och det är mycket oroande. Jag frågade tidigare vilka lösningar som regeringen kan anvisa på den punkten.

Anf. 119 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Med sin fråga ställer sig Daniel Tarschys egentligen helt utanför diskussionen om mellanstadiebarnen och behovet av att få en annan inriktning på verksamheten. Det är ju alldeles uppenbart att man med det till platserna i fritidshemmen bundna statsbidraget inte kan åstadkomma de fria aktiviteter som det stora flertalet av 10–12-åringarna skulle ha glädje av.

Jag vill vidare fråga Ann-Cathrine Haglund och Daniel Tarschys om man möjligen skulle vara intresserad av att SCB gick ut och frågade om föräldrarna vill ha centerns förslag till vårdnadsersättning, eller hur vi skall utforma frågorna på denna punkt för att de skall bli realistiska.

När det gäller vpk vill jag ställa följande fråga: När skall vpk komma ned på jorden i debatten om barnomsorgen? Det har här nämnts att det behövs 800 000 platser i barnomsorgen. Detta antal avser samtliga barn, och de skall alltså beredas plats oavsett om föräldrarna vill ha dem i barnomsorgen eller inte. Vår utbyggnad skulle alltså ske med utgångspunkt i ett behov av 800 000 platser.

Jag vill också upplysa Inga Lantz om att vad hon än säger om fasta platser i fritidshemmen för 10–12-åringar gar dessa barn 172 dagar om året i skolan sex timmar om dagen. Då är dessa fritidshemsplatser tomma och personalen, som är heltidsanställd, står där utan barn. Det är den enkla sanningen. Därför måste man på något annat sätt bearbeta den verklighet vi lever i och utveckla system som fler vill ha.

Andre vice talmannen anmälde att Inga Lantz, Daniel Tarschys, Ulla Tillander och Ann-Cathrine Haglund anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 120 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Under den gångna helgen besökte jag ett litet samhälle i Skåne. På ett stort textat plakat i ett skyltfönster i en liten ICA-butik fanns en enträgen uppmaning till föräldrar att hjälpa samhället att hejda all förstörelse som ägde rum. Lekmiljöer blev livsfarliga för att barn och ungdomar uppförde sig som marodörer på kvällar och i synnerhet under helger, stod det.

Under förstamajhelgen vädjade sociala myndigheter och polismyndigheter, i synnerhet i de stora kommunerna, till föräldrar att inte släppa barn och ungdomar vind för våg. Och likväl, det vet vi, inträffade det som inte borde få inträffa i vårt välfärdsland – förstörelse, massfylleri, slagsmål etc.

När myndigheter känner sig mer eller mindre hjälplösa, vädjar man till föräldrar, till hemmen. Då duger föräldrarna, som annars ofta skall ha staten som förmyndare.

Jag är övertygad om, herr talman, att hela vårt svenska samhälle är i behov av en familjernas, en hemmens renässans, en föräldraskapets renässans.

För att relationer oss människor emellan skall kunna bli så trygga som möjligt, för att respekten för medmänniskor skall bli så omfattande som möjligt, krävs det givetvis att vi håller oss med ett gemensamt etiskt minimum. Och det är ren vilsenhet, vill jag påstå, att orda om etik och värderingar, om man inte samtidigt vågar eller vill tala om i vilken livsåskådning eller filosofi dessa värderingar har sin förankring.

Utskottet – jag måste få säga det – verkar väldigt valhänt när man skall hantera frågor som har med etik att göra. Man vill ha det till att det skulle stå i strid med pluralismen att plädера för att, vilket jag gör i motion So606, förskolans pedagogiska verksamhet skall förankras i kristna grundvärderingar.

Det är ju precis tvärtom! För att vi skall respektera olikheter måste vi ha vissa grundvärderingar gemensamma. Jag vet att man i utskottet gjort gällande att exempelvis judarna skulle uppleva det på något sätt diskriminerande om t. ex. förskolan skulle vara förankrad i kristna grundvärderingar. Jag skulle inte alls ha något emot att plädера för att förskolan skall vara förankrad i judisk-kristna grundvärderingar.

Att jag i motionen enbart skriver kristna grundvärderingar har självfallet sin förklaring i att kristendomen är vår kulturs religion. Utskottet borde faktiskt väl känna till att man annars ofta i internationella sammanhang, där det kan vara befogat, talar om den judisk-kristna etiken.

Utskottet citerar på s. 15 i betänkandet vad man citerat tidigare, att det är "naturligt att ägna uppmärksamhet åt bl. a. de stora religiösa högtider som firas i vårt land". Är det något som skulle kunna verka stötande – jag tror det inte, men jag säger skulle kunna – är det just att uppmärksamma de stora religiösa högtiderna, jag förmodar att utskottet menar kristna, eftersom exempelvis judar och kristna inte firar samma högtider.

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att utskottsmajoriteten inte skiljer mellan etiska grundvärderingar och trosläror eller trosfrågor, och det är förvånande. Jag är klar över att det finns grupper som inte vill ha sina barn i en förskola med kristna eller judisk-kristna grundvärderingar. Just därför skall förskolor med olika huvudmän givetvis accepteras och stödjas. Men jag måste i detta sammanhang få fråga ledamöter i utskottet, gärna liberalen Daniel Tarschys och broderskaparen Evert Svensson, som är ordförande resp. vice ordförande, och andra också: Vad menade ni i era partier, när ni häromdagen, då invandrapolitiken var på tapeten, krävde av invandrarna att "följa de normer som i det svenska samhället gäller för mänsklig samlevnad"?

Ni fordrade av invandrare att dessa skulle omfatta "de grundläggande värderingar om vilka det råder enighet i Sverige". Jag frågade då här i kammaren vilka grundläggande värderingar som avses och vilken filosofi eller religion dessa värderingar är förankrade i, men jag fick inget svar. Nu kan det vara på sin plats att fråga igen när socialutskottet talar om något så märkligt som att "på objektiv grund ge barnen insikt i och respekt för olika religiösa livsmönster".

Utskottet ordar också truistiskt om att "vi numera lever i ett pluralistiskt samhälle, där människor i större utsträckning än tidigare har skilda uppfattningar i religiösa och andra livsåskådningsfrågor". Javisst! Men vilka

grundläggande värderingar råder det enighet om i Sverige? Och vilka normer gäller i det svenska samhället för samlevnad? Det beslutades ju häromdagen att sådana existerar. Har inte dessa med livsåskådningsfrågor att göra?

I Norge antog man för ett par år sedan någonting som kallas Barnehageloven. I portalparagrafen, 1 §, står det: "Barnehaugen skall hjelpe til med att ge barnen en oppfostran i overensstemmelse med kristna grundverdinger." I samma lags foreskrifter står det i 1 §: "Barnehaugen skall bygge sin verksamhet på de etiske grundverdinger som er forankrede i kristendommen. Den etiske vägledning som barnehaugen ger skall ta hensyn til barnens alder, mognad og hemmiljø. Barnehaugen skall formidle centrale kristne traditioner, så som de bl. a. kommer til uttrykk i de store kristne høgtiderna."

Tror utskottsmajoriteten att den norska regeringen inte anser att Norge är ett pluralistiskt samhälle? Eller anser utskottet att Norge inte är ett pluralistiskt samhälle? Vad är det som gör att era partipolitiska motsvarigheter i Norge och i Västeuropa i övrigt kan acceptera sådana här skrivelser, medan dessa tydligen måste avvisas i Sverige? Eller är det kanske så att Daniel Tarschys, Ulla Tillander, Anita Persson och andra skulle kunna ställa sig bakom de här formuleringarna? Hur kan det annars komma sig att Gro Harlem Brundtland, som nu regerar i Norge, inte alls i sin regeringsförklaring sagt sig vilja riva upp den lag som kom till under den tidigare borgerliga regeringen?

Heder åt moderaterna, som tagit upp min motion i sin reservation nr 14. Det borde verkligen vara uppenbart för alla att lika väl som vi behöver moral, etik och värderingar ute i samhället – det talas nu väldigt ofta om etik i samband med börsen; nästan dagligdags kan man läsa om att vi måste ha etik och moral på börsen – har naturligtvis barnen rätt till grundläggande värderingar och etisk vägledning. Kom gärna, gott folk, och påstå att ni vill ha andra värderingar för förskolan än de kristna. Men tala då om vilka! Tro inte på ett vakuum, för det är att öppna för den vilshenhet som vi sedan alla är så benägna att klanka på. Isolera inte Sverige från Västeuropa i detta avseende och isolera er inte från era broderpartier i Norden och Västeuropa.

Folkpartisterna Daniel Tarschys och Per Arne Aglert säger i ett särskilt yttrande med anledning av yrkandet i min motion beträffande kristna grundvärderingar att föräldrar som efterfrågar en mer konfessionellt präglad barnomsorg, skall få en sådan. Jag tycker att det är mycket bra att det står skrivet, men jag utgår ifrån att folkpartiet inte blandar ihop en konfessionell förskola med den typ av förskola som jag pläderar för.

Så till slut några ord om utskottets ovilja att låta dagbarnvårdare få räkna in egna barn som underlag för sitt arbete. Det är en rent beklämmande hållning utskottet intar. Hur har ni kunnat låsa er fast på det vis som nu har skett? Jag har träffat flera dagbarnvårdare som måst sluta med att vara dagbarnvårdare när de fått egna barn, för då sjunker lönen så mycket att de inte längre klarar av att vara dagbarnvårdare.

Nog begriper väl alla att det är fullständigt vrickat och uppfattas som helt orimligt av många människor, om inte av alla, att man samtidigt som man står i tamburen och tar emot andras barn måste skicka i väg sina egna. Om man inte gör det, sänks lönen. Jag måste säga att det är mycket sällsamt att

förvänta sig att föräldrarna skall tycka att det är den naturligaste saken i världen att man, samtidigt som man sysslar med omsorg om andras barn, måste skicka i väg sina egna barn för att bli betraktad som heltidsarbetande. Man kan naturligtvis följa med de egna barnen till ett daghem och där syssla med barnomsorg. Jag kan inte tänka mig att någon då får för sig att de egna barnen i den miljön skulle räknas bort när det gäller underlag för den arbetsinkomst som man självfallet har rätt till. En utbildad förskollärare kan också lämna daghemmet, gå hem och i hemmiljön vårda och fostra barn. Då måste man alltså skicka tillbaka sina egna barn till daghemmet för att arbetet skall värderas tillräckligt. Jag har alltså träffat flera, det vill jag understryka, dagbarnvårdare som har skolat om sig därför att de inte kunnat leva på sin lön när den reducerats.

Herr talman! Jag skall avslutningsvis be att få yrka bifall till reservationerna 4, 6, 14, 16, 17, 22, 23, 25 och 26 samt motion 617.

Anf. 121 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! I socialutskottets betänkande 30 finns en reservation av moderaterna om att brutalt avskaffa det statliga barnmiljörådet. Ett halvår skall det få på sig att avveckla sin verksamhet. Det är inte första gången som moderaterna motionerar i denna fråga. Men nu tycker jag att det får vara nog. Det är dags att vi lyfter fram de förslagen i rampljuset och granskar vad de innebär.

Vet moderaterna vad barnmiljörådet står för? Åtgärder till förmån för en god och säker barnmiljö är inte överflödiga, men barnmiljörådets uppgifter bör lika gärna kunna ombesörjas av andra sedan länge befintliga stora och resursstarka statliga verk, säger moderaterna. På detta sätt vill man spara 1,5 miljoner nästa år, sedan totalt 3 milj. kr. per år. För 3 miljoner är vad denna statliga myndighet kostar. Jag upprepar: 3 miljoner. För dessa 3 miljoner gör denna myndighet en fantastisk insats. Det tror jag alla kan vittna om som haft kontakt med rådet.

Moderaterna är annars varma förespråkare för att nedrusta byråkratin. Men i den här frågan vill man uppenbarligen göra tvärtom. Här har man ett statligt verk med små medel som man nästan trollar med. Med fantasi, kreativitet, obyråkratiska initiativ och ett enormt kontaktnät ute i samhället utan några byråkratiska hinder eller myndighetsavgränsningar som sätter stopp verkar barnmiljörådet. Genom dessa kontakter lyckas man också få fram andra pengar från försäkringsbolag, stiftelser, osv. för att få fram material och projekt.

Har moderaterna studerat verksamhetsberättelsen? Har moderaterna sett vad innehavare av dessa 9,9 tjänster utför? Har ni tagit del av det omfattande informationsmaterialet? Har ni suttit på kansliet och tagit del av den ström av samtal och brev som kommer från föräldrar, barnavårdscentraler, skolsköterskor, parklekspersonal och dagbarnvårdare med idéer och tips om hur man kan förebygga olyckor och hur man kan förbättra lekmiljöer? Jag tror inte att moderaterna har gjort det.

Dödsolyckorna bland barn har i stort sett halverats på tio år. Ett intensivt säkerhetsarbete har bedrivits. Men, säger moderaterna, låt andra stora,

etablerade myndigheter sköta detta. Det är bara det att det finns tre invändningar.

För det första: Det måste finnas en samlande instans som har barnen som utgångspunkt. Den utgångspunkten kan inte alla verk och myndigheter ha. Därför behövs det en samordnande faktor, som hela tiden ser på olika förslag utifrån barns perspektiv.

För det andra: Om man bara ser på säkerhetsaspekter, kan vi snart få barn som ser ut som små robotar i hjälmar och västar och som aldrig får göra någonting. För om man bara betonar säkerheten, tappar man barnens primära behov av lek och lust och av att röra sig fritt, att pröva på, att testa. Här har barnmiljörådet sin stora uppgift: att förena lekbehov och säkerhet. Den kombinationen är absolut nödvändig.

För det tredje: Ett litet, obyråkratiskt verk utträttar betydligt mer på ett sådant här område än några tjänstemän här och där, som skall jobba med barnfrågor på olika verk. De kommer att bli ensamma. De kommer inte att förmå ta initiativ, få överblick och se på barnens totala behov.

Moderaterna talar annars gärna om att stärka familjerna, men vad gör barnmiljörådet om inte just detta? Barnmiljörådet lägger sig inte i om det blir barnbidrag, utbyggd barnomsorg, eller vårdnadsbidrag. Den debatten för man inte där. I stället betonas man säkerhetsaspekter och lekens och den totala miljöns betydelse för barnens utveckling. Man ger idéer och synpunkter på hur miljöer kan vara utformade – oavsett om barnen vistas i familjedaghem, på dagis eller hemma. Man har synpunkter på den miljö där barnen finns. Vilka är det som har glädje av detta om inte enskilda familjer?

I dagens situation – där våldet breder ut sig och där allt fler barnolyckor faktiskt beror på ett ökat våld bland barnen, där video och kabel-TV ökar barnens TV-tittande och där separationer och skilsmässor har gjort att barnen fått en helt annorlunda familjesituation – är det självklart att barnens miljö i grunden har förändrats. Barnens fria och lustfyllda lek hotas i dag av olika orsaker. Samtidigt står vi här i riksdagen och diskuterar: oftast enbart olika bidragsformer. Det är självklart att vi måste göra det, men vi får inte glömma att barnens totala miljö håller på att hastigt förändras.

Det är i denna situation moderaterna vill avskaffa barnmiljörådet, som kostar statskassan 3 milj. kr. per år. Är det barnen och familjerna som moderaterna vill hjälpa med detta?

Med det sagda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservation 27.

I detta anförande instämde Ingvar Johnsson (s).

Anf. 122 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! Vi har fört diskussioner om barnmiljörådet flera gånger här i kammaren, och jag har som regel fört dem med Anita Persson. Vi har alltid varit överens om att barns miljö och barns säkerhet är någonting utomordentligt väsentligt.

Jag kan också försäkra Margareta Persson att vi noga har gått igenom instruktion och verksamhetsberättelse för barnmiljörådet och sett vad rådet har utträttat. Även om man har gjort ett ambitiöst arbete, finns det ingenting

som inte precis lika bra skulle kunna utföras av socialstyrelsen, av andra verk och, främst, av kommunerna. Kommunerna har ju det nära ansvaret för och överblicken över barnens miljö ute i kommunerna.

Även om barnmiljörådet utträttat storverk kan jag inte förstå hur man skall kunna åtgärda videovåld och skilsmässor genom rådets åtgärder. Nej, barnmiljörådets uppgifter kan mycket väl överföras till andra verk och till kommunerna. Jag är helt övertygad om att kommunerna mycket noga värnar om barns säkerhet och barns miljö, precis som självfallet också föräldrarna gör.

Anf. 123 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Herr talman! Moderaterna säger att arbetet är viktigt, men skär utan vidare bort 3 miljoner.

Jag måste fråga: Vilka tjänstemän på olika myndigheter och verk skall då utföra detta värdefulla arbete, där de sitter en och en utan att kunna samordna arbetet? Moderaterna vill ju inte tillföra dessa 3 miljoner till något annat verk.

Sedan raljerar Ann-Cathrine Haglund och säger att hon inte förstår hur barnmiljörådet skall kunna åtgärda skilsmässor och videovåld. Det är självklart att inte en statlig myndighet kan göra detta, som en rent konkret åtgärd. Men eftersom moderaterna tycker att rådet är onödigt måste jag fråga: Vilka andra statliga verk skall i så fall åtgärda dessa allvarliga förändringar i barns miljö?

Det finns självfallet ingen myndighet som kan göra det ensamt. Just därför behövs en samordnande instans som väcker debatt och tar upp situationen från barns perspektiv.

Anf. 124 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Herr talman! Jag är helt övertygad om att socialstyrelsen kan klara den nödvändiga samordningen.

Vi har alla ett ansvar för barns miljö och säkerhet i våra förslag när det gäller familjepolitik, trafiksäkerhet osv. Ansvaret behöver inte ligga på något särskilt verk eller någon särskild myndighet. Det är onödig byråkrati.

Anf. 125 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Herr talman! Helt kort: Det är inte bara socialstyrelsen som är inblandad. I stort sett alla myndigheter har något i sitt område som berör barns behov. Det gäller trafiksäkerhetsverket, statens planverk osv. Därför måste vi ha en instans som knyter ihop de olika verken och myndigheterna.

Genom den erfarenhet som jag tidigare gjort inom handikapparbetet vet jag att det är samma sak där. Man kan glatt och villigt säga att alla myndigheter och kommuner skall tänka på handikappaspekten – och det tycker vi – men om man då också avskaffar de speciella instanser som har till uppgift att särskilt bevaka handikappfrågorna, då tappar man den totala kontrollen och det totala ansvaret. Det är alltså precis samma sak i den här frågan.

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

*Barnomsorgen inkl.
fritidshemsverksam-
heten, m. m.*

Andre vice talmannen anmälde att Ann-Cathrine Haglund anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 126 PER ARNE AGLERT (fp):

Herr talman! Efter Alf Svenssons magistrala "utskåpning" av det utskott som jag tillhör var det ingen av dem som hade replikrätt som ansåg sig böra bemöta honom, och jag förstår dem. Dessutom har Alf Svensson närvarorätt och skulle kanske kunna få yttranderätt i utskottet, men jag har aldrig sett honom där någon gång. Där kunde han ha undervisat oss om vad vi skulle tycka och tänka.

Men det var inte därför jag begärde ordet, herr talman, utan det var med anledning av socialutskottets betänkande 30 och reservation 24 som jag ville säga några ord.

Statrådet Lindqvist sade i ett av sina inlägg tidigare i dag ungefär: Det viktigaste nu är att göra det möjligt för föräldrarna att förena förvärvsarbete med omsorg om sina barn – det är detta vi borde syssla med framdeles.

Jag delar uppfattningen att det är mycket viktigt. Om det är det viktigaste har jag för egen del inte hunnit bedöma. Jag föreslår därför att statsrådet snarast säger till socialstyrelsen att man har meddelat alldeles fel i sitt meddelandeblad nr 8/1986.

Där står det att dagbarnvårdares egna barn aldrig får medräknas i underlaget för statsbidrag. Vem avgör det? Är det socialstyrelsen, regeringen eller den kommun som skriver in barn i barnomsorgen? Jag menar, utan minsta tvekan, att det juridiskt och praktiskt sett är kommunen som skall avgöra vilka barn som skall skrivas in i barnomsorgen.

Om en förskollärare eller barnsköterska säger att hon kan anta den plats som hon har blivit erbjuden om hon får ta med sig sitt barn, ordnar kommunen i regel detta. Det sker antingen genom en överinskrivning eller också genom en placering på det aktuella daghemmet eller någon annanstans.

Men hur gör en kommun om någon som vill bli dagbarnvårdare säger att hon gärna skulle vilja ha fulltidsarbete, därför att hon behöver fulltidslön, men har ett eller två barn i förskoleåldern som hon vill ha omhändertagna för omsorg i kommunens barnomsorg? Skall man i kommunen då säga följande? Ja, det går bra. Vi kan skicka i väg barnen långt bort till någon barnstuga. Eller också kan vi lämna dem till en grannfru, så att du sedan kan ta emot fyra barn, vilket i regel är det antal som enligt avtalet ger full betalning.

Var finns jämlikheten mellan den som arbetar på en barnstuga och den som i sitt eget hem har en liten barnstuga för fyra barn? Jag tror inte att det finns någon som tycker att det är rim och reson i en sådan ordning.

Den av statsrådet förordade ordningen tillämpas nu för fullt i flera kommuner. Antingen har de inte läst socialstyrelsens egendomliga tolkning, eller också har de inte brytt sig om den.

Jag föreslår att Bengt Lindqvist omedelbart säger till socialstyrelsen: Ändra för allt i världen ert meddelande, för det går precis tvärtemot vad jag har sagt i riksdagen en av de sista dagarna under vårterminen! Nu skall vi hantera denna fråga så, att de som vill ha fulltidsarbete och också sköta om barnomsorgen skall kunna få göra det.

Det finns ju uppenbarligen redan nu ett annat sätt att gå till väga på.

Egentligen var det kanske synd att denna fråga aktualiserades i en motion, så att vi måste yttra oss om den. Den ordning som förespråkas tillämpas för fullt ute i kommunerna, och jag ser inte något fel i att så är fallet.

Anf. 127 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Efter vad Per Arne Aglert sade kan jag förstå att han helst skulle se att jag aldrig tog till orda här i kammaren. Han ogillar naturligtvis särdeles om jag har åsikter som avviker från dem som företräds av det utskott där han sitter, för där förkunnas självfallet ex cathedra allting som är rätt och riktigt.

Att Per Arne Aglert inte ser en sådan som mig när jag deltar i utskottssammanträdena får jag väl också acceptera. Annars finns det nog statistik på att jag har varit där.

Jag har däremot inga möjligheter att i utskottet komma till tals med Per Arne Aglert – det trodde jag faktiskt att han kände till. Han är ju ordinarie ledamot och jag suppleant.

Det var sällsamt att Per Arne Aglert här trots allt kunde ta upp till debatt ett av de ämnesområden som jag avhandlar i en av mina motioner. Tänk att han nedlät sig till något sådant!

Herr talman! Jag har nu två gånger frågat här i kammaren vilka gemensamma, grundläggande värderingar som invandrare skall rätta sig efter, och jag har frågat vilka gemensamma normer för samlevnaden som gäller i Sverige. Jag vill givetvis veta i vilken filosofi eller religion dessa grundläggande värderingar och normer har sin förankring. Jag har inte hört ett knyst när det gäller dessa frågor. Det tycker jag är en mycket talande tystnad.

Anf. 128 PER ARNE AGLERT (fp):

Herr talman! Det är möjligt att Alf Svensson har deltagit i socialutskottets sammanträden någon gång. Jag har gjort det vid samtliga tillfällen sedan jag blev riksdagsman, men då har Alf Svensson inte varit synlig. Jag har varit med sedan den 1 december, så det kan inte vara många sammanträden Alf Svensson deltagit i.

Frågan om vem som har varit nedlåtande i kammaren i dag får väl de som lyssnat avgöra. Något mera nedlåtande än det anförande Alf Svensson höll här förut har jag inte hört på länge.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av socialutskottets betänkande 29.)

Anf. 129 ANDRE VICE TALMANNEN:

Eftersom ingen talare är anmäld beträffande socialutskottets betänkande 29 övergår kammaren nu till att fatta beslut i samtliga nu förevarande ärenden.

Socialutskottets betänkande 28

Mom. 1 (det familjepolitiska reformarbetet) -
Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 164 röster mot 152 för hemställan i reservation 1 av Daniel Tarschys m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 258 röster mot 16 för den i reservation 2 av Inga Lantz anförda motiveringen. 41 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (ätgårdsprogram mot marginaleffekter)

Utskottets hemställan bifölls med 275 röster mot 42 för reservation 3 av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert.

Mom. 3 (ett familjepolitiskt utbyggnadsprogram)

Utskottets hemställan - som ställdes mot reservation 4 av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert - bifölls med acklamation.

Mom. 4 (införande av vårdnadsersättning)

Först biträdde reservation 6 av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert med 45 röster mot 39 för reservation 7 av Rune Gustavsson och Rosa Östh. 234 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdde reservation 5 av Göte Jonsson m. fl. - som ställdes mot reservation 6 av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert - genom upprösning.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 166 röster mot 71 för reservation 5 av Göte Jonsson m. fl. 81 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (villkor för bostadsbidrag)

Utskottets hemställan - som ställdes mot reservation 9 av Göte Jonsson m. fl. - bifölls med acklamation.

Mom. 7 (socialbidrag vid vård av egna barn)

Utskottets hemställan - som ställdes mot reservation 10 av Göte Jonsson m. fl. - bifölls med acklamation.

Mom. 8 (möjlighet till kommunal vårdnadsersättning)

Hemställan

Utskottets hemställan - som ställdes mot hemställan i reservation 11 av Göte Jonsson m. fl. - bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering - som ställdes mot den i reservation 12 av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert anförda motiveringen - godkändes med acklamation.

Mom. 15 (barnbidrag vid längre tids utlandsvistelse)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 13 av Göte Jonsson m. fl., *dels* reservation 14 av Daniel Tarschys och Per Arne Aglert – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (höjning av det allmänna barnbidraget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Göte Jonsson m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (indexreglering av barnbidrag m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 17 för reservation 17 av Inga Lantz.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 22

Mom. 1 (sänkt kompensationsnivå inom föräldraförsäkringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (utsträckt tid med föräldrapenning på sjukpenningnivå m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 16 för reservation 2 av Margó Ingvardsson.

Mom. 4 (faders rätt till särskild ersättning i samband med barns födelse)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Kenth Skårvik och Barbor Sandberg – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (tillfällig föräldrapenning när dagbarnvårdares barn är sjukt m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 5 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg, *dels* reservation 4 av Karin Israelsson och Gunhild Bolander – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (slopad tidsgräns för tillfällig föräldrapenning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Kenth Skårvik m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (tillfällig föräldrapenning för vård av vuxna handikappade barn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (tillfällig föräldrapenning för föräldrar till handikappade barn vid institutionsbesök)

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 17 för reservation 8 av Margó Ingvardsson.

Mom. 13 (flexibelt uttag av kontaktdagar)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 151 för reservation 9 av Nils Carlshamre m. fl.

Mom. 14 (ökat antal kontaktdagar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Margó Ingvardsson – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (garantinivån inom föräldraförsäkringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Nils Carlshamre m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (vårdbidrag m. m. till efterlevande förälder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (ersättning för vård av anhörig)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 13 av Kenth Skårvik och Barbro Sandberg, *dels* reservation 14 av Karin Israelsson och Gunhild Bolander – bifölls med acklamation.

Mom. 23 och 28 (höjning av studiebidraget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Nils Carlshamre m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (utsträckt tid för studiebidrag och extra tillägg)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Margó Ingvardsson – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (basbeloppsanknytning av studiebidraget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Margó Ingvardsson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 30

Punkt 1

Mom. 1 (statsbidragssystem för barnomsorgen)

Först biträdades reservation 1 av Evert Svensson m. fl. med 148 röster mot 16 för reservation 2 av Inga Lantz. 153 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls reservation 1 av Evert Svensson m. fl. med 164 röster mot 153 för utskottets hemställan.

Mom. 3 (lika statsbidrag till kommunal och alternativ barnomsorg)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Daniel Tarschys m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (lagstadgad rätt till förskoleplats)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 16 för reservation 5 av Inga Lantz i motsvarande del.

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

Mom. 6 (utbyggnadens inriktning)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 17 för hemställan i reservation 5 av Inga Lantz i motsvarande del.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 6 av Göte Jonsson m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 7 (utbyggnaden av barnomsorgen under 1986/87)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för hemställan i reservation 7 av Inga Lantz.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 187 röster mot 114 för den i reservation 8 av Göte Jonsson m. fl. anförda motiveringen. 14 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 8 (förlängning av anordningsbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (bindande kvalitetsnormer)

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 16 för reservation 10 av Inga Lantz. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 10 (extra förstärkningsresurser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (behörighet för personal inom barnomsorgen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (möjlighet till fortbildning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (kristna grundvärderingar i förskolan)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 232 röster mot 79 för hemställan i reservation 14 av Göte Jonsson m. fl. i motsvarande del. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Maria Leissner (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 235 röster mot 39 för den i reservation 15 av Ulla Tillander och Rosa Östh anförda motiveringen. 40 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 14 (demokratiska principer i förskolan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Göte Jonsson m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (allsidighet och objektivitet i förskolan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (användningen av benämningen förskola)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (skolstyrelsens och skolöverstyrelsens ansvar för verksamhet i förskolan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (deltidsförskolans utveckling till en skolförberedande förskola)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (uppmuntran av enskilda skolförberedande förskolor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (befrielse från arbetsgivaravgift)

Utskottet hemställan bifölls med 273 röster mot 40 för reservation 21 av Ulla Tillander och Rosa Östh. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 23 (information om alternativ barnomsorg)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 149 för reservation 22 av Daniel Tarschys m. fl.

Mom. 24 (översyn av socialtjänstlagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Daniel Tarschys m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (dagbarnvårdares barntillsyn av egna barn)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i motion So617 av Alf Svensson – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 24 av Daniel Tarschys m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 26 (stöd till familjedaghemmen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 28 och 29 (en undersökning av hälsoförhållandena och av personalomsättningen i barnomsorgen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 3 (anslag till Barnmiljörådet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 31

Mom. 1 (propositionsförslaget om mål och innehåll i fritidshemsverksamheten)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 148 för reservation 1 av John Johnsson m. fl.

Mom. 2 (nya riktlinjer för inriktningen av skolbarnsomsorgen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Daniel Tarschys m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (familjedaghemmens ställning)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 152 för hemställan i reservation 3 av Daniel Tarschys m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 4 av Inga Lantz anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 4 (alternativ skolbarnsomsorg)

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 151 för reservation 5 av Daniel Tarschys m. fl.

Prot. 1985/86:161

4 juni 1986

Mom. 7 (samlad skoldag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (malet för utbyggnaden av fritidshemsverksamheten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (utbyggnaden av barnomsorgen under 1986/87)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 16 för hemställan i reservation 8 av Inga Lantz.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 156 röster mot 145 för den i reservation 9 av John Johnsson m. fl. anförda motiveringen. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 10 (utbyggnadens inriktning)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 10 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 11 av John Johnsson m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 11 (ändringar i nuvarande statsbidragssystem)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 148 för reservation 12 av John Johnsson m. fl.

Mom. 12 (förslag till nytt statsbidragssystem)

Först biträdde reservation 13 av John Johnsson m. fl. med 149 röster mot 16 för reservation 14 av Inga Lantz. 149 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls reservation 13 av John Johnsson m. fl. med 165 röster mot 152 för utskottets hemställan.

Mom. 13 (anordningsbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Socialutskottets betänkande 29

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

6 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Prot. 1985/86:161
4 juni 1986

Till riksdagen

Härmed anhåller jag om entledigande från mitt uppdrag som riksdagsledamot fr. o. m. den 7 oktober 1986.

Stockholm den 4 juni 1986

Sven Henricsson

Denna anhållan bifölls av kammaren.

7 § Anmäldes och bordlades

Skrivelse

1985/86:177 Statssekreterares villkor vid regeringsskifte m. m.

8 § Kammaren åtskildes kl. 18.06.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Gunborg Apelgren